

RICHARD TEMPLAR

NHỮNG QUY TẮC LÀM CHA MẸ

Hoàng Anh dịch

NHÀ XUẤT BẢN LAO ĐỘNG - XÃ HỘI

Ebook miễn phí tại : www.Sachvui.Com

LỜI GIỚI THIỆU

(cho bản tiếng Việt)

Ebook miễn phí tại : www.Sachvui.Com

Đối với nhiều ông bố, bà mẹ, việc làm cha mẹ tưởng chừng như đơn giản nhưng để thật sự trở thành ông bố, bà mẹ tốt, có được những đứa con thành đạt, có nghị lực, hạnh phúc... lại là việc vô cùng khó khăn. Một nghịch lý hiện nay là chúng ta chỉ dạy trẻ em cách trở thành con ngoan, trò giỏi nhưng lại không tự biết và cũng không ai dạy chúng ta cách trở thành cha mẹ giỏi, cha mẹ tốt. Rất ít người hiểu được chân lý hiển nhiên là để có được những đứa con ngoan, sống hạnh phúc và thành công thì trước tiên họ phải tự trở thành những bậc cha mẹ tốt, biết cách sống và biết cách nuôi dạy trẻ. Hầu hết các bậc cha mẹ hiện nay đều không được học những điều này và đều bần khoản, tìm hiểu xem làm thế nào để nuôi dạy con nên người...

Vậy liệu có một cuốn sách, một cách thức, một bộ quy tắc nào đó dạy cách làm cha mẹ không? Richard Templar có một cách thức khác biệt để xử lý vấn đề đó. Từ thành công của bộ Quy tắc, ông đã soạn tiếp cuốn *Những quy tắc làm cha mẹ* gồm 100 điều mà các bậc cha mẹ cần học, cần áp dụng để nuôi dạy con mình.

Giáo dục trẻ là một việc khó và rất nhạy cảm, đặc biệt là khi bản thân người lớn chịu ảnh hưởng quá mạnh mẽ của một nền giáo dục khủng hoảng như ở Việt Nam. Hầu hết các ông bố, bà mẹ Việt Nam đều không đủ kiến thức nuôi dạy con cái, và thường bắt trẻ học nhiều, nhồi nhét và không thể vượt qua tâm lý “không thua kém nhà hàng xóm”. Cha mẹ vẫn không vượt qua cách suy nghĩ thông thường cho rằng trẻ nào gọi dạ bảo vâng, bảo gì nghe nấy là trẻ “ngoan”, ngược lại thì bị coi là “hư”.

Có rất nhiều cách nuôi dạy trẻ sai, nhưng cũng có nhiều cách nuôi dạy con theo quy tắc đúng đắn. Những quy tắc làm cha mẹ đưa ra những quy tắc mà bạn có thể áp dụng cho mình và con, gồm rất nhiều lĩnh vực, như: Đừng lo

là mối quan hệ với người bạn đời; Chỉ yêu thương thôi chưa đủ; Hãy dạy con biết cách suy nghĩ; Để con giỏi hơn bạn...

Đây thật sự là món quà rất có giá trị cho những ai mong muốn trở thành cha mẹ tốt, mong muốn có những đứa con thật sự ngoan, biết sống độc lập, tự tin, trưởng thành và thành đạt. Không chỉ dành cho những người đã làm cha mẹ, cuốn sách còn rất hữu ích đối với những bạn trẻ, để hiểu cha mẹ, hiểu chính mình và để chuẩn bị trở thành các ông bố bà mẹ tuyệt vời trong tương lai.

Xin trân trọng giới thiệu với độc giả!

Tháng 01 năm 2009

NGUYỄN CẢNH BÌNH

GIỚI THIỆU

Ebook miễn phí tại : www.Sachvui.Com

Không có một sự chuẩn bị tuyệt đối chu toàn nào dành cho bạn khi làm cha mẹ. Việc làm cha mẹ sẽ thử thách khả năng chịu đựng, thần kinh, cảm xúc của bạn mọi lúc, ngay cả khi tỉnh táo. Bạn bắt đầu từ việc bắn khoăn làm thế nào để thay tã hoặc tắm cho bé mà không làm bé bị ướt và không bao lâu sau bạn phát hiện ra đó là việc dễ nhất trong những việc bạn cần làm. Và ngay khi bạn nghĩ giai đoạn đầu tiên trong thời thơ ấu của con đã qua thì con bạn lại lớn thêm lên và sau đó là cả một chuỗi sự kiện mới diễn ra. Chập chững tập đi, đi học, có người yêu, đến tuổi học lái xe – mọi việc chẳng bao giờ ngừng lại. Thật may là phần thưởng bù lại cũng rất lớn – niềm vui, những vòng tay âu yếm và sự gần gũi. Sự trưởng thành nhanh chóng của con thật đáng để bạn tự hào.

Khi nuôi dạy con, chắc chắn có nhiều khi bạn cảm thấy thất vọng, lo lắng, bối rối và phải tự vấn lương tâm để tìm ra những lời nói và việc làm đúng đắn giúp con trưởng thành, phát triển cân bằng và hạnh phúc. Đó cũng chính là nội dung của cuốn sách này.

Con đường mà bạn đang đi đã có rất nhiều người đi qua – hàng triệu người từng làm cha mẹ trước bạn. Những trải nghiệm và cả những sai lầm của họ đều có thể giúp ích cho bạn. Tôi cũng là một người cha. Trong gần 30 năm, tôi đã kết hôn hai lần. Điều đó có nghĩa là tôi đã có dịp mắc lại hầu hết các lỗi thông thường. Nhưng điều đó cũng có nghĩa là thông qua bạn bè của tôi và của các con, tôi có cơ hội để ý, quan sát các gia đình khác và thấy được cách cư xử của các bậc cha mẹ khác.

Ở một số bậc cha mẹ, dường như khả năng xử lý tốt mọi tình huống đã là thiên bẩm. Số khác có sai sót một chút, nhưng lại có khả năng xử lý một số vấn đề nhất định rất tài tình. Nếu bạn cũng dành thời gian nghiên cứu về các bậc cha mẹ, bạn sẽ tìm ra các kiểu mẫu – các phương thức, kỹ thuật và quy tắc cư xử giúp phát huy mọi khả năng của con trẻ và quan trọng là phù hợp với bất kỳ tính cách nào của trẻ. Những thái độ và quy tắc đó được chất lọc

trong cuốn *Những quy tắc làm cha mẹ*, chỉ dẫn cho bạn vượt qua những thời kỳ khó khăn, giúp bạn nuôi dạy con thành người tốt nhất có thể, đồng thời củng cố tình cảm giữa bạn và con trong suốt cuộc đời.

Những quy tắc làm cha mẹ không phải là một khám phá mới mẻ – mà chỉ là một lời nhắc nhở. Trong đó có nhiều quy tắc thông dụng nhưng bạn rất dễ bỏ qua khi nuôi dạy bé gái 2 tuổi đang nhõng nhẽo, hoặc đứa con đang tuổi vị thành niên vốn nghĩ rằng mọi thứ trong thế giới này tồn tại vì riêng mình. Chính vì vậy, bạn cần đọc và ghi nhớ mọi nguyên tắc.

100 quy tắc dường như là quá nhiều? Không hề nhiều, bởi thời hạn 18 năm là một hợp đồng khá dài đối với một công việc. Và sẽ là hơn 18 năm nếu bạn có hơn một con trở lên. Bạn phải cùng con trải qua các thời kỳ bú mớm, tã lót, tập đi, học nói, đến trường, kết bạn, yêu đương, lập gia đình, phạm sai lầm... Như vậy, 100 quy tắc không hề nhiều chút nào.

Tôi có thể phân biệt rõ bậc cha mẹ tốt. Ta chỉ cần nhìn vào con của họ. Một số cháu có thể phải trải qua thời gian đặc biệt khó khăn vì nhiều lý do, mà phần nhiều trong số đó ta không thể quy lý do là tại cha mẹ, nhưng tôi đã phát hiện ra khi các cháu sống riêng, ta có thể thấy cha mẹ các cháu đã thực hiện vai trò của mình như thế nào. Tôi muốn nói đến các bậc cha mẹ có con biết chăm sóc bản thân, biết hưởng thụ cuộc sống và làm cho những người xung quanh hạnh phúc, tốt bụng, chu đáo và biết bảo vệ chính kiến. Họ đã nuôi dạy đúng cách. Qua nhiều năm, tôi đã quan sát được mẫu hình cha mẹ sẽ tạo nên những người con trưởng thành sau 18 năm.

Khi bạn nghĩ về trách nhiệm lớn của vai trò làm cha mẹ, rất có thể bạn sẽ thấy chùn bước và mất nhuệ khí. Những gì bạn nói hay làm trong suốt những năm tháng ấy sẽ ảnh hưởng mạnh mẽ tới con. Nhưng nếu bạn suy nghĩ tất cả những điều đó ngay từ bây giờ, bạn sẽ sửa được nhiều nhược điểm hoặc thói quen xấu, đồng thời luyện tập nhiều thói quen tốt mới (hữu ích cho cả bạn và con bạn).

Nuôi dạy con là cả một nghệ thuật. Bạn có thể điều chỉnh các quy tắc trong cuốn sách này cho phù hợp với bạn và con. Đừng áp dụng rập khuôn nếu bạn không muốn con trở thành người thất bại. Có nhiều bậc cha mẹ đã tìm ra cách độc đáo, sáng tạo và khác lạ khi nắm vững các quy tắc này. Họ hiểu

được tinh thần của các quy tắc. Do đó, nếu có thái độ đúng đắn thì mọi việc bạn làm sẽ luôn đúng.

Bạn không thể cùng lúc áp dụng cả 100 quy tắc mỗi ngày trong suốt 18 năm. Mặt khác, tất cả các bậc cha mẹ tốt nhất mà tôi từng quan sát cũng có sai sót, cũng có lúc mắc sai lầm. Tuy nhiên, họ luôn nhận ra sai lầm của mình. Điều này rất quan trọng: nhận ra mình đã sai ở đâu và sửa chữa sẽ giúp bạn trở thành những ông bố, bà mẹ tuyệt vời.

Tôi cũng có thể nói với bạn rằng không có quy tắc nào trong cuốn sách này đòi hỏi bạn phải chải tóc cho con đều đặn hoặc luôn để cho con đi những đôi tất sạch sẽ. Tất cả các việc đó đều rất tốt, nhưng rất nhiều bậc cha mẹ đã nuôi dạy nên những đứa con thông minh cho dù các cháu đầu tóc rối và chân không hề đi tất.

Các quy tắc này nói về những điều quan trọng. Những điều cần làm đối với thái độ, giá trị và sự tự nhận thức về bản thân của con bạn, chứ không phải là điều cần làm đối với những đôi tất. Đây là các quy tắc giúp bạn và con yêu thương nhau, hưởng thụ cuộc sống và tôn trọng mọi người xung quanh. Các quy tắc này có phạm vi rộng, có thể áp dụng cho các gia đình hạt nhân truyền thống và cho cả kiểu gia đình có cha mẹ đơn thân hoặc gia đình có cha mẹ kế.

Tôi không cho rằng những quy tắc trở thành ông bố, bà mẹ tốt chỉ dừng lại ở 100 quy tắc và bạn không cần có thêm quy tắc nào nữa. Đây chỉ là những quy tắc quan trọng nhất. Hy vọng cuốn sách sẽ trở thành một người bạn, một người dẫn đường của các bạn trong quá trình nuôi dạy con trẻ.

Richard Templar

PHẦN I. NHỮNG QUY TẮC GIỮ TÌNH THẦN ĐÚNG MỤC

Cuốn sách này được chia thành mười phần, và tôi bắt đầu với các quy tắc giữ tinh thần đúng mục. Nếu bạn không theo được các quy tắc đầu tiên này, thì 90 quy tắc còn lại sẽ trở thành vô nghĩa.

Nếu bạn bắt đầu làm cha mẹ – hoặc sẽ làm cha mẹ – tôi không muốn làm bạn lo lắng với ấn tượng rằng việc cố gắng để không phát điên lên là công việc chính của các bậc cha mẹ, và rằng bạn sẽ trải qua 18 năm tới với việc phải tự giữ cân bằng để có được tinh thần đúng mục. Không phải như thế đâu bạn ạ. Sẽ chỉ có đôi lúc bạn cần phải chú ý để giữ được tinh thần đúng mục thôi. Xen lẫn vào quãng thời gian đó sẽ có những giây phút hạnh phúc. Nhưng bạn hãy tin tôi, tất cả chúng ta ai cũng phải trải qua những lúc như vậy. Thành thực mà nói có những lúc mọi việc còn thử thách cả những bậc cha mẹ nắm vững quy tắc nhất.

Điều tôi muốn nói đến ở đây là bạn sẽ hạnh phúc và hào hứng với quá trình làm cha mẹ hơn nếu bạn giữ được tinh thần đúng mục. Tinh thần đúng mục của bạn không chỉ quan trọng bởi vì bạn có vai trò quan trọng, mà còn vì các con bạn cần có những bậc cha mẹ có tinh thần đúng mục. Và rồi bạn sẽ thấy, chỉ với vài quy tắc thôi, nhưng khi bạn đã nắm vững, chúng sẽ giúp bạn biết tiết chế cảm xúc mỗi khi định to tiếng với con mình.

QUY TẮC 1

GIẢM BỚT CĂNG THẲNG

Các bậc cha mẹ tốt nhất mà bạn biết là những người như thế nào? Đó có phải là những người ngay từ khi sinh ra đã có thể nuôi dạy nên những đứa con hạnh phúc, tự tin, phát triển cân bằng? Bạn đã bao giờ tự hỏi điều gì giúp họ làm được việc đó? Và những bậc cha mẹ nào bạn cho là còn nhiều thiếu sót? Và tại sao lại như vậy?

Tất cả các bậc cha mẹ giỏi mà tôi biết đều có một điểm chung, đó là họ biết cách giảm bớt căng thẳng. Còn các bậc cha mẹ bình thường thì luôn lo lắng về một điều gì đó. Có thể, họ không căng thẳng trước trách nhiệm phải làm tốt vai trò làm cha mẹ, mà lo lắng về những điều ảnh hưởng tới khả năng thực hiện tốt vai trò làm cha mẹ của họ.

Tôi biết một đôi vợ chồng nọ có tính sạch sẽ và gọn gàng thái quá. Các con họ phải bỏ giày dép ở ngoài cửa (ngay cả khi giày dép của các cháu sạch sẽ), nếu không thì sẽ rất to chuyện. Họ rất bực mình nếu con để đồ vật sai chỗ hoặc bày bừa đồ chơi (ngay cả khi sau đó các cháu sẽ dọn gọn). Điều đó làm cho trẻ cảm thấy không thoải mái.

Tôi còn có một người bạn luôn bị sự ganh đua ám ảnh. Các con của anh luôn phải chịu áp lực rất lớn trong mọi cuộc thi mà các cháu tham gia. Cô bạn khác của tôi lại lo lắng quá mức khi cậu con trai của cô bị xước đầu gối. Bạn cũng có thể nghĩ tới nhiều ví dụ tương tự với những người mà bạn biết.

Trong khi đó, các bậc cha mẹ thật sự thoải mái mà tôi từng gặp lại mong con mình hoạt bát, ồn ào, nhọ nhem, ầm ĩ và vấy bừa. Họ để mọi thứ diễn ra tự nhiên. Họ biết rằng họ có 18 năm để nuôi dạy các cháu trưởng thành và họ thực hiện điều đó từng bước một. Không việc gì phải vội vã ép các cháu cư xử như người lớn vì các cháu sẽ biết cách cư xử khi đến lúc thôi.

Bạn sẽ thấy, theo thời gian, quy tắc này sẽ trở nên dễ dàng hơn cho dù nhiều người vẫn không thể thuần thục như các bậc cha mẹ nắm vững quy tắc. Những khó khăn để đạt được trạng thái cân bằng và tinh thần đúng mực khi có bé sơ sinh đầu lòng sẽ giảm bớt khi cháu rời nhà, sống riêng. Với các bé sơ sinh, bạn cần tập trung vào những điều thiết yếu: chăm sóc cháu luôn khỏe mạnh, không để cháu bị đói, giúp cháu luôn cảm thấy thoải mái – và không phải quá lo lắng về những việc như khuy áo bé bị cài lệch, hôm nay bạn chưa tắm cho bé hoặc các bạn phải đi xa vào cuối tuần mà không có chỗ cho bé ngủ.

Cuộc sống sẽ hạnh phúc hơn nếu sau khi kết thúc mỗi ngày, các bạn có thể ngồi vui vẻ nói với nhau: “Các con vẫn đang sống khỏe mạnh, nên chắc chắn là mình đã làm điều đúng cách.”

CÁC BẬC CHA MẸ HÃY ĐỂ CON HOẠT BÁT, ÒN ÀO, NHỎ NHEM, ẦM Ì VÀ VẮY BÙN.

QUY TẮC 2

KHÔNG CÓ AI HOÀN HẢO

Bạn đã bao giờ nghĩ mọi thứ sẽ thế nào nếu bạn có một bậc cha mẹ hoàn hảo? Bạn thử hình dung cha mẹ bạn không hề mắc một lỗi nào trong suốt quá trình nuôi dạy bạn. Hai người luôn làm theo sách vở – và những việc họ làm luôn đúng. Điều đó có tuyệt vời không? – Chắc chắn là không.

Bạn phải thấy rằng con trẻ cần có điều gì đó để phản kháng lại khi các cháu lớn lên. Các cháu cần ai đó để trách móc và tôi e rằng đó chính là bạn. Vì vậy, hãy cho con trẻ cơ hội trách móc bạn.

Vậy thì mọi thứ sẽ ra sao? Bạn chỉ cần chọn ra một điều gì đó không vô lý để thể hiện nhược điểm của bạn. Ví dụ, bạn là người nóng nảy. Bạn thường xuyên tạo quá nhiều áp lực cho con trẻ. Bạn sạch sẽ và gọn gàng quá mức. Bạn hãy cứ sống với những điều không hoàn hảo của mình. Bạn không cần gồng mình lên và chắc chắn sẽ có

Tất nhiên điều đó không có nghĩa là bạn sẽ hết gặp trở ngại hoặc bạn không cần cố gắng cải thiện các kỹ năng làm cha mẹ của mình. Bởi nếu như vậy thì phần còn lại của cuốn sách này sẽ trở nên vô nghĩa. Điều đó chỉ có nghĩa là bạn không cần phải quá nghiêm khắc với bản thân khi bạn không đạt hết các tiêu chuẩn đề ra. Các con bạn sẽ cảm thấy thế nào nếu bạn không bao giờ mắc lỗi? Tôi chẳng thích thú gì nếu cha mẹ mình như vậy, và tôi dám chắc các con bạn cũng vậy mà thôi.

Các con bạn sẽ có lúc trách móc bạn, đó là lẽ thường tình. Nếu bạn hoàn hảo, các cháu sẽ vẫn có lý do trách móc bạn. Bạn không thể thay đổi điều đó và bạn chỉ có thể hy vọng sau này khi trở thành những ông bố, bà mẹ như bạn bây giờ, các cháu sẽ nhận ra các cháu phải biết ơn cha mẹ vì đã không hoàn hảo.

CÁC CON BẠN SẼ CÓ LÚC TRÁCH MÓC BẠN, ĐÓ LÀ LẼ THƯỜNG TÌNH.

QUY TẮC 3

BIẾT ĐƯỢC ĐIỂM MẠNH CỦA MÌNH

Khi con tôi còn nhỏ, tôi thường ghen tị với những ông bố có thể dành ra hàng giờ để chơi đá bóng với con. Tôi luôn cảm thấy có lỗi khi không thể dành ra những phút chơi nhiệt thành như vậy.

Một anh bạn của tôi đã làm một cái chòi nhỏ trên cây như trong chuyện cổ tích cho các con chơi ở sân sau nhà (và con tôi thường hỏi đầy ghen tị: “Bố ơi, sao nhà mình không có ngôi nhà trên cây như nhà bạn ấy?”); bạn học cùng lớp múa ba-lê với con tôi lại luôn được mẹ vui vẻ đưa đi học mỗi tuần, v.v... và rất nhiều ví dụ khác mà tôi có thể kể ra đây.

Đến đây có lẽ bạn đã hiểu ý tôi. Tôi đang nói đến những việc các phụ huynh khác có thể làm mà tôi lại không thể, nhưng cũng có rất nhiều thứ tôi có thể làm tốt còn họ thì không – những việc mà tôi cho là hiển nhiên, nhưng lại rất có giá trị.

Ví dụ, tôi thích đọc truyện thật diễn cảm cho các con nghe. Tôi thật sự hứng thú khi dành hàng giờ đọc các truyện dài, bắt chước đủ các giọng điệu, đóng đủ các vai, và làm giả đủ mọi âm thanh... Nhưng đối với tôi, việc này tự nhiên tới độ phải mất cả năm sau đó tôi mới nhận ra rằng đó là một việc làm có ý nghĩa không kém việc làm một ngôi nhà cổ tích hay chơi đá bóng cùng bọn trẻ.

Nếu tôi cố chơi bóng cùng con thì đó chỉ là vì tôi cảm thấy nên làm như thế; tôi sẽ không bao giờ làm được như bạn tôi, tôi không có được sự hăng hái và khích lệ như họ trong suốt quá trình chơi. Ngược lại, bạn tôi sẽ không thể đọc truyện thật diễn cảm cho con nghe, hoặc nấu được món cháo như tôi có thể làm.

Vấn đề ở đây là, những bậc cha mẹ nắm vững quy tắc biết điểm mạnh của họ là gì. Điều quan trọng là phải biết khai thác thế mạnh của bản thân. Nếu không biết đá bóng, chúng ta có thể đọc truyện cho con nghe; làm những món ngon ở nhà; dạy con cách sửa xe; cùng con chơi xếp hình hoặc xem phim Tom và Jerry.

Biết được điểm mạnh của mình và tự tin về các điểm mạnh đó rất quan trọng. Có như thế, bạn mới không thấy mặc cảm khi chứng kiến các bậc cha mẹ khác làm được những điều mà bạn không thể. Và sau cùng, cả bạn và tôi đều biết rằng không phải việc gì các bậc cha mẹ đó cũng làm được. Vì vậy, khi nào bạn bắt đầu cảm thấy ganh tị, hãy ngừng lại và nhớ đến điểm mạnh của mình.

ĐIỀU QUAN TRỌNG LÀ BIẾT KHAI THÁC THỂ MẠNH CỦA BẢN THÂN.

QUY TẮC 4

BẤT CỨ QUY TẮC NÀO CŨNG CÓ THỂ BỊ PHÁ VỠ

Tất cả chúng ta đều biết rằng, có những quy tắc, chế độ, thủ tục và chính sách mà chúng ta cần tuân theo khi làm cha mẹ. Đó là những việc như: không cho con ăn vặt, không để con thức khuya, không để con xem tivi nhiều, không cho phép con chửi thề cho đến khi đủ lớn (trước khi bạn thức mắc, hãy xem Quy tắc 76).

Điều mà các bậc cha mẹ nắm vững quy tắc đều biết là có rất ít quy tắc mà bạn không thể phá vỡ nếu không có lý do chính đáng. Bạn phải cho con mình ăn những loại thức ăn giàu dinh dưỡng và đủ bữa, nhưng nếu bạn trở về nhà sau một ngày làm việc mệt mỏi, sẽ không có vấn đề gì nếu bạn cho con ăn đồ ăn nhanh một bữa.

Đó chỉ là vấn đề suy nghĩ xem đâu là điều tồi tệ nhất có thể xảy ra nếu bạn phá vỡ quy tắc này. Nếu bạn quên cài khóa an toàn khi đi ô tô, thì điều tồi tệ nhất chắc chắn sẽ rất kinh khủng, nên tốt nhất là bạn nên tuân thủ quy tắc đó. Nhưng nếu bạn không tắm trước khi đi ngủ vì quá mệt mỏi thì điều tồi tệ có thể xảy ra là gì?

Hãy nhớ rằng, các quy tắc trong phần I là các quy tắc giữ quan điểm đúng mực. Không nằm ngoài nội dung đó, Quy tắc 4 này khẳng định, một người cha, người mẹ giữ được tinh thần thoải mái, không căng thẳng rất tốt cho con trẻ. Một số bậc cha mẹ tự làm khó mình khi luôn nhất nhất tuân theo mọi quy tắc. Họ tự dày vò bản thân với từng quy tắc nhỏ nhặt.

Có một lần, vợ chồng tôi cho bọn trẻ (một cháu mới vài tuần tuổi, còn một cháu đã được 2 tuổi) ra ngoài chơi. Khi tới ga, chúng tôi mới nhận ra cháu lớn chưa đi giày. Tất nhiên, có một quy tắc bất thành văn là bạn không được cho con ra ngoài chơi cả ngày mà không đi giày. Chúng tôi có hai lựa chọn: bỏ không đi chơi nữa hoặc cứ đi nhưng để cháu chân trần. Cháu bé 2 tuổi tất nhiên là thích lựa chọn thứ hai hơn và hồ hởi lên tàu.

Tình huống trên đưa tới cho chúng tôi hai lựa chọn khác: trách cứ bản thân hay là hòa theo sự việc. Như cả bạn và tôi đều biết, quy tắc hợp lý duy nhất là cứ để mọi thứ tự nhiên. Chúng tôi hoặc là sẽ tận hưởng một ngày vui vẻ hoặc cứ mãi muộn phiền về một điều mà chúng tôi không thể thay đổi và có thể làm hỏng cả một ngày vui. Đó là khi một quy tắc có thể bị phá vỡ.

Vậy, bài học rút ra từ câu chuyện trên là nếu bạn cứ khẳng định rằng luôn phải tuân thủ tất cả các quy tắc, thì chính bạn đang phá vỡ Quy tắc 3 đấy.

QUY TẮC HỢP LÝ DUY NHẤT LÀ CỨ ĐỂ MỌI THỨ TỰ NHIÊN.

QUY TẮC 5

ĐỪNG CỐ LÀM TẤT CẢ MỌI THỨ

Bạn muốn con bạn trở thành người thế nào khi cháu lớn? Quán quân đua ngựa? Nhà khoa học? Cầu thủ bóng đá chuyên nghiệp? Nghệ sỹ chơi vi-ô-lông? Diễn viên? Thật khó nói trước điều gì khi các cháu vẫn còn bé. Do vậy, bạn quyết định cho các cháu học bất cứ môn nào mà các cháu thích. Bằng cách đó, sau này các cháu sẽ không thể trách bạn rằng các cháu thất bại là vì bạn đã không cho các cháu học từ sớm.

Tất nhiên là điều này sẽ làm cho thời gian biểu của bạn bận rộn hơn. Đá bóng vào thứ hai, học kịch vào thứ ba, học kèn clarinet vào thứ tư, thứ năm học múa ba-lê, và thứ sáu tới phòng tập thể dục. Cuối tuần tập đua ngựa. Đây mới chỉ là lịch của một cháu thôi. Nếu bạn có hai hoặc ba con thì mọi việc mới thật sự đau đầu.

À mà dừng lại đã. Hình như chúng ta đang quên điều gì đó. Thế còn việc chơi vui vẻ ngoài vườn thì sao nhỉ? Lại cả việc tìm xem thú vui chơi giải trí của các cháu là gì? Thời gian đâu trong tuần để các cháu có thể đọc một

cuốn truyện tranh, hay là thơ thần ngắm mây trời và đầu óc không nghĩ suy gì cả? Đây cũng là những điều thiết yếu đối với quá trình trưởng thành của các cháu, đúng không?

Bạn biết những đứa trẻ mà cuộc sống chỉ xoay quanh các buổi học chính khóa và ngoại khóa rồi đấy. Bạn đã bao giờ nghĩ điều gì sẽ xảy ra khi bạn yêu cầu các con tự lo liệu trong vài ngày chưa? Giả sử các cháu được đi nghỉ ở một nơi rất đẹp và yên bình – những dãy núi, bờ biển, hay về một vùng quê. Các cháu sẽ không có ý niệm gì về việc tự tận hưởng cả vì các cháu không có lúc nào để học điều đó. Quá trình trưởng thành của các cháu bị chững lại. Các cháu chẳng thể thư giãn bởi chưa có ai dạy các cháu điều đó.

Nhưng bạn đừng lo. Tôi không có ý khuyên bạn nên cấm con tham gia các hoạt động ngoại khóa. Tôi chỉ khuyên bạn nên giới hạn cho các cháu tham gia khoảng 2 hoạt động ngoại khóa mỗi tuần. Và hãy cho các cháu tự chọn hai hoạt động đó. Nếu muốn tham gia một hoạt động nào khác, các cháu sẽ phải bỏ một trong các hoạt động đang tham gia (vâng, tất nhiên là các cháu được phép bỏ môn múa ba lê nếu các cháu không thích nữa, kể cả khi cô giáo nói rằng các cháu rất có năng khiếu).

Bạn còn nhớ các bậc cha mẹ biết cách thư giãn trong Quy tắc 1 chứ? Có bao nhiêu bậc cha mẹ đưa con mình tới các lớp ngoại khóa vào hầu hết các ngày trong tuần? Không ai cả. Các bậc cha mẹ này chỉ cho con họ học một số lớp ngoại khóa mà các cháu thích. Thời gian còn lại các cháu có thể tự chơi, mặc quần áo hóa trang, chơi ghép hình, nghịch búp bê, làm các thứ từ những chiếc vỏ hộp đựng bánh đã hết, đi tìm sâu trong vườn, đọc truyện tranh, và làm tất cả những việc trẻ con thường làm.

CÁC CHÁU ĐƯỢC PHÉP BỎ MÔN MÚA BA-LÊ NẾU CÁC CHÁU KHÔNG THÍCH NỮA, KỂ CẢ KHI CÔ GIÁO

NÓI RẰNG CÁC CHÁU RẤT CÓ NĂNG KHIẾU.

QUY TẮC 6

BẠN KHÔNG PHẢI LÀM THEO MỌI LỜI KHUYÊN MÀ BẠN NHẬN ĐƯỢC (KỂ CẢ LỜI KHUYÊN NÀY)

Mẹ của bạn đã dặn bạn phải vỗ lưng bé cứ 10 phút một lần trong lúc cho bé ăn. Mẹ chồng thì bảo rằng tốt hơn là mua áo không phải chui đầu cho bé. Cô bạn thân nhất thì khuyên bạn không nên mua loại địu trẻ em hiệu Moses. Trong khi chồng bạn lại bảo loại địu đó rất tốt...

Đó mới chỉ là khởi đầu thôi. Số lượng lời khuyên mà bạn nhận được khi có con đầu lòng nhiều vô kể. Và 18 năm sau những lời khuyên vẫn chưa dừng lại: “Ôi, bạn đừng nên cho con học đại học. Chỉ phí thời gian thôi. Bạn hãy bảo con bạn nên tìm việc thì hơn.” hay “Đừng mua xe cho cháu. Hãy để cháu tự tiết kiệm tiền mua. Chúng tôi đã làm thế đấy.”

Chỉ có một người mà bạn nên nghe theo hoàn toàn, đó chính là bản thân bạn và tham khảo thêm ý kiến của người bạn đời. Nhưng chỉ nên thế thôi nhé, nếu không bạn sẽ phát điên lên đấy. Hãy nhớ, bạn cần phải thoải mái.

Tôi không nói là bạn không nên nghe những lời khuyên của người khác. Bạn có thể chọn những lời khuyên hữu ích nhất. Nhưng kể cả khi họ đúng, bạn cũng không nhất thiết phải làm theo những gì họ nói bởi vì có thể lời khuyên đó có tác dụng với người khác nhưng không có tác dụng với bạn và con. Các cháu bé không giống nhau và cha mẹ của các cháu cũng vậy.

Có lần, một người hàng xóm đã hỏi ý kiến tôi liệu cô ấy có nên tập cho cháu bé mới sinh của cô ấy ăn và ngủ đúng giờ. Chẳng tác dụng gì khi hỏi tôi vì tôi và cô ấy rất khác nhau. Cô ấy ngăn nắp, cẩn thận và có tổ chức. Cô ấy có thể rất căng thẳng nếu mọi việc không được như ý mình. Còn tôi thì lại thoải mái hơn. Tôi vui vẻ để cho con ngủ lúc nào các cháu mệt và ăn lúc nào các cháu đói.

Các bậc cha mẹ nắm vững quy tắc rất tự tin khi không làm theo những gì mà họ thấy không hợp lý. Vậy nên, hãy nghe tất cả và sau đó hãy tự chất lọc. Nếu lời khuyên đó nghe không có lý, thì có thể nó không có lý thật. Khi đó, bạn hãy mỉm cười lịch sự và nói: “Cảm ơn nhé. Tôi sẽ lưu ý lời khuyên này.”

MỘT PHƯƠNG PHÁP CÓ TÁC DỤNG VỚI NGƯỜI KHÁC CHƯA CHẮC ĐÃ CÓ TÁC DỤNG VỚI BẠN.

QUY TẮC 7

CẢM GIÁC MUỐN GIỮ BỎ MỌI THỨ LÀ ĐIỀU BÌNH THƯỜNG

Bạn đã bao giờ nghĩ đến cái chết, thuốc ngủ..., hoặc điều tồi tệ nhất: ước gì bạn trẻ biến hết đi?

Tất nhiên, việc thừa nhận những suy nghĩ đó là điều cấm kỵ. Bạn có thể đùa và tự giễu về điều đó, nhưng bạn không thể nghiêm túc nói rằng có nhiều khi bạn chỉ muốn thoát khỏi bạn trẻ. Trách nhiệm của bạn là yêu thương bé và nếu bạn yêu bé, bạn phải yêu mọi thứ thuộc về bé. Bạn phải mỉm cười thật hiền khi bé muốn bạn đọc cho nghe một câu chuyện tẻ ngắt vào mỗi tối trong vòng ba tháng liền. Bạn phải nhìn bé thật trù mẩn khi bé vừa la hét vừa chạy lung tung. Bạn còn phải tỏ ra buồn cười khi bé kể đi kể lại một câu chuyện chẳng buồn cười chút nào.

Nhưng chúng ta lại có thể thể hiện sự khó chịu, bức bối trước những đứa trẻ khác. Rõ ràng, đứa trẻ nào có biệt tài làm chúng ta căng thẳng. Điều này giải thích tại sao nhiều khi các con bạn lại khiến bạn phát điên. Đó là điều hoàn toàn bình thường.

Từ lúc chào đời, bé thường xuyên làm bạn cáu. Nhưng đôi khi đó không phải lỗi của bé. Tồi tệ nhất là khi bạn biết đó không phải lỗi của bé, nhưng bạn vẫn bức mình như khi bé làm bạn phải thức trắng ba đêm liền vì bé mọc răng. Bạn biết là bạn cần thông cảm, nhưng thật sự bạn chỉ muốn bé thôi khóc và để yên cho bạn ngủ.

Bậc cha mẹ nào cũng có những cảm giác này. Hãy chấp nhận nó như một điều tự nhiên và bất kỳ bậc cha mẹ nào không thú nhận điều đó nghĩa là họ đang nói dối.

Hãy nhớ rằng, điều gì cũng có hai mặt. Bạn có nhớ lúc bé mình cảm thấy thế nào không? Bất kể con bạn làm bạn phát cáu thế nào, có nhiều khả năng bạn làm con bạn khó chịu ít nhất là bằng như vậy. Như vậy là hòa.

ĐỨA TRẺ NÀO CŨNG CÓ BIỆT TÀI LÀM CHÚNG TA CĂNG THẲNG.

QUY TẮC 8

BẠN ĐƯỢC PHÉP TRỐN KHỎI CON MÌNH

Nếu Quy tắc 7 cho rằng con trẻ được phép làm bạn cáu, thì bạn cũng cần được làm điều gì đó để bảo vệ mình. Cá nhân tôi thì tôi thích trốn chạy. Nói thật là tôi đã có lần trốn vội vào chiếc tủ gần nhất, nín thở chờ cho tới khi bọn trẻ rời khỏi phòng.

Bạn biết cảm giác ra sao rồi đấy. Bạn có thể nghe thấy tiếng bước chân con mình lại gần, và nói: “Em sẽ mách tội anh!” – “Không! Anh sẽ mách tội em!” Bạn biết chính bạn là người các cháu sẽ tìm đến, bạn không biết cháu nào đúng, cháu nào sai. Vậy, bạn phải làm gì đây? Câu trả lời đã rõ ràng đối với tôi: tôi cần trốn đi. Và bạn biết điều gì xảy ra không? Khi các cháu không tìm thấy bạn, các cháu sẽ tự giải quyết mọi chuyện với nhau.

Rất nhiều cuốn sách dành cho cha mẹ khuyên bạn nên áp dụng “thời gian cách ly” khi các cháu không ngoan. Bạn có thể nhốt cháu vào một phòng nào đó, bắt đứng vào góc nhà, tới khi cháu bình thường trở lại. Hình thức này rất có tác dụng. Đối với các cháu thì như vậy, còn bạn thì sao? Bạn cũng được phép có những khoảng “thời gian cách ly” như vậy để bình tâm lại. Điều đó có nghĩa là tránh khỏi con bạn theo bất kỳ cách nào có thể – bao gồm cả việc trốn đi.

Nhiều năm trước, khi tôi chuẩn bị đón cháu đầu lòng, một người bạn đã nói với tôi rằng nhiều lần cô thấy mệt mỏi và thất vọng vì phải chăm con mọn đến độ cô ấy chỉ muốn tung hê tất cả. Viễn cảnh ấy làm tôi khá lo lắng. Tôi đã hỏi xem những lúc như vậy cô ấy đã làm thế nào. Cô ấy trả lời rằng chỉ có một cách duy nhất. Cô đặt bé giữa sàn chỗ mà bé không thể gặp hiểm nguy, rồi sau đó đi ra xa hẳn để không nghe thấy tiếng la hét của bé nữa, rồi ở đó cho tới khi bình tĩnh lại.

Tại sao rất nhiều người lại cảm thấy không nên làm điều đó, thậm chí ngay cả khi chúng ta đã chịu đựng quá sức? Nếu chúng ta cảm thấy như vậy có nghĩa là chúng ta đang thất bại theo một cách nào đó trong vai trò làm cha mẹ, nhưng thật ra đó lại là cách duy nhất chúng ta có thể làm. Chúng ta đều là con người, và đôi khi chúng ta cần trốn chạy. Bằng cách đó, chúng ta có thể thực hiện tốt hơn vai trò của mình khi quay trở lại với tâm trạng thoải mái hơn.

TÔI ĐÃ CÓ LÀN TRÓN VỘI VÀO CHIẾC TỦ GẦN NHẤT, NÍN THỞ CHỜ CHO TỚI KHI LỬ TRỀ RỜI KHỎI PHÒNG.

QUY TẮC 9

CHA MẸ CŨNG LÀ NGƯỜI

Lần cuối cùng bạn đi ăn bên ngoài mà không có bọn trẻ đi theo là khi nào? Bạn có dành cả buổi tối đi với bạn bè mà không hề nhắc tới bọn trẻ? Uống say? Hoặc làm những việc mà trước khi bọn trẻ ra đời bạn vẫn vui vẻ làm?

Tôi hy vọng lần cuối đó chưa quá lâu. Nếu bạn không để ý, việc làm cha mẹ có thể chiếm hết cả cuộc sống của bạn. Các bậc cha mẹ nắm vững quy tắc cần biết lúc nào nên tạm dừng công việc. Tất nhiên, bạn chỉ tạm dừng thôi chứ không phải là dừng hẳn. Nhưng chỉ thế thôi cũng đủ vui thú lắm rồi.

Đây là một quy tắc thật sự quan trọng. Nếu bạn coi bọn trẻ là toàn bộ cuộc sống của mình thì các cháu sẽ phải chịu một áp lực rất lớn. Ở mức độ nào đó, các cháu nhận ra rằng thành công của bạn hoàn toàn phụ thuộc vào việc các cháu giỏi thế nào và trở thành người ra sao. Đó là cả một gánh nặng đối với một đứa trẻ.

Quy tắc này sẽ rất khó thực hiện trong những tháng đầu (cứ cho là trong ba tháng đầu bạn chưa thực hiện được quy tắc này đi). Nhưng sau đó bạn cần thực hiện càng sớm càng tốt. Nếu không sau này khi các cháu lớn lên các cháu sẽ khó có cuộc sống riêng. Và nếu bạn dành toàn bộ cuộc sống của mình cho việc chăm sóc con cái thì chỉ vài năm nữa thôi bạn sẽ chẳng còn người bạn nào.

Tôi đã quan sát trong nhiều năm và thấy rằng những bậc cha mẹ mà tôi ngưỡng mộ nhất luôn có những sở thích riêng không liên quan gì tới việc làm cha mẹ. Họ có công việc mà họ đam mê, đi nghỉ riêng mỗi năm một lần, họ không bỏ lỡ trận chung kết bóng đá nào hay bất cứ thứ gì khác làm họ thấy thoải mái.

Vâng, tôi biết là điều này rất khó vì thời gian có hạn. Tất nhiên, bạn sẽ ít tụ tập với bạn bè hoặc đi chơi ít hơn. Nhưng bạn cần đảm bảo bạn vẫn duy trì ít nhất là một phần những hoạt động yêu thích nhất. Nếu không, 18 năm

sau, khi các con bạn trưởng thành, bạn sẽ chẳng biết làm gì với bản thân nữa.

NHỮNG BẬC CHA MẸ MÀ TÔI NGƯỠNG MỘ NHẤT LUÔN CÓ NHỮNG SỞ THÍCH RIÊNG KHÔNG LIÊN QUAN GÌ TỚI VIỆC LÀM CHA MẸ.

QUY TẮC 10

ĐỪNG LƠ LÀ MỐI QUAN HỆ VỚI NGƯỜI BẠN ĐỜI

Quy tắc này khá hiển nhiên, nhưng không phải ai cũng thật sự làm tốt. Nhiều bậc cha mẹ chỉ nói mà không thể làm. Cả bạn và tôi đều biết rằng đây là một trong những quy tắc thiết yếu nhất, nếu bạn không muốn chịu kết cục là việc nuôi dạy con sẽ đổ hết lên đầu bạn.

Bạn yêu người ấy nhiều tới độ có con chung. Cho nên đó vẫn nên là người quan trọng trong cuộc sống của bạn. Người bạn đời có thể cần ít thời gian và sự chú ý hơn các con, nhưng họ vẫn phải là đối tượng quan tâm của bạn. Việc có con ảnh hưởng rất lớn tới mối quan hệ giữa hai bạn. Nhưng 20 năm sau, sẽ chỉ còn lại bạn với người bạn đời của mình, giống như thuở ban đầu vậy. Và nếu họ không còn là người quan trọng nhất trong cuộc sống của bạn, thì khi các con bạn đi ở riêng, bạn sẽ cảm thấy hẫng hụt đấy. Điều đó cũng ảnh hưởng tới các con bạn – các cháu sẽ rời nhà mà không tránh được cảm giác có lỗi vì đã chia tách thế giới riêng của cha mẹ. Các cháu muốn biết rằng cha mẹ các cháu yêu thương nhau. Có như vậy, các cháu mới thấy thoải mái để sống cuộc sống riêng của mình và tìm được người mà các cháu yêu, thậm chí yêu nhiều hơn cả tình yêu dành cho cha mẹ.

Một phần của quy tắc này mang tính chuẩn bị. Bạn hãy đặt mục tiêu là mỗi tuần một lần, hai bạn hãy đi chơi riêng với nhau. Nếu bạn không có người giúp việc trông bé, bạn hãy nhờ bố mẹ, anh chị em của mình hay nhờ một ai khác có thể tin tưởng được. Hai bạn hãy đi dạo hoặc đi ăn tối cùng nhau. Hãy làm gì đó. Bất kỳ điều gì. Miễn là đảm bảo hai bạn duy trì được cuộc sống “chỉ có hai ta” như các bạn từng có trước đây.

Nếu không thể gửi con cho ai, nhất là khi bạn có nhiều hơn một con, hai bạn có thể cho cháu bé nhất cùng đi dạo, nhưng chỉ nói chuyện về nhau chứ

không nói dông dài về việc hôm qua bé đã làm những gì.

Và tiếp theo là cuộc sống tình dục. Tất nhiên ai cũng biết là rất khó dành thời gian cho việc đó khi mà bạn đang mệt mỏi, bận rộn, kiệt sức, cảm thấy bản thân không còn hấp dẫn... Yêu cầu bạn phải xoay xở giữa các việc như vậy thật quá khả năng. Nhưng dù sao hai bạn vẫn có thể dành riêng cho nhau một bữa tối đặc biệt hoặc cùng nhau xem một bộ phim lãng mạn, rồi sau đó dành thời gian cho nhau. Tôi biết, bạn từng nghe tất cả các điều này rồi, nhưng chúng vẫn có tác dụng đấy. Nếu hai bạn nỗ lực, thật sự yêu và quan tâm tới nhau, hai bạn sẽ rất vui khi làm được điều đó. Và đến khi bọn trẻ lớn lên một chút, có lẽ mọi việc sẽ trở lại nhịp điệu như trước.

BẠN YÊU NGƯỜI ẤY NHIỀU TỚI ĐỘ CÓ CON CHUNG.

PHẦN II. QUY TẮC VỀ THÁI ĐỘ

Một phần lớn của việc làm một phụ huynh nắm vững quy tắc là có được thái độ đúng đắn. Khi bạn học được cách suy nghĩ đúng đắn về con trẻ và những việc mình làm, thì những việc còn lại sẽ ổn cả.

Phần II này nói về việc làm thế nào để có được thái độ của một bậc phụ huynh hiểu rõ quy tắc, bao gồm thái độ của bạn đối với con cái và thái độ của bạn đối với trách nhiệm làm cha mẹ. Bạn cần coi con cái là tài sản quý giá nhất để có thể yêu thương, chăm sóc các cháu hết mình và trao cho cháu sự dạy dỗ cần thiết. Nếu trong mắt bạn, các cháu là lũ trẻ tinh quái, là những thiên thần, hay bất kỳ điều gì tiêu cực hoặc phi thực tế, bạn sẽ thấy những năm tiếp theo của một người làm cha, làm mẹ thật gian khó.

Phần này sẽ đề cập đến tất cả những gì liên quan tới việc xây dựng những mối quan hệ đúng đắn ngay từ ban đầu để các con bạn có thể trưởng thành và ngày càng độc lập hơn, và đó quả là một thành quả tuyệt vời.

QUY TẮC 11

CHỈ YÊU THƯƠNG THÔI CHƯA ĐỦ

Bạn đã bao giờ nghe câu nói mang tính công thức: “Điều quan trọng nhất mà bạn có thể dành cho các con mình là tình yêu thương”? Vâng, hiển nhiên tình yêu thương là cần thiết. Tôi cho là tất cả chúng ta đều làm tốt điều này. Nhưng nếu đó là tất cả những gì bạn dành cho con mình, thì các cháu quả là thiệt thòi.

Các bậc phụ huynh theo phong cách híp-pi cho rằng con trẻ cần được chạy nhảy tự do thoải mái. Bạn không nên cấm cản (điều khiển) hay hạn chế các cháu (đặt ra những rào chắn vô hình).

Khi ở Glastonbury, tôi đã có cơ hội được chứng kiến những cháu bé được nuôi dạy theo phong cách híp-pi lớn lên như thế nào. Khi tới tuổi trưởng thành, các cháu gặp khó khăn khi bước vào thế giới thực, gây dựng các mối

quan hệ với bạn bè và đồng nghiệp. Thậm chí, có hai cháu đã chuyển hẳn ra nước ngoài sinh sống để thoát khỏi cha mẹ.

Vâng, đúng là bạn cần dành cho con tình yêu thương. Nhưng bạn còn cần dành cho con những điều khác nữa: tính kỷ luật, tự giác, các giá trị, khả năng thiết lập các mối quan hệ tốt, phong cách sống lành mạnh, các sở thích, một nền giáo dục tốt, trí tuệ khoáng đạt, khả năng biết tự lập, hiểu được giá trị đồng tiền, các kỹ năng trở nên quyết đoán, khả năng học hỏi.

Chẳng ai dám nói đó là việc dễ dàng. Khi có con, tức là bạn đã đảm nhận một công việc đầy khó khăn và trọng trách đeo đuổi suốt cuộc đời bạn. Thật không nên chút nào khi nghĩ rằng tất cả những gì bạn cần làm chỉ là yêu thương con cái và thế là có thể đánh dấu vào ô “tôi là một phụ huynh tuyệt vời”. Để con trẻ làm bất cứ điều gì các cháu muốn không có lợi cho các cháu, bạn cần tham gia cùng các cháu, hay nói cách khác, bạn cần dấn vào đó cả máu, mồ hôi và nước mắt. Hãy nhìn xung quanh bạn, biết bao bậc cha mẹ đã làm được việc đó, do vậy mọi chuyện sẽ không quá khó khăn. Điều quan trọng là bạn cần nhận thức được bạn có một nhiệm vụ lớn lao ở phía trước. Thật may là bạn có hẳn 18 năm để hoàn tất mọi việc.

KHI CÓ CON, BẠN ĐÃ ĐẢM NHẬN MỘT CÔNG VIỆC LỚN ĐẦY KHÓ KHĂN ĐEO ĐUỔI SUỐT CUỘC ĐỜI BẠN.

QUY TẮC 12

MỖI CÔNG THỨC LẠI CẦN NHỮNG THÀNH PHẦN KHÁC NHAU

Quy tắc 11 cho rằng bạn phải làm nhiều điều khác nữa ngoài việc chỉ yêu thương con. Vậy bạn sẽ phải làm những gì? Thật ra, chẳng có câu trả lời đơn giản nào cho câu hỏi này, nó phụ thuộc vào tính cách của con bạn và hoàn cảnh của bạn. Đây chính là điều mà quy tắc này đề cập đến.

Bạn không thể chỉ tuân theo một loạt các chỉ dẫn rồi áp dụng cho các con mình mà không suy nghĩ. Con trẻ không đơn giản như vậy. Tôi có người bạn đã áp dụng cùng một phương pháp cơ bản khi nuôi dạy ba cháu đầu và mọi việc đều suôn sẻ. Nhưng đến cháu thứ tư thì lại hoàn toàn khác. Cháu nhìn nhận thế giới theo một cách khác hẳn. Cháu không chấp nhận sự áp đặt từ phía bố mẹ và cháu không chịu hiểu người khác. Tính cháu khá thú vị

nhưng cháu lại rất giỏi ngụy biện. Ví dụ, cháu khẳng định đi ngủ mà vẫn mặc quần áo bình thường với lập luận, cởi ra để làm gì khi mà ngay khi tỉnh dậy cháu sẽ phải mặc quần áo vào.

Đôi bạn tôi thường xuyên xung đột với cậu con trai này bởi cháu không cư xử như mong muốn của họ (ngoan như ba cháu đầu). Họ đã cùng trao đổi xem điều gì có tác dụng với con trai họ, điều gì không và tại sao, rồi cùng nghĩ xem liệu có công bằng hoặc hữu ích không khi đặt ra cho cháu cùng chuẩn mực như đối với các anh chị của cháu. Họ điều chỉnh một số quy tắc và giữ nguyên các quy tắc khác. Không quan trọng là quy tắc nào mà điều quan trọng là họ thật sự suy nghĩ về việc họ đang làm và tại sao họ lại làm như vậy.

Và các bạn biết không? Họ bắt đầu tự hỏi và suy nghĩ cả về việc họ đối xử với ba cháu đầu như thế nào. Họ nhận ra việc đó thậm chí còn giúp cho mối quan hệ của họ với các cháu trở nên tốt đẹp hơn.

Bí quyết ở đây là phải chú ý tới tất cả các khía cạnh có mâu thuẫn hoặc điều gì làm cho các con của mình có vẻ buồn rầu hay lo lắng, hãy tự hỏi tại sao và có thể giúp đỡ con thế nào.

Vấn đề là nếu bạn không nghĩ về việc bạn sẽ làm, thì nhiều khả năng bạn sẽ không làm việc đó đúng cách. Nếu bạn không nghĩ trước cần mua gì trước khi mua sắm, rất có thể bạn sẽ trở về từ siêu thị với nhiều món đồ không cần thiết. Tương tự, nếu bạn không suy nghĩ kỹ về cách dạy dỗ con, có thể bạn vẫn sẽ xoay sở ổn thôi, nhưng bạn sẽ không nuôi dạy được các con mình theo cách tốt nhất có thể.

NẾU BẠN KHÔNG NGHĨ TRƯỚC CẦN MUA GÌ TRƯỚC KHI MUA SẮM, RẤT CÓ THỂ BẠN SẼ TRỞ VỀ VỚI NHIỀU MÓN ĐỒ KHÔNG CẦN THIẾT.

QUY TẮC 13

HÃY VUI VÊ KHI NHÌN THẤY CON

Có những điều tôi không thể hiểu tại sao nhiều bậc cha mẹ lại nỗ lực đối với con trẻ. Khi đi học về hoặc trở về nhà sau một buổi chiều đi chơi, vừa

bước vào cửa, đứa trẻ đã được đón chào thế này: “Bỏ đôi giày đầy bùn kia ra!” hoặc “Học bài ngay đi nhé! Học xong rồi mới được làm gì thì làm.”

Hồi còn đi học, tôi có một người bạn. Hôm đó, bạn tôi phải về nhà giữa buổi vì bị ngã ở phòng tập thể dục, sưng u cả đầu. Khi bạn tôi về tới nhà thì mẹ bạn đang lau sàn bếp. Bà ngẩng lên, nhíu mày rồi nói: “Con chưa được vào nhà đâu. Sàn đang ướt đấy.”

Làm sao để những đứa trẻ như vậy biết được rằng cha mẹ yêu mình? Các cháu sẽ nghĩ, cha mẹ chào đón ông bà, con của bạn bè, thậm chí cả bác đưa thư còn nồng nhiệt hơn là đối với mình.

Nhiều bậc cha mẹ cứ lờ con mình đi khi các cháu về tới nhà, cứ như thể các cháu là đồ vật vô tri vô giác. Điều này thật tệ, vì thái độ lạnh nhạt này không khác gì việc la mắng các cháu.

Ai cũng tất tả bận rộn vào giờ điểm tâm của những ngày các cháu phải đi học. Nhưng bạn sẽ không mất nhiều thời gian để tỏ ra thân thiện với các cháu và hãy thành thật một chút, bất cứ việc gì để làm các cháu bớt cái kính khi bạn chải đầu cho các cháu, hoặc làm bữa sáng đều xứng đáng phải không?

Có khó lắm không khi bạn dành cho con một nụ cười và một vòng tay âu yếm? Đó chỉ là một hành động nhỏ thôi, nhưng lại rất ý nghĩa với con trẻ. Điều các cháu muốn biết là bạn hạnh phúc khi được gặp các cháu.

Và nếu các cháu về nhà với đôi giày bẩn, trong khi bạn mới lau sàn bếp, bạn vẫn có thể dùng một câu nói đùa vui vẻ để ngăn cháu không bước vào nhà trước khi cởi giày ra, rồi ôm và hôn các cháu vì sự hợp tác của các cháu.

CÓ KHÓ KHÔNG KHI BẠN DÀNH CHO CON MỘT NỤ CƯỜI VÀ MỘT VÒNG TAY ÂU YẾM?

QUY TẮC 14

HÃY TÔN TRỌNG CON MÌNH

Tôi biết một người mẹ luôn ra lệnh cho các con mình: “Ăn đi!”, “Vào xe đi!”, “Đi đánh răng đi!”. Một lần, tôi nghe thấy cô phàn nàn rằng cô không biết làm cách nào để các con ăn nói lễ phép hơn hoặc biết nói lời cảm ơn. Bạn và tôi đều biết chính xác vấn đề của người mẹ này nằm ở đâu, nhưng cô thì không thể nhận ra.

Ra lệnh cho con trẻ rất dễ. Các cháu phải làm theo những gì bạn bảo, còn người lớn thì không. Do vậy, bạn nói với người lớn một cách lịch sự, nhưng lại hay ra lệnh cho các con mình. Vấn đề là các cháu không nhìn nhận sự việc như vậy. Các cháu không để ý cách bạn nói với những người khác như thế nào. Các cháu sẽ nói với bạn theo cách mà bạn nói với các cháu.

Nếu các con bạn biết nhận thức hơn một chút, các cháu sẽ để ý những gì bạn làm hơn là bạn nói. Vì thế, không những bạn không thể mắng các cháu vì đã bỏ qua các phép lịch sự, nếu chính bạn làm như vậy, mà bạn còn nên khen ngợi các cháu vì các cháu đã biết làm theo bạn.

Các con của bạn xứng đáng được tôn trọng, bởi các cháu cũng là con người. Nhưng trên tất cả, bạn sẽ không nhận được sự tôn trọng từ con mình nếu bạn không tôn trọng các cháu. Bạn không thể xem nhẹ uy quyền của mình. Các con bạn sẽ nhanh chóng nhận ra những câu như: “Con đi đánh răng đi” hoặc “Con có thể giúp mẹ dọn bàn được không?” có thể nghe như một lời thỉnh cầu, nhưng các cháu không thể không làm theo. Bạn cần dạy các cháu ứng xử theo những cách tốt nhất có thể thông qua việc làm gương các cháu.

Các cháu không chỉ cần học ứng xử thông qua tấm gương là bạn. Bạn không bao giờ được thất hứa với các cháu, không bao giờ được nói dối các cháu (trừ trường hợp nói dối về Ông già Noel) và không bao giờ được chửi thề trước mặt các cháu, nếu bạn không muốn các cháu bắt chước bạn. Nếu bạn làm ngược lại, có nghĩa là bạn đang tuyên bố với các cháu rằng các cháu không quan trọng bằng những người khác và làm như thế là hoàn toàn bình thường. Điều đó không đúng và các con bạn rất cần hiểu điều đó.

Nếu bạn yêu các con mình hơn bất kỳ ai khác, thì các cháu xứng đáng được bạn tôn trọng. Có như vậy, các cháu mới học được cách cư xử lễ phép và lịch sự với mọi người xung quanh. Khi đó, câu hỏi “liệu thế hệ trẻ sẽ đi về đâu” sẽ được giải quyết.

CÁC CON CỦA BẠN XỨNG ĐÁNG ĐƯỢC TÔN TRỌNG, BỞI CÁC CHÁU CŨNG LÀ CON NGƯỜI.

QUY TẮC 15

HÃY TẬN HƯỞNG KHOẢNG THỜI GIAN Ở BÊN CON

Tôi hiểu bạn có chút do dự khi đọc quy tắc này. Thực tế, tôi là người đầu tiên phải công nhận là có những lúc rất khó để thực hiện quy tắc này.

Bạn đừng lo. Quy tắc này không có nghĩa là bạn phải luôn có hứng thú khi ở bên con. Tất cả những gì tôi muốn nói là, khi có dịp thư giãn cùng các con – vào cuối tuần, kỳ nghỉ hoặc khi đọc truyện cho con nghe trước khi đi ngủ – bạn hãy tận hưởng những giờ phút đó vì điều đó rất quan trọng.

Tại sao bạn không thể tận hưởng? Tất cả chỉ vì bạn luôn nghĩ tới những việc mà bạn có thể làm vào lúc đó – một danh sách dài những việc nhà, món rau trên bếp, hoặc bài báo cáo công việc vào ngày mai.

Bạn phải dừng ngay lại! Bạn đang thực hiện nhiệm vụ quan trọng nhất trong danh sách việc cần làm, đó là tận hưởng thời gian bên con. Hãy thôi nghĩ tới những điều khác và hãy thật sự tập trung vào con, tập trung vào những gì các bé nói và làm. Hãy nhận ra rằng việc này quan trọng ngang với những việc như: thay tã cho con, chuẩn bị bữa ăn chiều hoặc chuẩn bị bài báo cáo. Vậy nên bạn hãy trò chuyện với con mình thật thoải mái. Ví dụ, khi con bạn khoe: “Mẹ có tưởng tượng được không? Con vừa giết được 17 con thủy quái đấy”, thì bạn đừng chỉ âm ừ qua loa “Thế à”. Thay vào đó, bạn hãy nói: “Thế nghĩa là con trai mẹ đã dùng hết các mũi tên rồi sao?”

Một mẹo nhỏ để cảm thấy hứng thú khi ở bên con là tập trung vào việc đó như thể đó là mục tiêu cuối cùng. Vâng, có thể là bạn không thật sự thích thú với việc thay các loại váy áo cho búp bê, nói chuyện về các điểm mạnh của từng đội bóng, nghe về trận chiến tưởng tượng hết sức chi tiết giữa thế lực ánh sáng và những người ngoài hành tinh. Bạn không phải làm tất cả những việc đó. Tất cả chỉ là phương tiện để đi tới đích. Mục đích cuối cùng là dành thời gian bên con trẻ, tìm hiểu cách các cháu nhìn nhận về thế giới và những điều làm các cháu ngạc nhiên, buồn bã, tổn thương, vui vẻ, thích thú, chán ghét hoặc kích thích trí tò mò của các cháu.

Khi bạn học được cách thôi nghĩ tới các việc khác và tận hưởng thời gian ở bên con, bạn sẽ thấy niềm vui khi ở bên con sẽ tăng lên đáng kể và bạn sẽ thật sự bắt đầu học hỏi từ con mình.

HÃY TẬP TRUNG VÀO VIỆC ĐÓ NHƯ THỂ ĐÓ LÀ MỤC TIÊU CUỐI CÙNG.

QUY TẮC 16

GIỮ SẠCH SẼ, NGĂN NẮP KHÔNG QUÁ QUAN TRỌNG NHƯ BẠN NGHĨ

Khi tôi mới gặp vợ tôi bây giờ, tôi cảm thấy hơi sợ khi tới nhà cô ấy. Tôi vẫn nhớ hình ảnh những chiếc bàn sạch bóng, sàn nhà gần như không có một hạt bụi. Bạn hỏi bất cứ đồ vật gì trong nhà và cô ấy có thể cho bạn biết chúng ở đâu (ý tôi là tất cả mọi thứ đều có chỗ riêng của chúng).

Tôi có thể nói với bạn rằng đó là một khái niệm hoàn toàn xa lạ đối với tôi. Tôi thuộc tốp người không mấy may để ý gì đến việc tổ chức sắp xếp nhà cửa. Tôi phải thú nhận rằng, khi chúng tôi quyết định có con, tôi đã rất lo lắng, không biết liệu vợ tôi sẽ đối mặt với mọi thứ thế nào. Tôi biết cách chăm sóc nhà cửa của cô ấy sẽ không thích hợp với kiểu nuôi dạy con một cách thoải mái và không nặng nề như cả hai chúng tôi đều muốn.

Vậy mà cô ấy lại thích nghi rất nhanh. Nhiều bậc cha mẹ khác cũng nhanh chóng thay đổi, tuy nhiên đó không phải là tất cả. Một số vẫn khăng khăng không chịu được những thứ như bùn, bụi bẩn, rác, sách vở, đồ chơi, sự ồn ào và vô tổ chức vốn được coi là vấn đề đương nhiên đối với con trẻ.

Ở đây có hai lựa chọn. Lựa chọn thứ nhất là bạn phải gồng mình lên, cố gắng làm những điều không thể và giữ cho nhà cửa gọn gàng, trong khi khiến các con luôn căng thẳng và cảm thấy gò bó vì không được phép hành xử một cách tự nhiên. Lựa chọn thứ hai là mặc kệ hết thảy, thoải mái cho các cháu nô đùa, nghịch ngợm để gia đình vui vẻ dù nhà cửa có bừa bộn. Tôi nghĩ chúng ta đều biết lựa chọn nào tốt hơn.

Tôi không có ý nói là con trẻ không cần sạch sẽ, gọn gàng. Nhưng trước tiên hãy để các cháu được vui chơi thoải mái, sau đó cả gia đình có thể cùng

dọn dẹp. Không vấn đề gì nếu khăn trải bàn dính đầy màu vẽ hoặc quần áo các cháu bị lấm bùn. Bởi tất cả đều có thể giặt sạch. Vấn đề sẽ chỉ xảy ra khi các cháu không được phép sống thoải mái và vui vẻ.

TÔI KHÔNG CÓ Ý NÓI LÀ CON TRẺ KHÔNG CẦN SẠCH SẼ, GỌN GÀNG, NHƯNG TRƯỚC TIÊN HÃY ĐỂ CÁC CHÁU ĐƯỢC VUI CHƠI THOẢI MÁI.

QUY TẮC 17

BIẾT CHẤP NHẬN RỦI RO ĐÃ LƯỜNG TRƯỚC

Khi tôi còn nhỏ, có một chuyện đã xảy ra với cậu em trai 8 tuổi của tôi. Cậu ấy quyết định leo lên một cái cây cao ở trong vườn. Khi nó leo được gần bằng mái nhà thì cành cây bị gãy. Nó hét thất thanh và bám vội vào cành cây cao hơn ở phía trên và lơ lửng cách mặt đất gần 8m.

Mẹ tôi chạy vội ra vườn. Chắc hẳn mẹ đã vô cùng lo lắng khi nhìn thấy em tôi đu người lơ lửng như vậy, nhưng mẹ không để lộ ra. Mẹ chỉ nhẹ nhàng trấn an: “Không sao đâu con, có một cành cây nhỏ cách chân trái của con khoảng 10cm. Đây, đúng rồi. Giờ thì con chuyển tay phải xuống bám vào cành thấp hơn...” và cứ thế, mẹ đã hướng dẫn em xuống tới đất.

Rất có thể bạn sẽ nghĩ rằng từ sau vụ đó, mẹ tôi sẽ cấm em tôi leo cây, ít nhất là vài năm. Thế nhưng, mẹ tôi không làm thế. Mẹ hiểu rằng em tôi đã học được một bài học hữu ích và đúng là như vậy.

Quan điểm của tôi ở đây là gì? Vâng, con trẻ cần được tự rút ra những bài học cho riêng mình, mắc lỗi và tìm cách vượt qua. Nếu không bao giờ gặp rủi ro, các cháu sẽ chẳng bao giờ học được điều gì. Điều này cũng có nghĩa là bạn phải chấp nhận rủi ro. Hãy cho phép các cháu trèo cây, để các cháu một lần được đăng ký tất cả những môn học ở nếu cháu muốn, hay đồng ý cho các cháu đi chơi xa. Tất nhiên, bạn sẽ là người phải lường trước được rủi ro. Đôi khi, nếu độ rủi ro quá cao, bạn có thể nói “không” với các cháu. Nhưng bạn không thể luôn theo quy tắc “khả năng xấu nhất có thể xảy ra”. Vì nếu bạn làm vậy, có lẽ bạn luôn phải nói “không”, bởi chẳng có gì là đảm bảo an toàn tuyệt đối cả. Và khi đó, các con bạn sẽ chẳng học được điều gì, các cháu sẽ không được trang bị đủ để có thể tự quyết định mọi

việc cho cuộc sống độc lập sau này. Trong trường hợp như vậy, bạn đã không hoàn thành tốt vai trò của mình.

Vì vậy, bạn nên chấp nhận rủi ro. Tất nhiên, có thể, có lúc, điều không hay sẽ xảy ra. Con bạn có thể sẽ bị gãy tay, bị điểm kém trong kỳ thi ở trường. Nhưng qua các việc đó, cũng như bạn, cháu đã học được nhiều điều. Nếu lựa chọn không chấp nhận rủi ro nào, thì mọi việc có thể còn nguy hiểm hơn và gây nhiều bất lợi cho cháu về sau này.

BẠN KHÔNG THỂ NHẤT NHẤT THEO QUY TẮC “KHẢ NĂNG XẤU NHẤT CÓ THỂ XẢY RA”.

QUY TẮC 18

HÃY GIỮ NỖI LO LẮNG CHO RIÊNG MÌNH

Nếu con bạn từng gặp rủi ro, chắc hẳn bạn sẽ rất lo lắng. Luôn là như thế. Bạn lo lắng khi các cháu trèo cây, lo lắng khi cháu tập đi xe đạp và lo lắng cả khi cháu tham gia một kỳ nghỉ mà không có bạn đi cùng. Ngay cả khi không có rủi ro, nỗi lo lắng trong bạn vẫn thường trực. Bạn lo lắng khi lần đầu cháu xa bạn, khi cháu bắt đầu đi học, khi lần đầu tiên cháu đi ngủ qua đêm nhà bạn, khi cháu bị ốm và lo lắng cả khi cháu đi thi nữa.

Nhưng hãy nhớ bạn không phải là người duy nhất lo lắng. Con bạn cũng lo lắng như bạn. Các cháu có thể thấy sợ sệt khi bắt đầu phải đi học, khi lớn hơn cháu lại phải lo lắng về những kỳ nghỉ, nhưng các cháu vẫn kiên quyết làm những việc đó.

Trách nhiệm của bạn là trấn an các cháu. Hãy giúp các cháu tự tin tiến về phía trước. Hãy làm cho các cháu cảm thấy mọi việc đều ổn. Thật khó mỉm cười và tỏ ra như không hề có chuyện gì xảy ra khi trong lòng bạn đầy lo lắng. Nhưng là một người làm cha, làm mẹ, bạn cần làm điều đó.

Nguồn an ủi duy nhất mà bạn có thể tìm tới, đó là một người lớn khác. Đó có thể là người bạn đời của bạn. Hoặc, tốt hơn là cha mẹ bạn. Bởi cho dù bạn đã có gia đình, nhưng trách nhiệm của cha mẹ bạn vẫn là an ủi trấn an bạn mỗi khi bạn lo lắng.

Hãy cố đừng nói câu: “Cẩn thận con nhé” mỗi khi con bạn bước ra khỏi nhà. Điều này thể hiện sự thiếu tin tưởng. Hơn nữa, nếu các cháu được dặn dò “Cẩn thận con nhé” khi đang cầm một vật dễ vỡ thì cháu rất dễ làm rơi vật đó hơn so với khi không được dặn dò. Việc dặn dò như vậy có thể còn làm cho các cháu nghĩ rằng sắp có điều gì không hay xảy ra. Một bậc cha mẹ nắm vững quy tắc sẽ nói những câu như: “Chúc con một ngày vui vẻ” hoặc “Vui vẻ con nhé”. Và tất nhiên, bây giờ bạn cũng đã nắm vững quy tắc.

HÃY NHỚ BẠN KHÔNG PHẢI LÀ NGƯỜI DUY NHẤT LO LẮNG.

QUY TẮC 19

HÃY NHÌN NHẬN MỌI VIỆC THEO CÁCH CỦA CON TRẺ

Tất cả trẻ em đều có chung một sự khó chịu. Các cháu tin rằng chúng ta không để ý tới việc các cháu cảm thấy thế nào chỉ bởi các cháu là trẻ con. Các cháu nghĩ rằng chúng ta phớt lờ các cháu, coi thường cảm xúc của các cháu, không quan tâm đến việc các quyết định của chúng ta khiến các cháu buồn. Và bạn biết điều gì không? Các cháu hoàn toàn đúng.

Tất cả chúng ta đều làm vậy. Tất nhiên, không phải mọi lúc, nhưng rất nhiều lần. Tôi cũng vậy, và tôi chưa từng gặp một bậc cha mẹ nào cư xử khác thế. Chúng ta tự nhủ rằng chúng ta biết điều gì là tốt nhất cho các cháu, còn các cháu thì không. Điều đó đúng, nhưng không phải lúc nào cũng vậy.

Ở một mức độ nào đó thì việc này là không thể tránh khỏi. Như việc đưa trẻ nào cũng muốn đi ngủ muộn hơn bình thường, chỉ muốn ăn kem hoặc sô-cô-la, và muốn không phải đi học. Chúng ta biết đó là những ý tưởng không hay ho gì và chúng ta phải hướng các cháu suy nghĩ đúng đắn. Nhưng điều đó không có nghĩa là chúng ta không thể nhìn nhận mọi việc theo cách của các cháu. Thật ra, tôi cảm thấy nếu để các cháu tự xoay xở, thì các cháu sẽ sớm biết cư xử hợp lý hơn nhiều so với những gì chúng ta mong muốn.

Các nhìn nhận thế giới của con trẻ thường khác chúng ta. Đôi khi các cháu cũng nhìn nhận thế giới theo cách giống chúng ta, nhưng chúng ta lại không đặt mình vào hoàn cảnh của các cháu. Cả hai cách này đều làm các cháu trở

nên khó chịu vì nghĩ rằng chúng ta không đoái hoài gì tới các cháu. Ở đây, bạn có thể vận dụng Quy tắc 14 – hãy tôn trọng các cháu. Hãy chứng tỏ cho các cháu biết bạn có thể nhìn nhận mọi việc theo cách của các cháu. (Nếu bạn không thể, tôi chắc chắn rằng các cháu sẽ sẵn lòng giúp nếu bạn hỏi).

Có một hôm, tôi đang chuẩn bị cùng các cháu ra ngoài và có một cháu vẫn còn đang xem tivi. Tôi bảo cháu tắt tivi và ra xe. Cháu không nghe. Tôi nói với cháu rằng chúng tôi phải đi ra ga đón khách, và việc đó quan trọng hơn việc xem tivi. Chúng tôi đã to tiếng về chuyện đó. Cả hai bố con đều nổi nóng và không ai muốn chiều theo ý người kia. Lúc đó, tôi thấy phân vân không biết liệu có cách nào tốt hơn không.

Và tôi nhớ tới quy tắc này. Vì vậy tôi đã hỏi con tôi xem vấn đề của cháu là gì. Cháu giải thích đó là chương trình yêu thích của cháu và cháu đã không được xem hai tuần liền. Tôi thông cảm với cháu và hứa sẽ thu băng lại chương trình này. Vậy là vấn đề được giải quyết. Thật ra, chuyện chẳng có gì đáng bàn. Tất cả được giải quyết chỉ bởi vì cháu cảm thấy tôi có quan tâm tới cảm giác của cháu. Giá mà tôi nhớ tới quy tắc này sớm hơn, nhưng tất nhiên lúc đó tôi đang bận rộn với Quy tắc 2 (không có ai hoàn hảo cả). Dù sao, đó cũng là lỗi của tôi.

CON TRẺ SẼ TRỞ NÊN CẬU KINH KHI NGHĨ RẰNG CHÚNG TA KHÔNG ĐOÀI HOÀI GÌ TỚI CÁC CHÁU.

QUY TẮC 20

LÀM CHA MẸ KHÔNG PHẢI LÀ TRÒ CHƠI CÓ TÍNH GANH ĐUA

Một lần, tôi nói chuyện với một phụ huynh về thói quen ăn uống của bọn trẻ. Khi tôi kể các con tôi suốt ngày chỉ thích ăn khoai tây chiên giòn và bánh quy, cô ấy đáp: “Ồ, thế thì tôi thật là may mắn, các con tôi lại chỉ ăn hoa quả và rau tươi thôi.” Đến khi nhìn các con cô thì nhau đánh chén gói bánh quy mà các cháu được cho, tôi tự hỏi không biết cô ấy có nói thật không. Thật ra, đó là một kiểu ganh đua đã lỗi thời. Cô ấy muốn hạ thấp tôi và các con tôi xuống, để tự nâng mình và các con mình lên.

Một trong những chuyện mà các bậc cha mẹ hay ganh đua là huấn luyện con mình ngồi bô. Tôi biết có những bậc cha mẹ đã bắt đầu cho con ngồi bô

từ khi các cháu được vài tháng tuổi, chỉ đơn giản là để con họ có thể hơn con của bạn bè. Hoặc là họ rất nóng lòng muốn con mình sớm biết đứng và đi. Hoặc có người còn khoe khoang về việc con họ chơi thể thao hoặc chơi nhạc giỏi như thế nào, đạt thành tích cao trong các kỳ thi ra sao. Và phần lớn các bậc cha mẹ ganh đua không trung thực là những người không thể tự hào một cách công khai, mà tìm cách ngụy trang điều đó bằng cách này hay cách khác như kiểu “Tôi thật may mắn vì con tôi thích ăn hoa quả chứ không ăn khoai tây chiên giòn” mà chẳng mấy may nghĩ xem điều đó có liên quan tới may mắn không.

Các bậc cha mẹ nắm vững quy tắc không thích ganh đua. Chúng ta đủ tự tin về các kỹ năng của mình và chúng ta cũng thoải mái để mọi thứ diễn ra tự nhiên và không tạo áp lực lên con trẻ. Bạn thấy đấy, các bậc cha mẹ hay ganh đua không chỉ hiếm khi có bạn tốt, mà còn tạo áp lực lên chính con cái mình. Các cháu buộc phải thể hiện tốt mọi việc để cha mẹ tiếp tục có cái để khoe khoang. Các cháu tội nghiệp này tin rằng các cháu chỉ có thể làm hài lòng cha mẹ nếu các cháu giỏi hơn bạn bè. Rồi dần dần, các cháu lớn lên cùng tính ganh đua, làm bạn bè xa lánh. Có nhiều cách để các cháu thi đua lành mạnh với bạn bè mà không cần áp đặt tính ganh đua .

Vấn đề của các bậc cha mẹ hay ganh đua là họ thấy không an tâm, lo lắng và không chắc chắn về kỹ năng làm cha mẹ của mình. Chính vì vậy, họ cố hạ thấp bạn xuống để tự nâng mình lên. Vì thế, bạn đừng lấy làm khó chịu mà hãy thương hại họ. Việc đó sẽ làm họ thật sự tức tối.

CÓ NHIỀU CÁCH ĐỂ CÁC CHÁU THI ĐUA LÀNH MẠNH VỚI BẠN BÈ.

PHẦN III. CÁC QUY TẮC HÀNG NGÀY

Tất nhiên, để nuôi dạy con cái, bạn cần rất nhiều các quy tắc lớn, nhưng phần lớn việc làm cha mẹ lại diễn ra hàng ngày với những công việc vặt vả như đánh thức con dậy, mặc quần áo cho con, thay bỉm, đưa con đến trường đúng giờ, thuyết phục con ăn đồ ăn có lợi cho sức khỏe, cho con đi ngủ đúng giờ, v.v...

Do vậy, những gì bạn thật sự cần lúc này là những quy tắc hữu ích khiến các công việc hàng ngày trở nên dễ dàng hơn, mang lại kết quả cao hơn, và các con bạn được vui vẻ như bạn luôn mong muốn.

QUY TẮC 21

HÃY ĐỂ CON BẠN TỰ XOAY SỞ

Tôi không muốn làm bạn hoảng sợ. Nhưng rồi đến khi con bạn 18 tuổi, cháu sẽ phải trở thành một người lớn đủ khôn ngoan và có khả năng tự quyết định mọi việc, tự kết bạn, tự sinh sống, tự làm mọi việc và tự đi trên mọi nẻo đường. Vâng, bạn phải giảm bớt việc của mình đi thôi.

Nếu bạn vẫn còn xúc cho con ăn khi cháu đã 4 tuổi, soạn sách vở giúp khi cháu đã 14 tuổi, thì các cháu sẽ gặp khó khăn khi phải tự chăm sóc mình. Vì vậy, bạn đừng làm giúp các cháu bất cứ việc gì nếu các cháu có thể tự làm. Hãy để các cháu nấu ăn, dù chỉ đơn giản là giúp bạn nhặt rau; hướng dẫn cháu cách sử dụng máy giặt; đánh thức các cháu vào sáng thứ bảy để cùng làm việc nhà; để các cháu tự chuẩn bị hành lý trước khi đi nghỉ.

Nhưng đó vẫn chưa phải là việc quan trọng nhất. Còn hai kỹ năng thiết yếu nữa mà bạn phải dạy các cháu càng sớm càng tốt. Đó là khả năng quản lý tiền bạc và khả năng tự ra quyết định.

Bạn thấy đấy, nếu bạn kiểm soát tất cả tiền bạc của cháu, và chỉ đưa cháu một chút tiền để tiêu vặt, cháu sẽ không học được điều gì. Tốt hơn hết, khi cháu đã lớn, hàng tháng bạn hãy cho các cháu một khoản tiền để các cháu tự trang trải, mua sắm những thứ cần thiết như quần áo, quà sinh nhật, sách vở... Tôi có một người bạn, đã đóng vai trò là một “ngân hàng” của các con mình, anh đưa ra mức lãi suất rất hậu hĩnh đối với các khoản tiết kiệm của các cháu. Vì thế, các cháu thích tiết kiệm hơn là tiêu tiền. Có rất nhiều cách để dạy các cháu học cách sử dụng đồng tiền. Điều quan trọng là tìm ra những cách có tác dụng với bạn và các con bạn.

Và tất nhiên, bạn phải dạy con mình biết cách tự ra quyết định. Từ việc hôm nay mặc quần áo gì khi cháu 2 tuổi, cho đến việc chọn học ngoại ngữ nào... Các cháu cần học cách lên kế hoạch cho cuộc sống của mình. Điều đó cũng có nghĩa là học từ những lần ra quyết định sai lầm. Do vậy, bạn đừng xen vào việc của con khi cháu sắp sửa mắc một lỗi lớn. Tất nhiên, bạn có thể gợi ý hoặc khuyên cháu nhưng khi cháu đã lớn, bạn cần chờ cho tới khi cháu hỏi ý kiến. Đó là cuộc sống của cháu. Và bạn hãy nhớ là chỉ còn ít thời gian nữa thôi cháu sẽ tới tuổi trưởng thành, và từ đó trở đi, cháu sẽ tự sống trên đôi chân của mình...

CÁC CHÁU CẦN HỌC CÁCH LÊN KẾ HOẠCH CHO CUỘC SỐNG.

ĐIỀU ĐÓ CŨNG CÓ NGHĨA LÀ HỌC TỪ NHỮNG LẦN RA QUYẾT ĐỊNH SAI.

QUY TẮC 22

HÃY DẠY CON BIẾT CÁCH TỰ SUY NGHĨ

Không những con trẻ cần biết cách tự ra quyết định, mà các cháu còn cần biết cách tự suy nghĩ. Tranh luận với cha mẹ cũng là một cách thể hiện sự độc lập trong suy nghĩ. Và đó chính là điều bạn muốn (dù có thể, ngay lúc này bạn chưa cảm thấy điều đó).

Có lần tôi ngồi cùng một người bạn và cô con gái 5 tuổi của cô ấy. Cháu bé hôm ấy rất nghịch làm cô bạn tôi phát cáu. Khi bị mẹ mắng, cháu bé buồn, mếu máo. Tôi đã rất ấn tượng khi nghe bạn tôi hỏi con gái mình như sau: “Thế con có biết tại sao mẹ lại bực mình với con không?” Cháu bé nghĩ một

lát, rồi lí nhí trả lời: “Tại vì con đã không nghe lời mẹ.” Nếu không được hỏi, chắc cháu bé cũng chẳng thắc mắc tại sao mẹ cháu lại giận dữ. Nhưng mẹ cháu đã dạy cháu biết suy nghĩ.

Cô bạn tôi đã nắm vững phương pháp cơ bản nhất khi dạy trẻ em biết suy nghĩ: đó là đặt câu hỏi. Bạn hỏi cháu điều gì không quan trọng, quan trọng là bạn buộc các cháu phải tư duy.

Và hãy thử thách khả năng tư duy của các cháu. Hãy đặt ra các câu hỏi “Tại sao?”. Khi cháu 2 tuổi, bạn có thể hỏi xem cháu có biết tại sao con chó lại sủa. Khi cháu 12 tuổi, bạn có thể hỏi tại sao cháu lại muốn tăng số tiền tiêu vặt hàng tháng.

Bạn hãy đặt các câu hỏi. Hãy để các cháu tranh luận và thắc mắc. Và khi các cháu có thể tự suy nghĩ mà không cần bạn phải đặt câu hỏi khuyến khích, thì lúc đó bạn đã thuần thục Quy tắc 22 rồi đấy.

HÃY ĐẶT CÁC CÂU HỎI ĐỂ DẠY CON BIẾT SUY NGHĨ.

QUY TẮC 23

HÃY SỬ DỤNG LỜI KHEN MỘT CÁCH KHÔN NGOAN

Xin chúc mừng bạn! Bạn đã tới Quy tắc 23. Bạn đã đi được gần 1/4 chặng đường để trở thành bậc cha mẹ nắm vững quy tắc rồi đấy.

Hy vọng câu nói trên sẽ làm bạn cảm thấy được khuyến khích, đó cũng chính là mục đích của lời khen. Các bậc cha mẹ nắm vững quy tắc biết rằng lời khen của chúng ta sẽ là một trong động lực lớn nhất đối với con cái. Bạn đừng bao giờ quên tặng quà sinh nhật cho con, và cũng đừng bỏ qua các thành tích mà không dành cho con lời khen nào.

Nhưng khen ngợi không hề đơn giản. Bạn có biết có bao nhiêu bậc cha mẹ đã không sử dụng lời khen một cách khôn ngoan và hiệu quả? Bạn cần sử dụng lời khen theo đúng cách và đúng lúc.

Thành ngữ “Cái gì nhiều quá cũng không tốt” tất nhiên cũng đúng với lời khen. Bạn không nên kiêu lời khen, nhưng bạn cần sử dụng lời khen một

cách hợp lý. Nếu bạn quá khen ngợi con mình, giá trị của lời khen sẽ giảm đi đáng kể. Nếu bạn khen các cháu xuất sắc khi các cháu chỉ đạt mức khá, bạn sẽ nói gì khi cháu chỉ đạt mức khá? Hoặc bạn sẽ nói gì khi cháu thật sự đạt mức xuất sắc? Và nếu bất cứ điều nhỏ bé nào mà các cháu đạt được cũng dễ dàng nhận được những lời khen, các cháu sẽ sợ nếu làm bạn không hài lòng. Các cháu không cần những áp lực như vậy.

Bạn đã bao giờ thử nghĩ xem bạn hay khen con mình vì điều gì chưa? Nếu bạn luôn khen con đã học tốt ở trường mà chưa bao giờ khen vì cháu biết cư xử ngoan ngoãn, thì điều đó nói lên điều gì về các chuẩn mực của bạn? Và bạn có hay khen cháu vì cháu đã đạt thành tích tốt hơn là vì cháu đã rất cố gắng không? Không, tất nhiên là không, vì bạn là một bậc phụ huynh nắm vững quy tắc. Nhưng rất nhiều bậc cha mẹ khác lại như vậy đấy.

Có rất nhiều bậc cha mẹ quên khen con mình khi các cháu cư xử ngoan ngoãn, bởi họ coi đó là điều hiển nhiên. Nhưng con trẻ lại muốn biết bạn nhận thấy các cháu ngoan như thế nào: “Con rất ngoan vì đã không ngoáy mũi trước mặt dì Myrtle đấy”, hoặc “Chắc hẳn là con đang mệt lắm, nhưng con vẫn cố gắng không kêu ca gì cả. Con thật là giỏi.” Những lời này sẽ làm cho các cháu luôn muốn cư xử ngoan ngoãn.

Bây giờ sẽ là điểm cuối cùng về lời khen trước khi bạn tuân thủ quy tắc này. Bạn nghĩ rằng con bạn sẽ thích nghe câu nào nhất trong những câu sau đây: “Bức tranh mới đẹp làm sao!” hoặc “Bức tranh thật đẹp. Chú ngựa con vẽ trông như đang chuyển động thật vậy. Làm thế nào mà con vẽ được như thế?” Vâng, bạn hãy cụ thể lời khen của mình hơn nếu có thể, và đừng quên đặt các câu hỏi cho con. Điều đó sẽ làm cho các cháu rất hào hứng.

HÃY CỤ THỂ LỜI KHEN CỦA MÌNH NẾU CÓ THỂ.

QUY TẮC 24

HÃY HIỂU GIÁ TRỊ CỦA RANH GIỚI

Tôi đã có lần quan sát một người hàng xóm khi cậu con trai 4 tuổi của cô ấy leo lên bức tường rào xung quanh vườn và chạy trên đó. Nghe qua thì việc này cũng không có gì tệ lắm. Nhưng vấn đề là bức tường đó cao 4m và bên kia là một bãi đỗ xe. Chắc trông tôi có vẻ hốt hoảng lắm, nên chưa cần tôi

phản ứng gì thì cô ấy đã giải thích: “Tôi biết. Tôi đã nói với cháu là không được làm vậy nhưng cháu không nghe tôi. Tôi còn biết làm gì hơn?” Lúc ấy, tôi không thể nói điều gì (mà thật ra, nếu tôi có nói thì có lẽ cô ấy cũng lờ đi thôi).

Bạn cũng như tôi đều biết câu trả lời, đó là “Nói không và kiên quyết”. Con trẻ rất cần các ranh giới – trong trường hợp này là giới hạn an toàn cho cháu bé. Câu chuyện trên là một ví dụ điển hình về những gì có thể xảy ra nếu bạn không đưa ra các ranh giới rõ ràng đối với con trẻ. Cháu bé trong ví dụ thường được gọi là “đứa trẻ nghịch ngợm” bởi cháu rất nghịch. Cháu liên tục cố xem mình có thể đi xa tới đâu và dường như chẳng hề có một giới hạn nào đặt ra cho cháu.

Cháu thường xuyên cư xử rất tệ, cháu có rất ít bạn bè và nghĩ rằng cha mẹ không quan tâm tới mình. Nếu họ có quan tâm, họ có để cháu chạy trên bức tường cao như vậy? Họ đã để mặc cháu làm bất kỳ điều gì cháu thích mà không bao giờ để ý đến cháu?

Có rất nhiều mối nguy hiểm rình rập con trẻ. Các quy tắc và hướng dẫn sẽ giúp các cháu ở trong giới hạn an toàn. Khi còn nhỏ, các cháu luôn muốn thử vượt qua các ranh giới không phải là để nới rộng các ranh giới đó, mà bởi các cháu muốn chắc chắn mình vẫn ở trong giới hạn an toàn. Trách nhiệm của bạn là chỉ rõ các ranh giới này và đảm bảo các cháu không vượt ra khỏi đó. Vì vậy, bạn hãy nói không mỗi khi các cháu trèo tường. Nếu cần thiết, bạn hãy lôi cháu xuống. Bằng cách này, bạn sẽ có một đứa con hạnh phúc, tự tin, an toàn. Điều này giúp bạn luôn biết cháu đang ở đâu, giúp cháu tìm hiểu về thế giới xung quanh, và biết rằng bạn yêu cháu.

Ngoài ra, còn một lưu ý nhỏ là việc áp dụng quy tắc giới hạn phải đạt được sự đồng thuận của cả hai bạn (nếu bạn không phải là cha mẹ đơn thân). Trẻ sẽ rất bối rối nếu bố mẹ, mỗi người lại đề ra một giới hạn riêng. Bạn cần chia sẻ vai trò này với người bạn đời của mình. (Chi tiết hơn xem Quy tắc 31), Bạn cũng không cần phải lo ngại khi cả hai có quan điểm khác nhau về một số việc (ví dụ, bố luôn để các bé ngồi trên đùi khi đọc truyện, còn mẹ thì lại muốn các cháu nằm trong chăn ấm nghe truyện). Đó là điều bình thường. Nhưng cả hai phải cùng tạo ra các ranh giới đối với các vấn đề quan trọng nếu bạn thật sự muốn nuôi dạy nên những người con tự tin và hạnh phúc.

CẢ HAI PHẢI CÙNG TẠO RA CÁC RANH GIỚI NẾU BẠN MUỐN NUÔI DẠY NÊN NHỮNG ĐỨA CON TỰ TIN VÀ HẠNH PHÚC.

QUY TẮC 25

MUA CHUỘC KHÔNG HẸN LÀ XẤU

Mua chuộc có phải là một việc làm xấu đối với các bậc cha mẹ không? Nó được coi là một trong những điều tệ nhất mà bạn có thể làm. Nhưng trước tiên chúng ta hãy thử định nghĩa lại từ mua chuộc xem nhé? Giả sử con bạn đang cư xử rất hư và bạn nói với cháu rằng nếu cháu thôi khóc và biết cư xử ngoan ngoãn hơn, bạn sẽ cho cháu 10 bảng. Vâng, đó chính là hành động mua chuộc. Và tất nhiên là chúng ta không làm điều đó.

Thế còn trường hợp này thì sao? Con bạn lúc này đang cư xử rất ngoan nhưng bạn đoán là điều này sẽ không kéo dài lâu. Có thể là bạn sắp cho cháu đi mua sắm, hoặc bắt con làm bài tập ở nhà, dọn dẹp phòng, uống sữa, tắt tivi, đi ngủ hoặc điều gì đó mà sẽ làm cháu dễ có phản ứng tiêu cực. Bạn nói với cháu là bạn sẽ thưởng cho cháu cái gì đó nếu cháu cư xử ngoan ngoãn như vậy. Liệu bạn có cho việc này là mua chuộc không?

Tôi không cho là như vậy. Và tôi sẽ giải thích với bạn tại sao. Khi tôi còn làm ở các tổ chức lớn, họ thường nói với tôi rằng nếu tôi đương đầu được với trách nhiệm nào đó thì tôi sẽ được thăng chức, hoặc nếu tôi hoàn thành công việc theo mục tiêu đặt ra, tôi sẽ được thưởng. Tôi không thấy việc này khác việc kể trên. Họ không gọi đó là mua chuộc. Họ gọi đó là sự khích lệ. Và việc đó được coi là một VIỆC TỐT.

Do vậy, đừng cho rằng đó là một hình thức mua chuộc. Nếu bạn áp dụng cách này trước khi con bạn có hành vi không hay nào, đó sẽ là một cách rất hợp lý.

Tất nhiên, bạn cần phải cân nhắc cẩn thận khi sử dụng các hình thức khích lệ đối với con trẻ. Nếu bạn luôn sử dụng tiền, bạn sẽ dễ đưa ra một thông điệp không tốt đối với các cháu. Bạn phải cân nhắc làm sao để sự khích lệ phải cân xứng với mức độ bạn kỳ vọng. Đừng mua cả một chiếc tủ quần áo để thưởng khi cháu giúp bạn phơi được vài chiếc quần áo.

Lý tưởng nhất, là bạn thưởng cho cháu tương xứng với yêu cầu. Nếu cháu ngoan ngoãn trong suốt lúc đi mua sắm, hãy cho cháu đi chơi công viên. Nếu cháu tự dậy đúng giờ mà không cần bạn phải gọi dậy, hãy cho cháu được ngủ thêm 15 phút. Nếu cháu giữ được phòng sạch sẽ, gọn gàng trong hai tháng liền, hãy thưởng cho cháu bộ quần áo mới.

Và hãy nhớ phần thưởng tuyệt vời nhất với các cháu. Con bạn có thể làm tất cả mọi việc nếu cháu biết việc đó làm bạn vui. Vì vậy, bạn chẳng cần phải có hàng chục các loại phần thưởng mỗi ngày. Hầu như bất kỳ lúc nào, chỉ cần được nghe bạn nói: “Mẹ thật sự hài lòng/ấn tượng/hạnh phúc nếu con có thể làm việc này... việc kia...”, các cháu đã hạnh phúc lắm rồi.

LÝ TƯỞNG NHẤT, LÀ BẠN THƯỞNG CHO CHÁU TƯƠNG XỨNG VỚI YÊU CẦU.

QUY TẮC 26

TÂM TRẠNG CÓ THỂ LÂY LAN

Khi các bạn có con, các bạn không còn là một đôi uyên ương tự do thoải mái nữa. Các bạn là một gia đình. Và mọi người trong gia đình phải gắn kết với nhau. Điều đó đồng nghĩa với việc tâm trạng của mỗi người sẽ ảnh hưởng tới những người còn lại. Có một số người vẫn có thể vui vẻ trong một bầu không khí căng thẳng. Nhưng đa phần chúng ta đều thấy rằng tâm trạng của chúng ta thường bị tác động bởi những người xung quanh.

Là cha mẹ, bạn cần hiểu rằng bạn có trách nhiệm về tâm trạng của những người thân trong gia đình. Tôi không có ý nói bạn có lỗi mỗi khi trong nhà có ai đó không vui. Nếu tất cả mọi người trong nhà luôn buồn rầu, hoặc quát mắng nhau, thì chúng ta đừng hy vọng những thành viên còn lại sẽ ngừng than vãn, kêu ca, hờn dỗi, hoặc trách móc nhau. Khi đó, cần có người rút khỏi tình trạng đó và tìm cách xoa dịu mọi người, và người đó chính là bạn.

Con trẻ không hiểu được rằng tâm trạng có thể lây lan. Các cháu không biết rằng bạn cáu kỉnh với cháu vì cháu cứ quấy lầy bạn suốt ngày. Tất nhiên, bạn có thể từ từ dạy cho cháu, nhưng phải mất rất lâu, cháu mới có thể hiểu được điều đó và thay đổi. Ngay khi cảm thấy chán nản, các cháu liền cư xử

rất tồi tệ nhằm trừng phạt bạn, dù các cháu biết điều đó sẽ làm bạn buồn. Các cháu nghĩ: “Thế cho cha mẹ biết.” Điều này đòi hỏi người lớn phải bỏ ngay cung cách cư xử kia. Và người đó là bạn, như tôi đã nói.

Cậu con trai tôi trước đây thường xung khắc với tôi. Điều làm tôi thật sự tức điên lên là cháu rất bướng, không bao giờ chịu lùi bước, dù tôi có bực cháu đến mấy. Cuối cùng, vợ tôi, lựa lúc phù hợp, đã chỉ cho tôi rằng có lẽ chính tại tôi không bao giờ lùi bước. Tắm gương mà tôi tạo ra cho cháu đã dạy cho cháu cách giải quyết xung đột thật tệ.

Có thể sự thật này không vui chút nào, nhưng đúng là các bậc cha mẹ hay la hét dễ có những đứa con hay la hét; các bậc cha mẹ hay hờn dỗi sẽ sinh ra những đứa con hay hờn dỗi; các bậc cha mẹ hay than vãn sẽ có những đứa con hay than vãn. Không phải lúc nào cũng vậy, nhưng việc này xảy ra khá thường xuyên hơn. Hoặc tùy theo tính cách từng cháu, các cháu sẽ có hành vi ngược lại. Thay vì giận dữ lại bạn, các cháu sẽ trở nên rất buồn khi ai đó giận dữ, hoặc ít nhất sẽ “có vấn đề” với người giận dữ. Nếu bạn muốn con biết cách kiềm chế hơn và cư xử đúng mực hơn, trước tiên, bạn phải làm gương. Tất nhiên, đây chỉ là một mặt của vấn đề. Bạn hoàn toàn có thể tác động tới tâm trạng và cách cư xử của con theo hướng tốt hơn. Và điều đó sẽ tạo tâm trạng tốt cho tất cả mọi người.

CÓ THỂ SỰ THẬT NÀY KHÔNG VUI CHÚT NÀO, NHƯNG ĐÚNG LÀ CÁC BẬC CHA MẸ HAY LA HÉT DỄ CÓ NHỮNG ĐỨA CON HAY LA HÉT.

QUY TẮC 27

BẠN ĐANG THIẾT LẬP THÓI QUEN ĂN UỐNG SUỐT ĐỜI CHO CON MÌNH

Ở quy tắc này, tôi không định khuyên bạn nên cho con ăn đồ ăn gì. Tôi không có ý niệm gì về việc này. Bạn có thể là một người ăn chay, bạn có thể nghiện món bánh rán hoặc sợ lá đinh lăng. Bạn có thể tùy ý quyết định cho con mình ăn món gì và theo chế độ ra sao.

Nhưng dù bạn cho các cháu ăn đồ ăn gì, thì cách các cháu ăn uống sẽ tạo ra những thói quen rất khó thay đổi. Vì vậy, bạn hãy đảm bảo tạo cho con

những thói quen tốt – tức, những thói quen sẽ giúp các cháu trở thành những người trưởng thành mạnh khỏe.

Tôi lớn lên trong thời kỳ các thói quen ăn uống có nhiều thay đổi. Thế hệ của mẹ tôi đã trải qua chiến tranh, thực phẩm được chia theo khẩu phần, và hiếm có ai béo phì. Do vậy, rất nhiều thói quen mà mẹ tạo cho tôi chỉ có ý nghĩa với bà.

Ví dụ, tôi phải ăn hết thức ăn trên đĩa. Tôi sẽ không được phép rời bàn ăn cho tới khi ăn xong. Khi tôi còn nhỏ, việc đó chẳng có gì đáng nói vì khẩu phần dành cho trẻ nhỏ không đáng kể. Nhưng khi tôi lớn hơn, điều đó chẳng có lợi chút nào cho cân nặng của tôi cả. Thậm chí kể cả khi tôi thật sự muốn giảm cân, tôi vẫn không được bỏ lại thức ăn trong đĩa của mình. Bây giờ thì các con tôi vẫn được yêu cầu ăn các thức ăn có lợi cho các cháu, nhưng nếu hôm nào phần ăn của các cháu quá nhiều, các cháu được phép bỏ lại.

Còn đây là một ví dụ khác. Khi còn nhỏ, tôi không được phép ăn bánh pudding nếu tôi chưa ăn hết món chính. Việc đó dạy tôi điều gì? Đó là các loại bánh kẹo ngọt luôn chờ ở đó, còn thức ăn mặn chỉ là một cửa ải mà tôi cần vượt qua trước khi tới được cái đích ngọt ngào hấp dẫn kia. Và tôi có thể nói rằng kiểu ăn như vậy không giúp tôi có được mức cân nặng vừa phải. Tôi đã làm thế nào với các con tôi? Chúng tôi không bao giờ dùng món bánh pudding, trừ khi có khách, và tất nhiên các con tôi cũng không nhất thiết phải ăn bằng hết suất ăn của các cháu.

Khi còn nhỏ, tôi cũng thường được cho kẹo mỗi khi bị ngã, hoặc được thưởng kẹo mỗi khi tôi ngoan. Thói quen này theo tôi đến tận bây giờ. Cứ mỗi khi thấy tâm trạng không tốt, tôi lại tự thưởng cho mình một thanh kẹo Mars.

Vậy bạn đang tạo cho con mình những thói quen ăn uống nào? Có thể do đặc tính di truyền, các cháu sẽ không bao giờ gặp phải những vấn đề liên quan đến cân nặng hoặc sức khỏe gắn với chế độ ăn uống không tốt. Có thể các cháu cần những thói quen ăn uống khác với các con tôi. Có thể bạn có những cách để tránh được các thói quen không tốt mà tôi vừa kể. Tôi không có tất cả các câu trả lời ở đây. Tất cả những gì tôi muốn nói là bạn hãy để ý

tới các thói quen mà bạn tạo ra cho con, và đảm bảo đó là những thói quen mà bạn muốn các cháu có.

CÁCH CON BẠN ĂN SẼ TẠO RA NHỮNG THÓI QUEN RẤT KHÓ THAY ĐỔI.

QUY TẮC 28

GIAO TIẾP

Các bậc cha mẹ thường bỏ qua ý kiến của con trẻ trong mọi việc. Có thể, họ nghĩ các cháu còn quá nhỏ, không hiểu được việc người lớn. Và khi các cháu lớn bạn sẽ phải bỏ thói quen đó. Nhưng, lúc đó, mọi việc sẽ trở nên phức tạp hơn rất nhiều.

Vấn đề tôi muốn nói tới ở đây là gì? Giao tiếp ở đây là kiểu giao tiếp nào? Vâng, để tôi nêu ra cho bạn vài ví dụ. Bạn có nhớ cho các con biết mỗi khi nhà sắp có khách không? Có thể bạn sẽ nói khi người khách sắp tới nhà là người các cháu rất muốn gặp. Nhưng nếu đó là người mà các cháu chưa hề biết thì sao? Mỗi khi đặt đứa con đang chập chững tập đi vào xe, bạn có nói cho cháu biết bạn và cháu sắp đi đâu không? Điều đó quá rõ ràng với bạn, nhưng với cháu thì không.

Và bạn cũng đừng quên là giao tiếp có tác dụng hai chiều. Bạn cần nói với mọi người trong nhà về những gì sẽ xảy ra (và tại sao nữa thì càng tốt), nhưng bạn cũng cần hỏi ý kiến mọi người và thật sự lắng nghe đóng góp của họ. Bạn có bàn bạc với con về nơi mà cả nhà sẽ đi nghỉ không? Khi cháu đã lớn, cháu có thể đưa ra ý kiến mà không cần chờ bạn hỏi, nhưng khi cháu mới 6 hoặc 7 tuổi thì sao?

Khi bạn đổi xe thì thế nào? Bạn có hỏi ý kiến các cháu không? Tất nhiên, bạn sẽ không mua một chiếc Lamborghini chỉ bởi vì các cháu muốn có nó, nhưng bạn có thể hỏi về những vấn đề mà các cháu quan tâm như xe có nhiều chỗ ở khoang sau, có khung chở hàng trên nóc xe để chở xe đạp, có mái che. Các cháu sẽ vui vẻ hơn với lựa chọn cuối cùng của bạn nếu các cháu có tiếng nói trong đó.

Nếu lúc nào bạn cũng làm được tất cả những điều trên, bạn rất xứng đáng nhận điểm 10. Con trẻ luôn có rất nhiều ý tưởng. Tất nhiên các ý tưởng này cần được chọn lọc. Nhưng quả thật các cháu có rất nhiều gợi ý hữu ích mà nếu không, có thể chúng ta sẽ chẳng bao giờ nghĩ ra.

MỖI KHI ĐẶT CHÁU BÉ MỚI BIẾT ĐI VÀO XE, BẠN CÓ NÓI CHO CHÁU BIẾT LÀ BẠN VÀ CHÁU SẴP ĐI ĐÂU KHÔNG?

QUY TẮC 29

HÃY ĐẶT RA CÁC MỤC TIÊU RÕ RÀNG

Đây là một quy tắc mà tôi đã rút ra từ công việc kinh doanh, và là một quy tắc rất hay. Những người quản lý tốt luôn đặt ra những mục tiêu cụ thể và cố gắng để đạt được các mục tiêu đó. Và họ hoàn toàn đúng. Bạn sẽ rất dễ nản lòng nếu sếp bạn nói: “Hãy cố đẩy doanh số lên!” Bạn không biết doanh số bán hàng tháng này tăng thêm 10% sẽ làm sếp hài lòng hay thất vọng. Và bạn suy luận chính sếp cũng không biết mức tăng nào là hợp lý, vì nếu có, sếp đã nói: “Hãy đẩy doanh số tăng thêm 10% nữa!”

Khi đi làm, tất cả chúng ta đều biết, các mục tiêu cụ thể sẽ làm công việc của chúng ta trở nên dễ dàng hơn. Khi đó, bạn biết bạn được kỳ vọng làm điều gì và sếp quan tâm tới kết quả làm việc của bạn. Vậy thì, tại sao chúng ta lại nói với các con mình những câu như: “Con hãy giữ phòng gọn gàng hơn đi nhé” hoặc “Hãy tắm cho chó thường xuyên hơn nhé” hoặc “Đừng có ngồi máy tính lâu thế?”

Bạn có thấy kiêu hãnh như thế thể hiện rằng bạn không thật sự quan tâm tới kết quả? Trong hai cách nói sau, cách nào dễ thuyết phục bạn hơn và sẽ dễ được con bạn tiếp thu hơn: “Đừng có ngồi máy tính lâu thế” hay “Con chỉ được dùng máy tính 2 giờ mỗi ngày thôi đấy nhé!”? Khi nói với con, bạn đã bao giờ tự hỏi liệu con mình có hiểu ý mình không. “Hãy tắm cho con chó của con thường xuyên hơn nhé” hoàn toàn rõ ràng đối với bạn, nhưng các con bạn thì không hiểu được là bạn thật sự muốn gì. Liệu như thế là cháu phải tắm cho con chó mỗi tuần một lần hay mỗi tháng một lần? Hay là chỉ phải dọn chỗ nó nằm hai lần một tuần và thay cát hay xỉ than cho nó mỗi tối? Bạn phải cụ thể hơn nếu bạn muốn con mình cảm thấy có động lực làm

những việc bạn yêu cầu và để các cháu cảm thấy được bạn quan tâm. Và, điều quan trọng nhất, là để các cháu thật sự làm những gì bạn yêu cầu.

Tôi đã hiểu ra quy tắc này cách đây vài năm, khi tôi yêu cầu con gái tôi dọn phòng. Một lát sau, khi tôi lên phòng cháu, tôi thấy phòng cháu vẫn bừa bộn như cũ. Khi tôi chuẩn bị phạt cháu, thì cháu nói: “Nhưng con đã dọn phòng rồi mà. Bố nhìn mà xem!” Thực tế, cháu đã nhặt hết các thứ ở dưới sàn lên... và chỉ có thế. Nhưng cháu đã nghĩ rằng đó là điều tôi muốn. Chỉ đến lúc đó, tôi mới nhận ra đó là lỗi của tôi, và kết quả không chỉ là căn phòng chưa được gọn gàng mà tôi còn không công bằng với cháu.

KHI NÓI VỚI CON, BẠN ĐÃ BAO GIỜ TỰ HỎI LIỆU CON MÌNH CÓ HIỂU Ý MÌNH KHÔNG.

QUY TẮC 30

ĐỪNG CẢN NHẪN SUỐT NGÀY

Gần đây, tôi có đọc một bài báo rất thú vị liên quan tới một nghiên cứu về thói hay cản nhằn. Nghiên cứu phát hiện ra rằng nếu bạn hay cản nhằn người khác, thì họ lại càng không muốn làm những gì bạn muốn.

Vậy bạn làm thế nào để các con bạn làm mọi thứ nếu bạn không cản nhằn đây? Việc cản nhằn đã tự mang trong nó một giọng điệu thể hiện sự bức bối và đó chính là lí do tại sao nó gây khó chịu. Khi việc cản nhằn trở nên thật sự tồi tệ là lúc bạn cản nhằn về con người của cháu chứ không phải là vì việc cháu làm nữa. Do vậy, “Con chẳng đóng cửa vào gì cả” là một câu cản nhằn, nhưng sẽ tệ hơn khi chỉ trích tính cách của cháu: “Con chẳng bao giờ nghĩ tới người khác” hoặc “Con thật là vụng về”. Những câu nói đó chỉ làm các cháu thêm ngang bướng.

Bạn không nhất thiết phải dùng đến giọng điệu khó chịu hoặc các từ ngữ chỉ trích cá nhân. Tất cả những gì bạn cần làm là nói một cách dứt khoát, và rõ ràng về những điều sẽ xảy ra nếu cháu không nghe lời. Ví dụ, bạn nói: “Con làm bài tập đi nhé. Nếu đến 6 giờ con vẫn chưa làm xong, mẹ sẽ tắt máy tính cho tới khi con làm xong bài tập đấy.” Sau đó, bạn cứ giữ yên lặng cho đến 6 giờ. Và nếu cần thiết, bạn hãy tắt máy tính đi. Đây là phương

pháp chuẩn mực và bạn sẽ không mất nhiều thời gian để các cháu nhận ra ý định nghiêm túc của bạn.

Có một lần, tôi đến nhà một cô bạn ăn trưa. Trên bàn ăn lúc đó có rất nhiều đồ chơi, giấy vẽ, kẹo, các tấm xếp hình Lego, bộ bài và đủ thứ linh tinh khác. Tôi tỏ ý muốn giúp cô ấy dọn bàn, nhưng cô ấy nói “Ồ, không, không cần đâu. Bọn trẻ sẽ làm việc đó.” Tôi phân vân không hiểu cô ấy sẽ làm cách nào để các con cô dọn kịp bàn khi mà rau luộc đã sắp sôi còn các cháu thì đang mải mê với những trò khác. Nhưng cô ấy đi ra cửa bếp và vui vẻ nói: “Nếu 10 phút nữa mà bàn bếp chưa được dọn sạch là mẹ sẽ vứt hết các thứ vào thùng rác đấy nhé!” Có vẻ như đã quen với việc này và biết mẹ không nói đùa, nên các cháu xuất hiện ngay lập tức và chỉ 5 phút sau, bàn bếp đã sẵn sàng cho bữa trưa. Không hề cần nhắc, cô ấy chỉ nói đúng một lần và chắc chắn các con cô biết biết điều gì sẽ xảy ra nếu các cháu không nghe lời mẹ.

Còn một số điều cần lưu ý về việc cần nhắc. Con trẻ sẽ phải mất một thời gian để làm những việc nhất định, nhưng bạn đừng mong các cháu sẽ tự nhớ tất cả những việc đó. Do vậy, thay vì bực mình và cần nhắc tính đàng trí của cháu, hãy chỉ đơn giản nhắc cháu làm việc đó.

KHÔNG NHẤT THIẾT PHẢI DÙNG ĐẾN GIỌNG ĐIỀU KHÓ CHỊU HOẶC CÁC TỪ NGỮ CHỈ TRÍCH CÁ NHÂN.

PHẦN IV. CÁC QUY TẮC VỀ KỶ LUẬT

Tôi không biết bạn thế nào, riêng tôi, tôi không thích hai từ “kỷ luật”. Nghe có vẻ như nó thể hiện sự cấm đoán, thậm chí cả trừng phạt. Con trẻ cần được nhìn, chứ không phải được nghe.

Dù vậy, khi bạn đã quen với kỷ luật, thì đó lại là một kỹ năng thiết yếu cần cho các bậc cha mẹ. Nếu bạn thực hiện vấn đề kỷ luật một cách đúng đắn, trách nhiệm làm cha mẹ của bạn cũng như trách nhiệm làm con của con trẻ sẽ dễ dàng hơn. Vâng, các con bạn được lợi rất nhiều từ kỷ luật đúng đắn. Chúng ta đã thấy được giá trị của các ranh giới (Quy tắc 24), và kỷ luật là sự cụ thể hóa các ranh giới đó. Nếu vận dụng tốt, bạn sẽ không bao giờ phải sử dụng đến sự cấm đoán, trừng phạt, hay đánh đòn. Và khi đó tất cả mọi người đều vui vẻ.

QUY TẮC 31

HÃY THỂ HIỆN SỰ THÔNG NHẤT

Nếu bạn xin sếp nghỉ phép một ngày, sếp bạn không đồng ý, bạn sẽ thất vọng nhưng bạn sẽ làm theo. Bởi xét cho cùng, bạn không có quyền. Nhưng giả sử sau đó bạn lại đi xin phép sếp của sếp bạn và nhận được câu: “Ồ, tất nhiên là được, không có vấn đề gì.” Vậy, bạn sẽ nghĩ thế nào?

Bạn không biết bạn có được nghỉ phép không. Nhưng bạn biết chắc một điều là ý kiến của sếp bạn không có giá trị lắm. Và nếu sếp bạn còn nói không với bạn, bạn biết bạn cần tới gặp ai. Mà rất có thể lần tới, bạn sẽ phớt lờ sếp của bạn luôn. Trong khi đó, sếp của bạn cảm thấy bị coi thường và thất vọng, có thể còn giận dữ với vị sếp cao hơn vì biết rằng ông ấy đã không còn được bạn tôn trọng nữa. Còn sếp của sếp bạn thì phát hiện ra là ông ấy đã làm mất lòng cấp dưới nên sẽ thận trọng hơn đối với các đề nghị và mong sẽ lấy lại được tình cảm của cấp dưới.

Thật phức tạp đúng không? Đó là điều hoàn toàn bình thường. Tương tự như vậy, việc áp dụng kỷ luật không đồng nhất từ cha mẹ sẽ dẫn tới sự bối rối, thất vọng và thiếu tôn trọng ở con trẻ. Nếu trong ví dụ trên, vị sếp cao hơn có cách nói dự phòng cho sếp của bạn, thì mọi thứ đã đơn giản hơn nhiều.

Bạn cần hiểu rằng khi bạn xem nhẹ người bạn đời, thì điều đó không có nghĩa là bạn tốt với các con bạn và cháu sẽ yêu bạn hơn. Bạn chỉ làm cho cháu bối rối hơn, thiếu tôn trọng đối với cả hai và ảnh hưởng tới niềm tin của các cháu đối với tất cả các ranh giới quan trọng.

Nếu bạn là bậc cha mẹ đơn thân, quy tắc này đúng khi có ai đó cùng chia sẻ trách nhiệm với bạn trong việc trông nom các cháu. Ví dụ như cha mẹ bạn, người trông trẻ hoặc bạn của bạn.

Nếu muốn con cảm thấy an tâm, thì hai bạn phải thống nhất với nhau, chia sẻ vai trò khó khăn nữa. Việc này rất có lợi. Các cháu sẽ cảm thấy vui hơn, hiểu rõ hơn các ranh giới, và sẽ tôn trọng (yêu quý) cả hai bạn vì điều đó.

Tất nhiên, hai bạn không cần phải thống nhất trước với nhau từng quy tắc nhỏ một. Mỗi khi có một việc nhỏ, một trong hai bạn chỉ cần đồng ý với điều mà người kia nói và người còn lại có thể dự phòng cho người kia nếu được hỏi ý kiến: “Nếu bố nói là không được, thì câu trả lời là không.” Một điều rất quan trọng là, ngoài các vấn đề lớn mà hai bạn cần thống nhất trước với nhau (Quy tắc 12), thì việc các bạn thống nhất với nhau quan trọng hơn việc các bạn thống nhất về điều gì.

**VIỆC CÁC BẠN THỐNG NHẤT VỚI NHAU QUAN TRỌNG HƠN
VIỆC CÁC BẠN THỐNG NHẤT VỀ ĐIỀU GÌ.**

QUY TẮC 32

KHÍCH LỆ TỐT HƠN LÀ DỌA DẶM

Bạn có nhớ khi bạn còn bé không? Khi cô giáo của bạn nói rằng bạn sẽ được thưởng phiếu bé ngoan (giấy khen, kẹo hoặc được ghi tên lên bảng khen nếu bạn làm tốt bài thi ghép vần). Giả sử, thay bằng nói như vậy, cô giáo lại cảnh báo nếu bạn làm bài ghép vần không tốt, bạn sẽ bị phạt/không

được ra ngoài/không được tham gia trò chơi. Vậy cách nói nào sẽ giúp bạn đạt kết quả tốt hơn?

Có thể, bạn và tôi đều không may mắn trong các bài thi ghép vần. Nhưng chắc chắn, chúng ta sẽ cố gắng hơn để đạt được phần thưởng. Theo các nhà nghiên cứu hiện đại và các nhà tâm lý học về trẻ em, sự khích lệ có hiệu quả cao hơn nhiều trong việc khuyến khích trẻ em cùng hợp tác.

Điều này không có nghĩa là bạn phải thưởng cho các cháu mỗi lần các cháu nói năng lễ phép, hoặc cho các cháu tiền vì các cháu đã dọn phòng. Đa phần các cháu sẽ vui vẻ khi biết rằng bạn đã chú ý tới nỗ lực của các cháu và ghi nhận những nỗ lực đó. Vì vậy, bạn hãy cho các cháu biết: “Ồ, con đã dọn dẹp phòng trước cả khi mẹ nhắc con cơ đấy. Con giỏi quá!” Hoặc, “Mẹ cảm ơn vì con đã quét nhà.” Chắc chắn, lần sau các cháu sẽ làm tiếp những việc đó để lại được bạn khen. Để các cháu biết đến sự chú ý của bạn rất quan trọng. Hãy luôn nhớ nói cho các cháu, nếu không, mọi cố gắng của bạn sẽ trở thành vô tác dụng.

Khi có những vấn đề lớn hơn mà bạn cần phải thỏa thuận với cháu trước, thì việc sử dụng những lời khích lệ thay vì răn đe cũng rất có ích. Bạn hãy nói với cháu rằng cháu sẽ được ăn bữa tối với món yêu thích nếu cháu chơi ngoan trong công viên hoặc hứa mua quần áo cho cháu nếu cháu biết giữ phòng sạch sẽ gọn gàng trong một tháng liền.

Răn đe không phải không có tác dụng, nhưng trong một thế giới lý tưởng thì cách đó chỉ là để đề phòng và không bao giờ nên sử dụng. Bạn chỉ nên răn đe đối với những hành vi mắc lỗi nghiêm trọng, nhưng kể cả như vậy, bạn vẫn nên áp dụng kết hợp với việc khích lệ. Bạn có thể cảnh báo nếu cháu cứ đi chơi về muộn thì cuối tuần cháu không được đi đâu nữa, và kèm thêm điều kiện: nếu cháu về nhà đúng giờ trong vòng một tháng liền, bạn sẽ tăng thêm 15 phút cho lệnh giới nghiêm.

Có một lưu ý nhỏ ở đây. Bạn hãy cẩn thận bởi nếu không, bạn sẽ tạo áp lực cho con khi đưa ra các phần thưởng lớn, và rồi cháu không làm được như bạn kỳ vọng. Nếu bạn hứa thưởng cho cháu một chiếc xe đạp mới nếu cháu đạt một số lượng điểm A nhất định, thì bạn đang tạo thêm áp lực cho cháu rồi đấy. Và nếu cuối cùng, cháu không đạt được mục tiêu đề ra thì cháu đã bị phạt tới hai lần: một là cảm giác thất bại, hai là không có xe để đi.

ĐỂ CÁC CHÁU BIẾT ĐẾN SỰ CHÚ Ý CỦA BẠN RẤT QUAN TRỌNG.

QUY TẮC 33

LUÔN NHẤT QUÁN

Khi còn bé, có lần tôi đã cãi lại mẹ nhưng mẹ chỉ cười và nói mẹ vui vì tôi biết bảo vệ chính kiến của mình. Nhưng hôm sau, tôi lại bị mẹ đánh đòn khi nói một câu tương tự. Hồi đó, lúc nào, tôi cũng như đi trên băng mỏng, vì trong hầu hết mọi chuyện, tôi không bao giờ đoán nổi mẹ sẽ xử sự theo chiều hướng nào.

Tôi không biết việc gì thì được phép, việc gì không. Dường như điều đó được quyết định bằng một chương trình xổ số bí mật nào đó. Do vậy, gần như cách cư xử của tôi chẳng theo quy tắc nào cả. Tôi có thể gặp rắc rối, hoặc không. Đối với tôi, mọi thứ giống hệt như một trò may rủi.

Các con của bạn cũng vậy. Các cháu cần biết việc gì được phép, việc gì không. Và các cháu xét đoán điều đó thông qua những gì đã diễn ra. Nếu các cháu nhận thấy không có sự nhất quán, các cháu sẽ không biết mình phải cư xử thế nào cho đúng, và tất cả các ranh giới quan trọng (Quy tắc 24) sẽ không được duy trì một cách đúng đắn nữa. Điều đó khiến các cháu cảm thấy bối rối, bất an và thậm chí còn cảm thấy không được yêu thương nữa.

Điều khó nhất của quy tắc này là sẽ có nhiều lúc bạn không thể phá vỡ các quy tắc cho dù rất muốn vì việc đó là không công bằng với các con bạn. Nếu bạn quyết định các cháu không được ngủ chung giường với bạn, thì bạn cần kiên định với quyết định đó (trừ khi bạn sắp thay đổi quy tắc đó mãi mãi). Nhưng nếu hôm nay cháu út nhà bạn có chuyện buồn và cháu thật đáng yêu... Không, không, không! Bạn phải dừng lại ngay! Nếu bạn cho cháu ngủ cùng bạn chỉ một lần này thôi, thì lần sau sẽ khó gấp 10 lần để nói không với con bạn, và quan trọng là, cháu sẽ không hiểu được tại sao. Bạn hãy nói không bây giờ (một cách nhẹ nhàng và kèm theo một chiếc ôm) vì điều đó sẽ tốt cho cả bạn và cháu.

Bạn có để ý một chi tiết tôi nói ở trên không: “Trừ khi bạn sắp thay đổi quy tắc đó mãi mãi”. Tất nhiên, việc thay đổi các quy tắc luôn là một lựa chọn.

Bạn có thể chợt nhận ra rằng cuộc đời sẽ ngọt ngào hơn biết bao nhiêu nếu cháu cùng ngủ chung giường với bạn mỗi tối và bạn không thể hiểu được tại sao trước đó bạn lại không cho con ngủ chung với mình. Vâng, bạn có thể thay đổi quy tắc (bạn có trao đổi với người bạn đời của bạn trước), nhưng một khi bạn đã thay đổi quy tắc, bạn phải thực hiện quy tắc đó trong một thời gian dài. Con bạn sẽ bị bối rối nếu các quy tắc thay đổi hàng tháng thì nay lại thay đổi mỗi tối. Vậy mỗi quy tắc mới nên thực hiện trong bao lâu? Nếu không phải là mãi mãi, thì ít nhất cũng phải cho tới khi các con bạn quên đi rằng các quy tắc đó có khác nhau. Và nếu các cháu càng lớn, thì thời gian thực hiện mỗi quy tắc mới càng phải lâu hơn.

ĐIỀU KHÓ NHẤT CỦA QUY TẮC NÀY LÀ SẼ CÓ NHIỀU LÚC BẠN KHÔNG THỂ PHÁ VỠ CÁC QUY TẮC DÙ RẤT MUỐN.

QUY TẮC 34

LUÔN NHẸ NHÀNG TRONG MỌI CHUYỆN

Khi còn bé, có lần tôi giúp mẹ chuẩn bị nấu ăn. Mẹ tôi nấu là chính, còn tôi chỉ giúp mẹ lấy các hạt đỗ đông lạnh. Không hiểu sao, tôi lại cầm góc trên của hộp đỗ và dùng kéo cắt cái góc đó đi, và thế là cả hộp đỗ rơi xuống đất và những hạt đỗ lăn tung tóe khắp nơi trên sàn nhà, gầm tủ lạnh, gầm bếp, gầm máy giặt và cả dưới chân chúng tôi.

Tôi sợ hãi liếc về phía mẹ. Mẹ đang bận thái thịt, canh chừng để nồi nước sốt không bị cháy, và nấu rau. Tôi chờ nghe mẹ cho một bài diễn thuyết không thể tránh khỏi. Nhưng thay vào đó, mẹ tôi lại phá lên cười.

Và bạn biết không? Từ đó trở đi tôi không bao giờ mắc lại lỗi đó nữa (vâng, tôi biết đa phần mọi người sống cả đời mà không mắc phải lỗi đó bao giờ). Điều quan trọng ở đây là tôi đã không cần phải bị nhắc nhở mới học được từ lỗi lầm của mình. Việc mẹ cười thay vì mắng tôi ngu ngốc (mà đúng là ngốc thật) đã làm cho cách nhìn của tôi về mẹ và mối quan hệ giữa hai mẹ con có lợi hơn nhiều.

Tất nhiên, đó hoàn toàn là một việc không may, tuy rằng có ngốc thật. Từ chuyện này, bạn thử liên tưởng đến những lúc con bạn làm cho bạn phát bực hoặc cãi lại bạn. Ngay cả những lúc như vậy, bạn vẫn có thể pha trò để

mọi chuyện nhẹ nhàng hơn. Nếu bạn có thể nói đùa một câu hoặc trêu các cháu một cách nhẹ nhàng và trêu mếu vào đúng lúc, bạn có thể phá tan ý định muốn làm cho bạn mệt mỏi trong vòng 5 phút tới của các cháu. Và kết quả là bạn và các con sẽ vui vẻ hơn và tình cảm ngày càng khăng khít hơn.

Có một cuốn sách dành cho trẻ em rất hay của tác giả John Burningham có tên là *Would you like rather...?* (Con có muốn...?). Cuốn sách đặt ra các câu hỏi cho các cháu, ví dụ như các cháu có muốn bị bôi đầy mứt, bị ngâm vào nước, hoặc bị chú cún kéo qua vũng bùn hay không? Các con tôi rất thích cuốn sách đó và đôi lúc, khi các cháu sắp sửa cư xử không đúng mực, tôi lại xoa dịu bằng cách hỏi các cháu: “Con có muốn ... [ngừng lại một chút] bị nhốt vào phòng 5 phút liền, hay là bị cù thật lực trong 30 giây không?” Việc này làm các cháu cười khúc khích và khiến các cháu quên đi việc không hay mà các cháu định làm, và các cháu dường như biết ơn vì đã không bị mắng. Giờ thì, tôi thường xuyên sử dụng quy tắc này và tôi biết tôi có thể áp dụng nó cho cả một số người lớn nữa.

HÃY NHẸ NHÀNG TRONG MỌI CHUYỆN...

BẠN VÀ CÁC CON SẼ VUI VẺ HƠN VÀ TÌNH CẢM NGÀY Càng KHĂNG KHÍT HƠN.

QUY TẮC 35

TẬP TRUNG VÀO VẤN ĐỀ, CHỨ KHÔNG PHẢI VÀO CON NGƯỜI

Có lần, một người bạn của tôi nói cô đã học được một quy tắc rất quan trọng sau khóa học về hành vi trẻ em mà cô vừa tham dự: “Không có đứa trẻ hư, chỉ có những đứa trẻ ngoan làm điều hư.” Khi ấy, tôi đã nghĩ rằng đó là một trong những ví dụ khôi hài nhất về nghiên cứu tâm lý mà tôi từng nghe, và tôi cũng chưa có dịp nào thực hiện lời khuyên ngộ nghĩnh đó.

Tuy vậy, sau đó, khá xấu hổ là, tôi lại phải công nhận rằng cô ấy hoàn toàn đúng. Tất nhiên là tôi vẫn chưa hết buồn cười vì cách nói đó (nghe nó chẳng khác gì câu: “Đó không phải là một cái máy tính tồi, mà là một cái máy tính tốt hoạt động tồi”), nhưng tôi phải thừa nhận nội dung của quy tắc đó hoàn toàn chính xác.

Một khi bạn nói với con mình rằng các cháu thật hư, ích kỷ, lười biếng, béo, ngốc nghếch, bất lịch sự, tự cao, vô tâm hoặc bất kỳ điều gì khác, nghĩa là bạn đã gán cho cháu những tính xấu đó. Và nếu các cháu tin vào điều đó (và tại sao lại không khi các cháu vẫn được dạy là phải nghe lời bạn nói đây thôi), thì các cháu sẽ sống với điều đó. Các cháu sẽ nghĩ: “Chẳng ích gì nếu mình cố gắng nữa, mình biết mình lười mà,” hoặc “Mình có gì để mất nữa đâu? Đẳng nào thì cha mẹ cũng cho là mình hư rồi.” Tất nhiên, đây không phải là quá trình suy nghĩ có ý thức, ít nhất là khi các cháu còn nhỏ. Nhưng nếu bạn cứ gán cho con mình những điều đó, các cháu sẽ sống chung với chúng.

Điều bạn cần làm là nhắm vào hành vi của các cháu, chứ không phải là chỉ trích con người các cháu. Bạn có thể nói với các cháu: “Như thế là ích kỷ”, hoặc “Đây người khác như vậy là bất lịch sự, con ạ.” Bằng cách này, bạn không phê bình các cháu, mà chỉ phê bình hành vi của các cháu. Nếu đến đây, bạn muốn kêu lên: “Nhưng mà nó lười thật!”, tôi sẽ không nói là bạn sai, mặc dù rất khó để công nhận là bạn đúng. Tôi chỉ muốn nói rằng bạn không nên nói như vậy trước mặt con, và cũng không nên nói với ai khác điều đó phòng khi tới tai con bạn. Bạn hãy giữ những suy nghĩ đó cho riêng mình, kể cả khi đó là lần thứ ba cháu đi chơi mà không hề giúp bạn dọn dẹp bàn ăn, để mặc bạn với đồng bát đĩa.

Việc gán cho các cháu những đức tính tốt lại là một việc hoàn toàn khác. Nếu các đức tính đó là đúng (bạn đừng tạo áp lực cho con mình bằng cách bắt cháu phải có những điều cháu không thể), thì việc làm đó sẽ khích lệ các cháu có hành vi cư xử tương tự – chu đáo, cẩn thận, dũng cảm, v.v...

Và có thể đôi khi bạn vẫn cần gán cho các cháu đức tính tốt để củng cố hành vi của các cháu. Khi các cháu làm điều gì không hay, hãy nói: “Mẹ thật sự ngạc nhiên thấy con cư xử bất lịch sự như vậy đây. Vì mẹ luôn nghĩ con là một người lịch sự.” Điều đó khẳng định một điều là bạn chưa từ bỏ hình ảnh tốt đẹp về các cháu, vì vậy chưa quá muộn để các cháu giữ lại danh hiệu “lịch sự” kia.

ĐIỀU BẠN CẦN LÀM LÀ NHẮM VÀO HÀNH VI CỦA CÁC CHÁU, CHỨ KHÔNG PHẢI CHỈ TRÍCH CÁC CHÁU.

QUY TẮC 36

ĐỪNG TỰ DÒN MÌNH VÀO CHÂN TƯỜNG

Trước khi biết đến quy tắc này, tôi đã từng đưa ra những lời răn đe thiếu khôn ngoan. Cách đây không lâu, tôi đã cấm con trai không được xem tivi trong một năm. Rõ ràng đó là một mệnh lệnh không thể thực hiện được và không ai thích thú với nó cả. Vậy tôi phải làm gì để thoát khỏi tình huống đó?

Tôi không ở đây để khuyên bạn làm giống tôi. Tôi chỉ muốn chia sẻ những gì tôi học được từ các bậc cha mẹ khác, những người thành công hơn tôi. Tôi biết khi nào tôi sai và tôi cũng tiến bộ hơn nhiều so với trước đây. Và, như bạn biết đấy, đó cũng là chìa khóa thành công của một bậc cha mẹ tốt – biết được khi nào cần học hỏi thêm, và kiên trì với việc đó.

Rắc rối lớn của lệnh cấm xem tivi trong một năm chính là ở chỗ quy tắc thật sự của những lời răn đe là bạn phải thực hiện chúng. Nếu bạn nói với con rằng cháu chỉ được chơi xếp hình sau khi dọn sạch những viên bi thì bạn phải đảm bảo điều đó sẽ được thực hiện. Nếu không, cháu sẽ không bao giờ để ý tới những lời răn đe của bạn nữa.

Một người bạn của tôi trước đây không bao giờ răn đe con cái và do đó, cuối cùng, anh không thể kiểm soát được các con mình. Sau một cuộc trò chuyện với một người bạn, anh quyết định thử một phương pháp khác. Vào kỳ nghỉ, anh dọa cậu con trai: “Nếu con không thôi trò đó đi, thì ngày mai con không được đi lướt ván đâu đấy.” Cậu con trai nghĩ: “Ha, tất nhiên là mình sẽ vẫn được đi vì bố có bao giờ làm những gì bố nói đâu. Mà nếu mình không đi lướt ván thì sẽ phải có ai ở nhà trông mình.”

Điều mà cậu bé đã không nhận ra là bố cậu đã kiên quyết thực hiện đến cùng lời dọa đó. Vì vậy, khi cậu bé không nghe lời, bố cậu đã làm đúng như đã dọa và bỏ buổi lướt ván để thể hiện sự cương quyết của mình. Không chỉ cậu bé lỡ buổi lướt ván, mà cậu còn phải ở nhà cả ngày cùng người bố đang rất bực mình vì cũng bị lỡ buổi lướt ván chỉ vì hành vi của con trai. Hành động đó đã giúp bạn tôi lấy lại uy quyền của người cha và cậu con trai của bạn tôi hiểu rằng đó không phải là lời dọa suông nữa.

Vì vậy, bạn hãy thực hiện những lời răn đe của mình, và đừng tự dòn mình vào chân tường với những lời dọa mà bạn không thể hoặc sẽ không thực

hiện được đến cùng. Hãy nghĩ trước khi nói (và chính tôi cũng tự phải nhắc bản thân điều này).

CÁC CHÁU SẼ KHÔNG BAO GIỜ ĐỀ Ý TỚI NHỮNG LỜI RĂN ĐE CỦA BẠN NẾU PHÁT HIỆN RA ĐÓ CHỈ LÀ NHỮNG LỜI DỌA XUÔNG.

QUY TẮC 37

NẾU MẤT BÌNH TĨNH, BẠN SẼ LÀ NGƯỜI THUA CUỘC

Trẻ em học cách cư xử thông qua việc quan sát người lớn. Nếu chúng ta nói làm ơn hoặc cảm ơn, trước sau gì các cháu cũng sẽ nói như vậy. Nếu chúng ta đối xử lịch sự với người khác, các cháu cũng sẽ làm như thế. Nếu chúng ta mất bình tĩnh khi người khác không làm những điều ta muốn, các cháu sẽ nghĩ rằng đó là hành vi đúng đắn.

Những lúc bình tĩnh, bạn sẽ dễ dàng định hướng hành vi cư xử của các cháu. Nhưng khi bạn tức giận cũng là lúc khó nhất để làm một tấm gương tốt. Vậy bạn sẽ xử sự thế nào khi con bạn cãi lại bạn? Bạn có cố gắng giữ bình tĩnh, không to tiếng với cháu và lắng nghe xem cháu nói gì không? Ai cũng biết việc đó không dễ chút nào, nhưng đó là cách duy nhất để con bạn cũng cư xử như vậy.

Vì lý do nào đó, mà trong hầu hết các cặp cha mẹ, luôn có một người dễ mất bình tĩnh trước con trẻ hơn người kia. Nếu đó là bạn, thì bạn đừng coi đó là thất bại, vì đó là việc rất bình thường. Nhưng bạn cần hiểu rằng mỗi lần bạn mất bình tĩnh với con, bạn đã mặc nhiên thừa nhận phản ứng đó của các cháu. Và điều đó làm bạn thành người thua cuộc. Các mối quan hệ trong tương lai của các cháu sẽ bị ảnh hưởng nếu các cháu lớn lên với suy nghĩ rằng to tiếng sẽ giúp cháu có thứ mình muốn và đó là một cách thông thường để giải quyết mâu thuẫn.

Điều tương tự cũng đúng với việc đánh con. Bất kể bạn có ý kiến thế nào, thì hành động đó vẫn phản tác dụng. Hành động đó khiến các con bạn nghĩ rằng, đôi khi đánh người cũng là một cách để đạt được điều mình muốn. Nếu bạn làm điều đó trong lúc nóng nảy, nghĩa là bạn đã để cháu biết bạn đang mất kiểm soát. Điều đó thật đáng sợ đối với con trẻ. Nếu bạn làm điều

đó một cách lạnh lùng, điều đó thể hiện rằng bạn đã suy nghĩ thấu đáo và thái độ gay gắt đó chính là câu trả lời của bạn.

Nếu bạn thường xuyên đánh con, bạn sẽ làm tổn thương cháu về mặt cảm xúc và có thể biến cháu trở thành những người hay bắt nạt người khác. Nếu bạn không định đánh con, vậy tại sao lại phải làm vậy? Quan điểm của tôi, ít nhất là đối với một số cháu nhất định, là nếu bạn định đánh cháu, thì liệu đến lúc nào bạn sẽ dừng lại? Nếu con bạn thi thoảng mới bị đánh, thì các cháu hoàn toàn không nên bị đánh chút nào. Các bậc cha mẹ nắm vững quy tắc không cần phải đánh con.

Vậy nếu bạn thấy mình đang phát cáu lên và sắp cho con bạn một trận đòn thì sao? Bạn hãy học cách nhận ra các dấu hiệu đó càng sớm càng tốt, khi bạn vẫn còn thời gian để chọn một cách phản ứng khác. Nếu không thể, bạn hãy bỏ đi chỗ khác. Bỏ đi thật nhanh nếu có thể. Bạn hãy tạm lánh khỏi tình huống đó cho tới khi có thể đương đầu với nó – hãy gọi đó là khoảng “thời gian cách ly” dành cho các bậc cha mẹ. Nếu bạn có con nhỏ, hãy đảm bảo là cháu sẽ an toàn trong khoảng thời gian đó (nếu cần thì bế cháu lên và đặt cháu vào chỗ nào đó an toàn) sau đó ra khỏi nhà với một khoảng cách an toàn – ngoài tầm nghe của bạn – cho tới khi bạn bình tĩnh trở lại và có thể tự tin ở mình khi quay lại với con. Có lẽ lúc đó con bạn cũng đã qua lúc muốn nổi loạn rồi.

NẾU CON BẠN THI THOẢNG MỚI BỊ ĐÁNH, THÌ CÁC CHÁU HOÀN TOÀN KHÔNG NÊN BỊ ĐÁNH CHÚT NÀO.

QUY TẮC 38

NÓI XIN LỖI NẾU BẠN SAI

Như bạn đã biết, cách chúng ta cư xử sẽ ảnh hưởng rất lớn tới cách cư xử của các cháu. Chúng ta đã nói rằng nếu bạn không muốn con mất bình tĩnh, thì chính bạn cũng không được mất bình tĩnh; nếu bạn muốn các cháu biết nói năng lễ phép và biết nói lời cảm ơn, thì bạn cũng phải lịch sự với các cháu. Quy tắc này cũng là một trong những điều mà bạn cần làm và thật lạ là dường như có nhiều bậc cha mẹ lại gặp khó khăn với nó.

Có phải bạn cảm thấy nếu thừa nhận bạn sai, là bạn đã làm giảm lòng tin của con đối với uy quyền của bạn? Nếu bạn nói lời xin lỗi, các cháu sẽ nhận ra rằng không phải lúc nào bạn cũng hoàn hảo. Bọn trẻ sẽ nhanh chóng nhận ra điều này. Vậy tốt hơn hết là bạn cứ để các cháu tin rằng, bạn không phải là Chúa toàn năng .

Bạn càng sẵn sàng xin lỗi khi sai bao nhiêu, các con bạn sẽ càng thấy rằng việc thừa nhận sai sót không hề làm giảm đi giá trị của các cháu – vì những người lớn mà các cháu ngưỡng mộ cũng sẵn sàng làm điều đó. Và các cháu cũng sẽ nhận thấy rằng ai cũng có thể mắc lỗi và không có gì đáng phải ngượng vì điều đó cả. Vâng, chỉ cần nhận thức được là mình sai và sửa sai, chứ không phải ngượng. Bạn cần dạy con biết tự giác nói lời xin lỗi mỗi khi làm người khác tổn thương, khó chịu, phiền phức hoặc đau khổ.

Tôi cũng phải nói thêm rằng, nhiều người lớn rất ngại nói lời xin lỗi, chứ chưa nói gì tới con họ. Nếu bạn ngại thừa nhận mình sai, bạn cần thay đổi ngay. Quãng thời gian làm cha mẹ chính là lúc thích hợp nhất để sửa đổi khuyết điểm trước khi con bạn bị nhiễm những tính xấu đó.

Bạn còn nhớ Quy tắc 36 khi tôi cấm con trai tôi không được xem tivi trong vòng một năm? Cách duy nhất để rút lại lệnh cấm là nói thẳng với cháu: “Bố xin lỗi, bố đã sai. Bố đã mất bình tĩnh nên cấm đoán vô lý. Điều đáng ra bố nên nói là con không được xem tivi trong vòng một tuần nếu con tiếp tục hỗn như thế.” Có lẽ cũng bẽ mặt thật đấy, nhưng tôi đã nhận lỗi về mình.

BẠN CẦN DẠY CON BIẾT TỰ GIÁC NÓI LỜI XIN LỖI.

QUY TẮC 39

HỌC CÁCH THA THỨ

Bạn và con bạn vừa có một cuộc khẩu chiến. Có thể bạn xử lý được tình huống, cũng có thể không. Nhưng dù sao bạn cũng là một bậc cha mẹ nắm vững quy tắc, nên hãy đảm bảo mọi việc không đến nỗi quá tệ. Còn con bạn, vì rất hư nên cháu đã bị phạt nhốt trong phòng.

Rồi điều gì xảy ra tiếp theo? Điểm này rất quan trọng và tôi đã phải viết riêng thành một quy tắc, bởi vì tôi từng chứng kiến có những bậc cha mẹ xử sự không đúng cách. Khi cháu bé trở lại, tỏ vẻ hối lỗi, thậm chí cả xin lỗi, thì cha mẹ cháu lại tiếp tục trách móc. Và thế là cháu lại phản ứng và cãi lại cha mẹ, và lại bị phạt nhốt vào phòng lần nữa. Hoặc nếu không cha mẹ cháu sẽ không thêm nói chuyện với cháu, coi đó như một hình thức trừng phạt.

Trong cả hai cách trên, bạn đã không cho con mình cơ hội thoát khỏi cảm giác tội tệ mà cháu đang cố gắng kết thúc. Mới đây, tôi còn nghe được một bậc cha mẹ nói với con mình như thế này khi cháu xin lỗi họ: “Điều quan trọng không phải là xin lỗi, mà quan trọng là đừng có mắc lại lỗi.” Tất nhiên, điều đó đúng, nhưng đó không phải là lúc thích hợp để nói như vậy. Cháu bé tội nghiệp rõ ràng đã cảm thấy cháu vẫn mắc lỗi và chưa được tha thứ và tôi có thể thấy mặt cháu nhăn cả lại.

Điều quan trọng nhất đối với con trẻ là biết được bạn vẫn yêu thương cháu. Các cháu cũng cần biết rằng việc xin lỗi là có tác dụng và quyết tâm sửa đổi cách cư xử của mình. Nếu bạn vẫn tức giận, khi cháu nói lời xin lỗi thì phỏng có ích gì? Vì vậy, khi cuộc chiến đã tạm lắng, bạn hãy thể hiện cho cháu biết bạn vẫn thương yêu cháu và luôn muốn có cháu ở bên. Và bạn đánh giá cao hành động xin lỗi và khả năng nhận ra lỗi của cháu.

Tất nhiên, có thể bạn cảm thấy bạn vẫn cần phải nói tiếp về vấn đề đó với con mình kể cả vấn đề về cuộc tranh cãi vừa rồi, hay là về cách con bạn xử sự khi đó. Nhưng bạn đừng làm việc đó ngay lúc này. Bạn hãy chờ tới lúc khác, khi mối quan hệ giữa bạn và cháu đã được thiết lập lại một cách vững chắc hoặc bạn có thể chờ tới một lúc thích hợp hơn – ví dụ lúc đang cùng cháu đi trong xe ô tô chẳng hạn (vì lúc đó cháu sẽ không bỏ đi chỗ khác được) hoặc trước lúc đi ngủ. Nhưng bạn đừng làm điều đó trước mặt bất kỳ người nào khác không có liên quan như anh chị em hoặc bạn bè của cháu.

Nếu bạn muốn mọi chuyện phải được nói tới cùng, thì bạn hãy cố gắng kìm lại trừ phi việc đó thật sự cần thiết, đặc biệt là đối với các cháu đang ở độ tuổi mới lớn. Hầu hết các cháu đều biết rõ các cháu đã làm sai và việc cứ nhắc lại những lỗi đó mỗi khi có tranh luận, sẽ chỉ làm các cháu càng thêm khó chịu mà thôi. Điều đó chẳng dễ dàng gì với các cháu, cho nên bạn đừng để các cháu phải rơi vào tình huống đó trừ khi thật cần thiết. Tất nhiên, có

thể bạn vẫn cần giải quyết vấn đề ban đầu, nhưng hãy chờ tới lúc cả bạn và cháu vui vẻ hơn.

ĐIỀU QUAN TRỌNG NHẤT ĐỐI VỚI CON BẠN LÀ BIẾT ĐƯỢC BẠN VẪN YÊU THƯƠNG CHÁU.

QUY TẮC 40

QUYỀN BIỂU LỘ CẢM XÚC

Bạn có thể cảm thấy cuộc sống dễ chịu hơn khi các con bạn có tâm trạng tốt. Không cãi cọ, không khóc lóc, không giận dữ. Bạn đã đúng, quả là dễ chịu hơn. Nhưng nếu lúc nào các cháu cũng thế thì lại không tốt. Các cháu có rất nhiều cảm xúc và cần được thể hiện các cảm xúc đó. Khi các cháu tức giận, các cháu phải được nói ra điều đó. Trách nhiệm của bạn là dạy cháu nói ra điều đó theo cách chấp nhận được và không che giấu cảm xúc bất kể đó là cảm xúc gì.

Tôi biết có những gia đình không cho các cháu nhỏ được tỏ ra giận dữ, dù là dưới hình thức nào. Tất nhiên, các cháu phải học cách tức giận mà không gây gỗ, không chửi rủa hoặc đe dọa, nhưng các cháu vẫn cần được phép cảm thấy tức giận và được nói ra điều đó. Dù sao, sự tức giận cũng có lý do chính đáng và con bạn phải biết rằng các cháu có thể thể hiện sự tức giận chính đáng mà không bị cấm. Các cháu cần nghe những câu như: “Mẹ biết tại sao con lại tức giận, nhưng con cũng không được nói hỗn với chị.”

Một đứa trẻ không được phép thể hiện cảm xúc sẽ không thể thoát khỏi cảm xúc đó – kể cả người lớn cũng gặp tình trạng này. Giữ tất cả trong lòng sẽ gây ra những vấn đề về cảm xúc, thậm chí cả sức khỏe. Hơn nữa, khi lớn lên, các cháu sẽ trở thành người không biết diễn đạt cảm xúc, và điều này có thể phá hỏng các mối quan hệ sau này của các cháu, đặc biệt là các mối quan hệ thân thiết.

Những người từ bé đến lớn không cãi cọ bao giờ có thể không hiểu được rằng tranh luận suy cho cùng không phải là điều quá nghiêm trọng. Vì vậy, họ rất ngại tranh luận với người bạn đời vì lo rằng người đó sẽ bỏ đi. Điều đó có nghĩa là các vấn đề không được giải quyết, sự oán giận gia tăng, cảm

xúc bị kìm nén trong lòng. Và tất cả những điều này đều không có lợi cho sức khỏe.

Vì đang nói tới việc thể hiện cảm xúc, nên tôi cũng muốn nhấn mạnh, việc con trẻ khóc là có lợi. Kể cả người lớn cũng vậy. Không nhiều bậc cha mẹ cấm con mình khóc, nhưng tôi từng nghe quá nhiều những câu kiểu như: “Con lớn rồi”, hoặc “Thôi nào, mọi việc có tệ đến mức đấy đâu nào.” Vậy đấy, rõ ràng là nếu cháu không cảm thấy quá tệ, thì cháu không được khóc, có phải vậy không? Khi tới trường, các cháu sẽ sớm được học quy tắc không được khóc những lúc không thích hợp, vì vậy bạn không cần phải lo lắng. Cách đây nhiều năm, tôi đã học được từ một người bạn thân rằng phản ứng đúng đắn với ai đó đang khóc (kể cả người lớn) không phải là: “Nào, nào, thôi đừng khóc nữa”, mà là “Cứ khóc đi. Khóc cho nhẹ lòng đi.”

MỘT ĐỨA TRẺ KHÔNG ĐƯỢC PHÉP THỂ HIỆN CẢM GIÁC SẼ KHÔNG THỂ THOÁT KHỎI CẢM GIÁC ĐÓ.

PHẦN V. CÁC NGUYÊN TẮC VỀ TÍNH CÁCH

Hãy thử hỏi bất kỳ ai có hơn ít nhất là hai con trở lên và họ sẽ cho bạn biết các cháu khác hẳn nhau. Các cháu có thể có cùng cha mẹ đẻ, lớn lên trong cùng một nhà, đi học cùng trường, cùng đi nghỉ, nhưng các cháu lại là những người hoàn toàn khác nhau.

Và điều đó liên quan đến cách bạn nuôi dạy các cháu. Mục tiêu của bạn là để cho các cháu có cá tính riêng, chứ không ép các cháu thành người mà bạn muốn. Và bạn biết điều này, vì bạn là một bậc cha mẹ nắm vững quy tắc. Nhưng bạn thực hiện điều đó như thế nào? Đó là những gì mà phần này muốn nói tới. Hãy tuân theo các quy tắc sắp được kể ra đây và bạn sẽ có thể giúp con mình lớn lên thành những người tuyệt vời, độc lập, tự tin, suy nghĩ khoáng đạt như bạn kỳ vọng.

QUY TẮC 41

TÌM CÁC CÁCH KHÍCH LỆ PHÙ HỢP VỚI CON

Tôi có một cậu con trai luôn muốn làm bất kỳ điều gì để làm vừa lòng tôi. Điều này rất tốt, nhưng tôi vẫn luôn cẩn thận và không bao giờ lạm dụng. Cháu thật sự muốn làm vừa lòng người khác và tôi có thể sử dụng yếu tố đó để khích lệ cháu. Tất nhiên, sau khi cháu làm bất kỳ điều gì, tôi đều nhớ thể hiện cho cháu biết tôi đã hài lòng, ấn tượng, vui mừng và cảm động như thế nào.

Tôi cũng có một cậu con trai khác. Cháu lại không quan tâm lắm tới sự đồng ý hay phản đối của tôi. Vì theo cháu, đó là chuyện của tôi. Nói cách khác, cháu quan tâm nhiều hơn tới việc được xem như người lớn và được cho là người có trách nhiệm. Do vậy, tôi đã dùng đòn bẩy này để khích lệ cháu.

Mỗi đứa con của tôi có động cơ thúc đẩy hành động khác nhau, và không nhất thiết phải giống với động cơ của tôi. Có một số cách khích lệ mang tính cảm xúc – sự đồng ý, được xem như người lớn, được đánh giá cao. Một số cách khích lệ khác thì cụ thể hơn nhằm khuyến khích con bạn đúng những điều bạn muốn – được giao nhiều trách nhiệm, vị thế, tiền bạc, sự tự do hơn. Nói cách khác, các cháu có thể được thưởng bằng việc được nấu một bữa ăn cho cả nhà hoặc được mua các loại quần áo mà các cháu nghĩ sẽ giúp nâng vị thế của các cháu đối với bạn bè, hay được cho phép đi ngủ muộn hơn vào buổi tối.

Điểm mấu chốt ở đây là bạn không thể sử dụng cùng một cách khích lệ cho các con, bởi việc đó sẽ không có tác dụng. Việc này không chỉ làm bạn không thể khai thác được hết khả năng của con, mà còn làm các cháu không đạt được những gì các cháu thật sự mong muốn. Những phần thưởng bạn dành cho con có thể giữ nguyên hoặc thay đổi theo thời gian khi con bạn lớn lên. Vì vậy, bạn cần suy nghĩ thấu đáo về các cách khích lệ có tác dụng với từng đứa, và các cách sử dụng chúng.

Nhân đây phải nói thêm rằng, trong những trường hợp hiếm hoi mà bạn phải sử dụng sự đe dọa hơn là nói ngọt, thì mỗi con bạn sẽ phản ứng với các lời đe dọa theo những cách khác nhau. Có cháu sẽ không quan tâm nếu bạn ngừng cho cháu tiền tiêu vặt trong vòng một tuần, có cháu lại không chịu nổi điều đó. Cũng tương tự như vậy đối với các cách cơ bản mà bạn áp dụng – sự tự do, tiền bạc, vị thế, sự đồng ý.

Do đó, bạn đừng giả định rằng các con bạn đều giống nhau, hoặc giống bạn. Đôi khi phải mất một thời gian dài, bạn mới tìm ra được cách khích lệ nào có tác dụng, nhưng nếu bạn suy nghĩ thấu đáo và trải nghiệm một thời gian, bạn sẽ luôn tìm ra được cách phù hợp.

BẠN KHÔNG THỂ SỬ DỤNG MỘT CÁCH KHÍCH LỆ CHO CÁC CON, BỞI VIỆC ĐÓ SẼ KHÔNG CÓ TÁC DỤNG.

QUY TẮC 42

MỖI ĐỨA TRẺ ĐỀU CẦN BIẾT KHẢ NĂNG CỦA MÌNH

Dan là anh họ tôi. Anh bị thiếu năng và cơ thể anh không thể vận động như người bình thường. Do vậy, anh rất khó tham gia các hoạt động nghệ thuật hoặc thể thao. Thú thực là trong nhiều năm, không ai tìm ra được năng khiếu nào của anh. Anh trai của anh lại là một nhạc công giỏi. Rồi dần dần, mọi người phát hiện ra rằng mặc dù Dan không thể chơi một loại nhạc cụ nào, nhưng anh lại là người rất biết thưởng thức âm nhạc. Nếu bạn bật một băng nhạc, thì chỉ cần sau hai nhịp là anh có thể hát lại câu đầu tiên của bài hát. Vậy là, anh đã có cái để tự hào với mọi người.

Ngày nay, hầu hết các cháu đều may mắn hơn – các cháu không còn phải chịu sự so sánh nặng nề. Kể cả những cháu kém năng lực nhất cũng vẫn có thể giỏi ở một lĩnh vực nào đó. Con bạn cần biết rằng cháu có khả năng. Nếu bạn muốn con mình lớn lên với cảm giác cháu có thể đóng góp điều gì đó cho xã hội và luôn ngẩng cao đầu, thì đây chính là điểm xuất phát. Với thời gian, điều đó sẽ mang lại cho cháu sự tự tin để tìm ra nhiều khả năng khác, với một số cháu thì chỉ có một hoặc hai khả năng thật sự quan trọng. Trách nhiệm của bạn là nỗ lực tìm kiếm cho tới khi thấy được sở trường của các cháu và đảm bảo là các cháu cũng biết điều đó.

Khả năng của các cháu không nhất thiết phải liên quan tới học tập hoặc năng khiếu (như nhạc, họa, thể thao), cho dù những thứ này đều tốt. Nó có thể là trí nhớ tuyệt vời của cháu và cháu có thể nhắc bạn về tất cả những thứ mà bạn quên chưa đưa vào danh sách cần mua trước khi đi chợ. Hoặc có thể cháu là người có đầu óc tổ chức nhất trong gia đình và có thể giữ ngăn nắp các đĩa DVD. Hoặc có thể cháu nấu được món mỳ ống với pho-mát rất ngon, hoặc cháu biết cách hiểu được động vật. Hãy đảm bảo rằng các cháu biết các cháu giỏi – và quan trọng hơn – là các cháu biết bạn biết điều đó.

Điều đó thậm chí còn quan trọng hơn đối với các cháu nhỏ hơn trong gia đình. Thường thì trong một thời gian dài, cháu lớn nhất sẽ giỏi hơn các em mình về hầu như tất cả các lĩnh vực. Nếu bạn có nhiều con, thì các cháu nhỏ hơn thật khó để tỏa sáng. Vì vậy, bạn hãy đảm bảo các cháu nhỏ cũng tìm được khả năng của riêng mình.

HÃY TÌM RA THỂ MẠNH CỦA CÁC CHÁU.

QUY TẮC 43

HÃY ĐỀ CAO NHỮNG PHẨM CHẤT KHIẾN BẠN NHỚ TỚI NGƯỜI KHÁC Ở CON TRẺ

Khi còn bé, con gái tôi có tính cách giống cả bà nội và bà ngoại của cháu. Tôi không có ý chỉ trích mang tính cá nhân, nhưng nếu được lựa chọn, tôi đã không chọn như vậy. Khi con gái tôi lớn lên, cháu lại càng giống các bà hơn. Tất nhiên, cháu cũng mang một số phẩm chất của hai bà, nhưng tôi đã không thật sự chú ý tới điều đó. Trong mắt tôi, ở cháu chỉ có những điểm không hay của các bà.

Vấn đề là, đó là con gái của tôi. Và tôi yêu cháu vô điều kiện. Vì vậy, tôi đã học cách yêu tất cả những tính cách ở cháu. Điều đó không hề dễ thực hiện, nhưng là việc phải làm bởi vì bạn không thể trách các con vì các cháu mang những đặc điểm di truyền. Có chăng, các đặc tính đó làm tôi thông cảm với các bà của cháu hơn.

Điều khó nhất là chúng ta phải học cách yêu bất kỳ đặc điểm nào giống người bạn đời trước đây ở con trẻ. Nếu các bạn đã ly dị hoặc ly thân, thì con chung của các bạn vẫn luôn gọi cho bạn nhớ tới người bạn đời cũ của mình và bạn phải học cách yêu nửa đó ở con mình, cho dù bạn có ghét bố hoặc mẹ cháu đi chăng nữa.

Tôi vẫn chưa có câu trả lời cho tất cả và điều này thật sự là khó. Nhưng tôi có thể kể với bạn điều gì đã giúp tôi. Tôi đã nhận ra rằng không có đặc điểm nào là xấu; quan trọng là mọi người sử dụng các tính cách tự nhiên của mình như thế nào mà thôi. Tôi biết một cháu gái khi còn nhỏ vô cùng bướng bỉnh. Nhưng khi lớn lên, cháu đã trở thành một nhà hoạt động chính trị rất cương quyết. Vậy liệu tính bướng bỉnh có phải là tính xấu không? Trong trường hợp của cháu gái tôi kể thì không.

Việc con bạn có những đặc điểm của mẹ hay cha bạn, không có nghĩa là các cháu sẽ xử sự như thế hệ trước. Do vậy bạn không cần bực bội với các đặc điểm đó. Bạn biết điều bạn cần làm: hãy để các cháu thấm nhuần những giá trị đảm bảo cho các cháu sử dụng các đặc điểm tự nhiên của mình một cách khôn ngoan nhất.

KHÔNG CÓ TÍNH CÁCH NÀO LÀ XẤU.

QUY TẮC 44

TÌM NHỮNG ĐIỂM TƯƠNG ĐỒNG GIỮA BẠN VÀ CON

Với một số trẻ, bạn có thể bỏ qua quy tắc này. Đôi khi bạn thấy cả hai rất giống nhau, tuy nhiên cái khó là làm sao để luôn nhớ rằng các cháu không phải lúc nào cũng nghĩ giống bạn.

Nhưng còn một số cháu khác thì ngược lại. Bạn nhìn cháu và phân vân không biết tại sao cháu lại là con bạn. Bạn và cháu chẳng có điểm chung gì và bạn cũng chẳng hiểu được trong đầu cháu nghĩ gì. Cách cháu cư xử làm bạn thấy ghét cay ghét đắng. Bạn tự hỏi tại sao cháu lại luôn mếu máo khi bạn cáu gắt? Làm sao cháu có thể chơi với ốc sên và nhện trong khi bạn thậm chí chẳng hề muốn nghĩ tới loài côn trùng này?

Tất nhiên, chẳng hề có lý do cấm bạn không được có cái nhìn thiên vị giữa các con. Nhưng đôi khi, có thể bạn cảm thấy như một người quan sát bên ngoài. Bạn không biết phải làm gì khi con bạn thể hiện những cảm xúc chẳng có nghĩa lý gì với bạn. Con bạn sẽ nhận ra điều đó và có thể sẽ giữ khoảng cách với bạn. Có thể người bạn đời của bạn gần gũi với con bạn hơn vì giữa hai người có nhiều điểm chung, nhưng điều đó chỉ nhấn mạnh sự khác biệt mà thôi.

Giờ thì bạn hãy nghe nhé. Tôi biết cảm giác của bạn thế nào, vì tôi cũng từng ở trong tình huống như vậy. Nhưng con bạn mang trong người 50 % gen của bạn, nên nhất định phải có điểm tương đồng nào đó giữa cả hai. Bạn cần tìm ra điểm đó, bởi nếu không, con bạn sẽ hiểu lầm sự thiếu thông cảm của bạn là sự thiếu tình yêu thương. Đặc biệt nếu cháu có anh chị em ruột, cháu sẽ vô thức nhận ra rằng dường như bạn gần gũi với anh chị em của cháu hơn. Và càng khó hơn nữa nếu bạn khác giới tính với cháu.

Bất cứ ai từng nhận con nuôi đều có thể nói với bạn điều này quan trọng như thế nào. Nhiều bậc cha mẹ nuôi đã rất cố gắng thực hiện điều này bởi vì họ đủ thông minh để biết việc tìm ra điểm tương đồng với con nuôi là rất quan trọng. Nhưng một số bậc cha mẹ lại có thể cảm thấy khác biệt giữa mình và con, do đó chúng ta cần có những nỗ lực tương tự để thắt chặt quan hệ.

Bạn hãy cố gắng cho tới khi tìm được những điểm tương đồng với con. Tất nhiên, con trẻ sẽ thay đổi, đôi khi một đứa con mà bạn thấy khó tương đồng sẽ lại giống bạn nhiều hơn khi cháu lớn lên. Nhưng bạn không thể cứ ngồi đó chờ đợi. Hãy tìm ra những sở thích chung. Bạn hãy cố gắng tìm ra những khoảng thời gian chỉ có bạn và cháu với nhau, và hãy thử để ý, quan sát thật kỹ thói quen của cháu.

Nếu bạn làm tất cả những điều trên, con bạn sẽ cảm thấy được yêu thương và quan tâm như các anh chị em của cháu. Và phần thưởng dành cho bạn là, cháu nào khác bạn nhiều nhất lại là cháu mà bạn có thể học hỏi được nhiều nhất.

CON BẠN MANG TRONG NGƯỜI 50 % GEN CỦA BẠN NÊN NHẤT ĐỊNH PHẢI CÓ ĐIỂM TƯƠNG ĐỒNG GIỮA CẢ HAI.

QUY TẮC 45

TÌM RA NHỮNG ĐỨC TÍNH ĐÁNG KHÂM PHỤC Ở CON TRẺ

Cuộc sống là luôn học hỏi. Và bạn đừng bất ngờ khi tôi nói, một trong những điều tuyệt vời nhất khi có con là bạn có thể học hỏi rất nhiều từ con mình.

Nếu con bạn giống y hệt bạn thì còn gì là thú vị? Bạn đừng mong con sẽ giống mình bởi các cháu sẽ không như thế. Và các cháu cũng sẽ không thích những gì mà bạn thích. Bạn thích bóng chày, còn cháu lại say mê bóng đá. Bạn thích mua sắm quần áo mới, còn cháu lúc nào cũng chỉ thích mặc chiếc quần bò cũ, bẩn đi chơi. Đó là chuyện của các cháu. Các cháu được lập trình để tách xa và càng lớn các cháu lại càng tách khỏi bạn hơn, bằng cách hành động khác và sử dụng thời gian khác với bạn.

Cách để xử lý điều này là hãy chung sống với nó. Thay vì việc cảm thấy buồn khi các cháu đi khác hướng, bạn hãy tận hưởng điều đó vì có thể đó là những gì bạn có thể học hỏi. Con bạn có thể chỉ cho bạn những thứ mà bạn chưa từng nghe thấy, chưa từng nghĩ đến – và thật tuyệt làm sao khi các cháu có thể dạy bạn điều gì đó mà bạn chưa biết hoặc chưa làm. Các cháu có thể dạy bạn các kỹ năng mà nếu không học bạn sẽ không thể biết được và có thể là thách thức đối với bạn (đặc biệt là về công nghệ). Và, điều tuyệt

vời nhất là, các cháu có thể cư xử theo cách mà bạn cũng muốn mình làm được. Vâng, các cháu có thể dễ dàng xử lý các tình huống mà bạn luôn thấy khó khăn.

Có rất nhiều điều đáng khâm phục ở một đứa trẻ. Và sự khâm phục của bạn sẽ có ý nghĩa với cháu hơn nhiều so với những người khác (cho dù cháu không thừa nhận điều này). Một cháu bé con trai tôi có thể nói với mọi người một cách cởi mở và thẳng thắn về những gì cháu nghĩ mà không quan tâm tới việc người nghe có thích hay tán thành cháu không. Giờ thì đối với tôi, việc đó là hoàn toàn tự nhiên. Nhưng mẹ của cháu, một người luôn thiếu quyết đoán và đáng phê phán (theo lời cô ấy), luôn muốn tất cả mọi người, kể cả những người cô ấy không quan tâm hài lòng, lại khâm phục con trai vì khả năng quyết đoán và rõ ràng của cháu.

Một cháu bé khác con tôi lại là một người có tài ngoại giao. Tôi chỉ có thể cố gắng ngoại giao khéo léo khi bắt buộc phải như thế và không cảm thấy thoải mái. Trái lại, con trai tôi lại rất tự nhiên và tôi thường ngạc nhiên vì các mẹo mà cháu nghĩ ra để làm dịu đi những vụ tranh cãi. Và tôi đã học được rất nhiều điều từ cháu.

NẾU CON BẠN GIỐNG Y HỆT BẠN THÌ CÒN GÌ LÀ THÚ VỊ?

QUY TẮC 46

ĐỂ CON BẠN GIỎI HƠN BẠN

Tôi còn nhớ, trong một lần đi nghỉ tôi đã chứng kiến có hai cha con chơi tennis với nhau, người cha thì cố gắng thật lực để thắng cậu con trai mới lớn của mình. Cậu con trai cũng thật sự cố gắng để thắng, nhưng người bố vẫn kiên quyết giữ thế trận. Ông đổ hết cả mặt, thở hổn hển, mặt đỏ bừng, nhưng ông vẫn cố gắng đánh bóng qua lưới bất kể thế nào. Cuối cùng, ông đã thắng và hai cha con cùng rời khỏi sân. Người cha mồ hôi chảy ròng ròng nhưng đầy tự mãn. Còn cậu con trai trông có vẻ cam chịu. Tôi đoán rằng cháu đã quen với việc đó.

Tôi đã cảm thấy buồn thay cho người cha. Sự thỏa mãn trong chốc lát vì chiến thắng không thể sánh được với sự thỏa mãn lâu dài khi được thấy niềm vui sướng của con khi cháu thắng bạn. Tôi đã tự an ủi mình rằng vẫn

đề chỉ còn là thời gian. Cậu bé là một tay vợt tốt và chẳng bao lâu nữa cháu sẽ khỏe hơn và cha cháu rồi sẽ già đi, lúc đó thời cơ của cháu sẽ tới.

Giờ thì cả bạn và tôi đều biết rằng người cha này rõ ràng không phải là người nắm vững quy tắc. Và điều tôi chưa kể với bạn là ông ấy thậm chí còn không hề động viên con trai mình – vì quá lo lắng rằng mình có thể bị thua, tôi đoán vậy. Tất nhiên, bạn không thể để cho con bạn thắng bạn trong mọi hoạt động – vì điều đó có vẻ hơi phi lý. Bạn có thể làm như thế khi con bạn 2 tuổi, nhưng bạn không thể đánh lừa cháu khi cháu đã 12 tuổi. Nhưng đôi khi, cháu có thể thắng bạn; tất cả những gì bạn cần làm là đừng quá cố gắng một cách lộ bịch như người cha chơi tennis trên đã làm. Bạn cũng có thể động viên con ngay cả khi cháu bị thua: “Khi nào con đánh tay trái tốt như tay phải, bố sẽ không còn cơ hội nào nữa đâu.”

Nếu cháu đánh tennis chưa tốt bằng bạn, hãy cùng cháu thực hiện những hoạt động khác như đi bơi, chạy bộ, khiêu vũ, v.v... Hoặc bạn có thể chơi trò PlayStation yêu thích của cháu. Bạn hãy tìm ra trò gì đó mà cháu có thể làm tốt hơn bạn, và cùng làm với cháu. Điều đó sẽ thú vị hơn nhiều so với việc thắng cuộc (ít nhất là khi đó là con của bạn).

Và còn một điều nữa. Theo bạn, người cha tennis đó đã dạy cho con trai mình điều gì khi biến cháu thành người thua cuộc? Không gì cả. Tất cả những gì ông ấy dạy con trai mình là làm thế nào để điều đó không bao giờ xảy ra với mình. Người cha này đã không cho mình một cơ hội để trở thành một người thua cuộc hòa nhã. Làm một người thua cuộc không có gì là quá tệ, miễn là bạn không phải là một người thua cuộc cay cú.

LÀM MỘT NGƯỜI THUA CUỘC KHÔNG CÓ GÌ LÀ QUÁ TỆ, MIỄN LÀ BẠN KHÔNG PHẢI LÀ MỘT NGƯỜI THUA CUỘC CAY CÚ.

QUY TẮC 47

THÁI ĐỘ CỦA CON BẠN CŨNG QUAN TRỌNG NHƯ NHỮNG THÀNH TÍCH MÀ CHÁU ĐẠT ĐƯỢC

Bạn thường khen ngợi con vì điều gì nhất? Thành tích tốt ở trường? Làm bài thi tốt? Thành tích cao trong các môn thể thao?

Nếu bạn là một bậc cha mẹ nắm vững quy tắc, bạn sẽ nhận ra rằng đó là một câu hỏi mẹo và câu trả lời là: không có điều nào kể trên. Tất nhiên, việc chúc mừng con khi các cháu đạt được những kết quả đáng khích lệ là rất quan trọng. Điều đó rất có ý nghĩa với cháu và là bằng chứng cho sự quan tâm của bạn. Nhưng điều mà cháu đáng được khen nhất là thái độ và cách cư xử, chứ không phải là các thành tích mà cháu đạt được.

Tôi biết một cháu gái nhỏ thật sự cố gắng để cư xử ngoan ngoãn. Cháu muốn làm được như vậy, nhưng cháu lại là người dễ tức giận và thất vọng nên chưa bao giờ cư xử ngoan ngoãn được. Và không may cho cháu là cháu lại có một người chị gái rất ngoan. Thịnh thoảng, mọi người lại so sánh hai cháu và nhận xét rằng bé chị ngoan hơn nhiều (rất may, đây không phải là câu nói của cha mẹ cháu). Tôi cảm thấy tội nghiệp cho cháu bé vì tôi có thể thấy rằng cháu rất cố gắng để ngoan ngoãn. Còn chị cháu lại không phải cố gắng gì cả. Vậy cháu nào xứng đáng được khen ngợi hơn? (Nhân đây, quay lại Quy tắc 32, đây là một ví dụ tuyệt vời về việc khích lệ có tác dụng hơn là răn đe. Cháu bé đã cố gắng rất nhiều để cư xử ngoan ngoãn).

Những lời khen ngợi hay món quà dành cho con sẽ giúp cháu hiểu rõ, với bạn, đâu là điều quan trọng trong cuộc sống. Điều đó giúp cháu tự tạo nên những giá trị cho mình. Vì vậy, nếu bạn luôn khen cháu vì đạt thành tích cao, học giỏi, chiến thắng, thành công, cháu sẽ coi đó là những điều quan trọng với bạn (và các cháu sẽ phải tiếp tục chịu áp lực để đạt được chúng). Trong khi nếu bạn khen cháu vì sự nỗ lực, tính kiên trì, sự tiến bộ, sự khéo léo trong giao tiếp, tính trung thực, thật thà – thì cháu sẽ tin đó là những điều tốt, cần làm.

Rõ ràng là bạn cần có sự kết hợp. Tôi không nói rằng bạn nên bỏ qua các thành tích mà con đạt được. Hãy đảm bảo rằng bạn ý thức được tất cả những gì mà bạn muốn con mình thấy quan trọng và suy nghĩ về mức cân bằng mà bạn sẽ áp dụng.

NHỮNG LỜI KHEN NGỢI HAY MÓN QUÀ DÀNH CHO CON SẼ GIÚP CHÁU HIỂU RÕ, VỚI BẠN, ĐÂU LÀ ĐIỀU QUAN TRỌNG TRONG CUỘC SỐNG.

GIỮ NỖI LO SỢ VÀ SỰ BẤT AN CHO RIÊNG MÌNH

Khi đi vườn bách thú, tôi thường chứng kiến một cảnh khá quen thuộc. Tại khu dành cho các loài bò sát, một gia đình đang xem những chú rắn tuyệt đẹp, màu da óng ánh đang trườn uyển chuyển dọc theo cành cây. Bà mẹ nói: “Eo ôi! Khiếp quá!” như thể bà đang nhìn thấy một thứ gì kinh khủng.

Hầu hết trẻ con đều rất nhạy cảm với những lời nói như vậy và thường bắt chước kiểu nói “Eo ôi!” của người lớn với các loài bò sát và côn trùng. Thật ra các loài sinh vật đó rất đẹp, các cháu cần được khuyến khích để đánh giá đúng về chúng hoặc ít nhất cũng tự mình rút ra những nhận xét không hay về chúng hơn là bắt chước theo người khác.

Con trẻ chịu ảnh hưởng rất nhiều từ cha mẹ. Và nếu không cẩn thận, bạn có thể tạo nên nhiều mối lo lắng cho các cháu. Không cần có thêm nỗi lo của bạn, các cháu cũng đã có đủ nỗi lo riêng rồi. Vì vậy, bạn hãy giữ nỗi lo này cho riêng mình.

Tôi có biết một người mẹ rất sợ nhện. Chị gần như bị ám ảnh. Nhưng vì chị không muốn cô con gái nhỏ của mình cũng cảm thấy như vậy, nên nếu có một con nhện trong phòng ngủ của cháu bé là chị liền cầm giẻ lau bụi tóm lấy loài sinh vật khó chịu này và vứt nó ra ngoài cửa sổ. Chị có thể sợ run lên, nhưng con gái chị không hề biết điều đó.

Tất nhiên, điều tôi muốn nói không chỉ là về nhện và rắn. Tôi nói về các nỗi sợ tương tự, ví dụ như nỗi sợ bị bắt cóc chẳng hạn. Tất nhiên, bạn muốn con mình phát triển được tính cảnh giác, chứ không phải là nỗi lo sợ thái quá với các rủi ro, vì việc lo sợ thái quá đó sẽ gây ra những hạn chế không cần thiết đối với đời sống xã hội của các cháu. Hay nỗi lo sợ thất bại chẳng hạn. Tôi có biết một người cha không khuyến khích con nộp đơn xin vào trường đại học chỉ vì sợ con mình sẽ buồn nếu không được nhận vào trường.

Thật khó để giấu nỗi lo sợ của mình. Một lúc nào đó, các con bạn sẽ phát hiện ra. Nhưng bạn càng cố giấu những nỗi lo sợ đó đi bao nhiêu, các con bạn sẽ càng thoải mái tận hưởng cuộc sống và tự mình khám phá thế giới xung quanh bấy nhiêu. Các cháu sẽ tự biết những gì là không an toàn mà không cần phải có sự trợ giúp của bạn.

KHÔNG CẦN THÊM NỖ LO CỦA BẠN THÌ CÁC CHÁU CŨNG ĐÃ CÓ ĐỦ NỖ LO RIÊNG RỒI.

QUY TẮC 49

THẬN TRỌNG KHI NHẬN XÉT VỀ MÌNH

Khi tôi còn nhỏ, một người bạn cùng lớp tôi có cha bị bạc tóc sớm khi mới 30 tuổi. Bác ấy rất ngại ngùng và luôn than vãn về điều đó. Bạn có đoán được điều gì đã xảy ra không? Vâng, con trai của bác ấy cũng bị bạc tóc khi mới 30 tuổi. Vì đã trải qua những năm tháng ấu thơ suốt ngày nghe cha mình than thở về cảm giác khủng khiếp khi bị bạc tóc sớm, nên cậu bạn tôi cũng cảm thấy như vậy. Cha cậu đã cố gắng trấn an cậu nhưng tất nhiên là không có tác dụng. Bạn không thể nói với ai đó về một điều thật khủng khiếp trong suốt 25 năm rồi lại đột nhiên thay đổi suy nghĩ của mình và mong người ta sẽ nghĩ giống bạn.

Bạn không thích điều gì ở bản thân? Bạn béo? Bị hói? Có chiếc mũi to? Đi khắp khiêng? Nói lắp? Nếu đúng vậy, bạn hãy giữ điều đó cho riêng mình. Nếu bạn không đề cập đến điều đó, các con bạn sẽ không có lý do nào để có suy nghĩ không hay về điều đó cả. Rất có thể, các cháu sẽ thừa hưởng những điều đó từ bạn. Bất cứ điều gì bạn nói về mình bây giờ, các cháu sẽ vẫn nhớ mãi trong đầu từ nay tới 20 hoặc 30 năm nữa.

Giả sử người cha của bạn tôi vẫn rất tự hào về mái tóc bạc của mình (hoặc ít nhất giả vờ như vậy) thì sao? Giả sử bác ấy nói đùa với con trai mình rằng: “Bố nghĩ tóc bố thế này lại làm bố trông càng đạo mạo, con có thấy thế không?” Chắc hẳn cậu bạn tôi đã có cách nhìn khác hẳn về mình khi bị bạc tóc sớm.

Chúng ta không nên chỉ trích nhau trước mặt con cái. Bạn đừng trêu chọc ông xã của mình vì anh ấy đeo kính, hoặc gọi anh ấy là “ông hói” cho dù là gọi yêu, hoặc phê bình anh ấy vì đã tăng cân. Như thế là bạn đang ngầm lập trình sẵn cho con mình và bạn sẽ không thể phát hiện ra những việc trên sẽ có hại thế nào cho tới khi quá muộn. Các con bạn sẽ không còn tin tưởng khi bạn thay đổi kiểu nói của mình sau 30 năm: “Con yêu à, trước đây bố nói thế là không có ý nói con. Con trông đẹp hơn bố nhiều.”

Nếu bạn biết các con mình thừa hưởng nét gì đó ở các bạn, tốt hơn hết là bạn nên nhấn mạnh vào mặt tốt của nét đó trước mặt các cháu. Bạn hãy nói với người bạn đời của mình rằng trông anh ấy thật trí thức khi đeo kính; hoặc nói tới các mặt có ích, hơn là những mặt bất lợi. Rất có thể, điều đó cũng có lợi cho bạn.

BẤT CỨ ĐIỀU GÌ BẠN NÓI VỀ MÌNH BÂY GIỜ, SẼ ĐƯỢC CÁC CHÁU GHI NHỚ RẤT LÂU.

QUY TẮC 50

ĐỪNG CỐ GẮNG ĐỂ CÓ MỘT ĐỨA CON HOÀN HẢO

Quy tắc 2 đã khẳng định bạn không hoàn hảo. Giờ thì đến lượt con bạn. Nếu bạn cố gắng nuôi dạy con mình trở thành người hoàn hảo, thì hiển nhiên là bạn sẽ thất bại. Làm như thế là bạn tạo cho con một áp lực mà cháu không đáng phải chịu. Các bậc cha mẹ nắm vững quy tắc đều hiểu được việc đó là hoàn toàn **KHÔNG NÊN**.

Tôi không thể tưởng tượng được một đứa trẻ hoàn hảo là như thế nào. Những đứa trẻ tôi gặp cư xử không chê vào đâu được và không bao giờ mắc lỗi gì, luôn cố gắng làm hài lòng cha mẹ và thầy cô giáo, học hành chăm chỉ và luôn nộp bài đúng hạn thì lại thường là những đứa trẻ nhát nhẽo nhất.

Tất cả các cháu bé mà tôi thích, những cháu có tính cách nồng hậu và phóng khoáng nhất, lại thường hay mắc lỗi. Các cháu có xu hướng rất giận dữ khi bị chọc tức, có tính hài hước nhiều khi hơi quá đà, hoặc có tính lười biếng (mà các cháu thường nguy hiểm rất khéo léo). Qua nhiều năm, tôi đã được chứng kiến không biết bao nhiêu cháu bé tuyệt vời đã lớn lên thành những người tuyệt vời, nhưng tôi không thể nói rằng ai trong số đó là người hoàn hảo cả.

Con trẻ không phải là những người lớn thu nhỏ. Các cháu vẫn có những điều không hoàn hảo mà khi lớn lên các cháu sẽ thay đổi. Nếu con bạn đã hoàn hảo khi mới lên 10 tuổi thì tốt hơn hết là bạn nên cho con mình đi làm giám đốc ngân hàng thương mại ngay lúc đó. Rồi bạn sẽ phá hỏng cuộc sống của cháu vài năm sau đó. Thời thơ ấu là để được làm một đứa trẻ, cá nhân tôi luôn nghĩ rằng các cháu sẽ lớn lên theo cách tốt nhất mà không cần

những điều không hoàn hảo trên biển mắt. Nếu là bạn, bạn có muốn con mình không bao giờ biết nháy một ánh mắt tinh nghịch, không có chút cá tính nào, không có khiếu hài hước hoặc không có một chút tính phiêu lưu mạo hiểm nào không?

Kiểu trẻ đáng nuôi nhất là một đứa trẻ có thể tự tin sống với tính cách riêng của mình và nhận thức được rằng, tính cách đó không làm tổn thương tới ai cả. Tôi rất mừng khi có thể nói là có rất nhiều cháu bé như vậy. Và tôi chắc chắn không có cháu nào trong đó hoàn hảo cả.

NHỮNG ĐỨA TRẺ TÍNH CÁCH NÔNG HẬU VÀ PHÓNG KHOÁNG NHẤT LẠI THƯỜNG HAY MẮC LỖI NHẤT.

PHẦN VI. CÁC QUY TẮC VỀ ANH CHỊ EM RUỘT

Nếu có hơn một con trở lên, bạn sẽ thấy có những điều mới mẻ cần những quy tắc riêng cho chúng. Sự thật là càng có nhiều con, bạn càng khó giữ mọi thứ yên ổn. Không phải chỉ vì số lượng, mà còn do mối quan hệ giữa các cháu. Do vậy, trong phần này, tôi sẽ đưa ra những quy tắc quan trọng nhất, giúp bạn có thể xoay sở mọi việc khi bạn có từ hai con trở lên. Các quy tắc này cũng có tác dụng cả với các cháu là anh chị em cùng cha khác mẹ hoặc bất kỳ mối quan hệ anh chị em nào khác.

QUY TẮC 51

GIÚP CÁC CON BẠN CÓ MỐI QUAN HỆ TỐT ĐẸP

Tôi nghĩ đây là quy tắc quan trọng nhất cũng như là quy tắc chỉ dẫn cho tất cả các quy tắc về anh chị em ruột. Vì vậy, bạn hãy đọc thật kỹ nhé. Điều quan trọng nhất bạn có thể làm cho các con mình là vun đắp mối quan hệ tốt đẹp giữa các cháu.

Có rất nhiều cách để nuôi dạy các cháu là anh chị em ruột của nhau, từ việc chủ tâm chia tách các cháu, hoặc chủ ý gắn bó các cháu với nhau. Và nếu bạn có ý định làm theo cách thứ hai, thì các con bạn sẽ trở thành những người bạn thân nhất của nhau suốt cuộc đời. Khi các cháu trưởng thành, chúng vẫn cần anh chị em ruột của mình như cần cha mẹ. Hơn nữa, rất có thể và hy vọng là các anh chị em của cháu sẽ vẫn ở bên cháu một thời gian dài nữa sau khi bạn qua đời.

Tôi biết có những gia đình mà anh chị em ruột mỗi người ở một nơi trên khắp thế giới, nhưng khi có một người trong số họ gặp phải chuyện gì, thì họ vẫn tìm mọi cách để có thể chia sẻ, giúp đỡ lẫn nhau dù ít dù nhiều, dù họ có cách xa nhau đến cả lục địa. Nếu đó là những gì bạn muốn làm cho các con mình, thì nên bắt đầu chuẩn bị ngay từ bây giờ.

Có rất nhiều cách bạn có thể giúp các con mình gắn bó với nhau. Để bắt đầu, bạn có thể từ chối đồng tình với việc mách lẻo (“Đúng là em có thể để vòi nước chảy, nhưng con không nên mách lẻo về em như thế. Làm như thế là không tốt con ạ”). Điều đó đưa ra một thông điệp là bạn coi trọng việc các con của mình có thiện chí với nhau.

Rồi bạn có thể khuyến khích các con mình giúp đỡ nhau: “Mẹ không giỏi môn toán lắm, nhưng mẹ chắc chắn là anh Sam có thể giúp con giải bài tập này đây.” Nếu các cháu cư xử ngoan, bạn có thể thưởng chung cho các cháu như cho các cháu được cùng đi chơi công viên hoặc cùng được mua một món đồ chơi mới. Bạn hãy cùng nói chuyện với tất cả các cháu, vào các bữa ăn về những gì sắp diễn ra: “Cuối tuần này ông bà ngoại sẽ tới nhà mình chơi đây các con ạ...” Khi các cháu lớn hơn, bạn hãy để các cháu bàn nhau rồi cùng ra quyết định về việc sẽ đi nghỉ mát ở đâu, sơn lại nhà màu gì. Việc bạn loại bỏ đi bất kỳ ý định ganh đua hoặc ghen tị nào giữa các con mình cũng rất quan trọng. Phần sau sẽ nói kỹ hơn về vấn đề này, đặc biệt là trong quy tắc 56.

Còn một việc nữa sẽ đảm bảo gắn kết bất kỳ nhóm người nào với nhau, dù đó có phải anh chị em ruột hay là không: hãy để họ cùng nhau chống lại một kẻ thù chung. Kẻ thù nào vậy? Chính là bạn đấy, sao lại không nhỉ. Không có điều gì ràng buộc hay gắn kết các anh chị em ruột hơn là việc cùng nhau than vãn về cha mẹ mình. Tất cả các nỗi bức tức vất vãnh với nhau sẽ bị lãng quên hết, lúc này các cháu sẽ hoàn toàn đồng tình với nhau. Vì thế, nếu bạn có quyết định điều gì đó mà tất cả các cháu đều không thích, thì hãy nghĩ rằng bạn đang giúp chúng tiến tới có được những mối ràng buộc với nhau trọn đời.

KHÔNG ĐIỀU GÌ RÀNG BUỘC HAY GẮN KẾT CÁC ANH CHỊ EM RUỘT VỚI NHAU ĐỂ HƠN VIỆC CÙNG THAN VÃN VỀ CHA MẸ MÌNH.

QUY TẮC 52

NHẬN RA VIỆC CÃI NHAU LÀ CÓ LỢI (TRONG PHẠM VI HỢP LÝ)

Nếu bạn có nhiều hơn một con, chắc hẳn bạn không còn lạ lẫm gì với những tiếng cãi nhau. Tất cả các cháu đều có lúc cãi nhau và thường các

cuộc cãi nhau đó rất vô nghĩa.

Có nghĩa lý gì không khi chúng cãi nhau xem ai được chơi game trước? Hay giày của ai đẹp nhất? Hay khi đi chơi, ai được đi ra cửa trước (các con tôi đã từng cãi nhau gay gắt về việc này)?

Nhưng việc đó lại có ý nghĩa với các con bạn vì qua đó các cháu sẽ học được cách cãi nhau. Tại sao? Bởi vì chỉ khi mà các cháu biết cách cãi nhau một cách đúng đắn, thì các cháu mới học được cách không cãi nhau. Và chúng ta thật sự muốn các cháu lớn lên biết cách không cãi nhau. Bạn có từng để ý thấy các cháu bé là con một thường gặp khó khăn hơn khi phải đương đầu với xung đột khi đã trưởng thành không? Lúc đó, họ có thể quá hung hăng hoặc ngược lại thiếu quả quyết, trong khi phần lớn những người có tài ngoại giao thường lớn lên cùng các anh chị em ruột của mình.

Cách dễ nhất để biết giao tiếp khéo léo, biết thỏa hiệp và biết tất cả các kỹ năng khác liên quan đến việc giao tiếp là thông qua việc cãi nhau. Việc cãi nhau sẽ dạy bạn cách có thể hoặc không thể làm người khác hợp tác với mình. Càng lớn, con bạn càng hiểu được rằng, anh hay em trai của cháu sẽ không còn dễ tính nữa nếu bị cháu đâm vào mặt; hoặc chị gái cháu sẽ không cho cháu vào phòng chị ấy trừ phi cháu cho chị vào phòng cháu. Rất khó cho các cháu nếu muốn thực hành những điều này với bạn bè, bởi vì điều đó dễ dẫn đến kết cục là cháu chẳng còn bạn bè nào nữa. Nhưng với anh chị em ruột thì khác, vì họ không thể nói: “Em sẽ không làm em của anh nữa nếu anh không chơi với em.” Cuối cùng, anh chị em ruột sẽ tha thứ cho nhau, vì các cháu không có sự lựa chọn nào khác.

Việc cãi cọ giữa anh chị em ruột thường liên quan đến quyền lực. Các cháu thiết lập một vị thế, lãnh địa hoặc sự độc lập. Bạn phải áp dụng một quy tắc là không xen vào các vấn đề cơ bản đó (kể cả khi bạn nhờ người hòa giải khi có việc đánh nhau xảy ra), vì bạn không thể thay đổi được các đặc tính cố hữu của các con mình bằng cách cố gắng thực hiện sự công bằng. Hãy xem tình hình chiến sự ở khu vực Ban-căng hay vùng Trung Đông – chẳng tác dụng gì khi bạn cố gắng lựa chọn thay cho họ. Các con bạn có lúc cũng gặp phải nhiều vấn đề như các quốc gia đang trong tình trạng chiến tranh vậy.

Vì vậy, lần tới nếu các con bạn cãi nhau, bạn hãy đánh giá đúng việc đó. Tôi biết việc này hơi khó, nhưng ít nhất bạn đừng nghĩ rằng bạn đang làm điều gì sai, hoặc bạn nên can ngăn không để các cháu cãi nhau nữa. Thực tế, các cháu cãi nhau như thế cũng không phải là quá nhiều so với việc các cháu học được những kỹ năng thiết yếu cho cuộc sống.

VIỆC CÃI NHAU SẼ DẠY BẠN CÁCH CÓ THỂ HOẶC KHÔNG THỂ LÀM NGƯỜI KHÁC HỢP TÁC VỚI MÌNH.

QUY TẮC 53

DẠY CÁC CON CÁCH TỰ GIẢI QUYẾT CÁC CUỘC TRANH CÃI

Với quy tắc trước, bạn hầu như không phải làm gì cả, chỉ việc ngồi và thư giãn thôi. Còn quy tắc này tuy khó hơn một chút, nhưng cũng là một quy tắc rất cần thiết.

Khi bạn chấp nhận rằng việc cãi nhau là một phần để học cách thỏa hiệp và hợp tác thì bạn cũng phải chấp nhận rằng việc cãi nhau sẽ không có tác dụng trừ khi bạn để bọn trẻ tự giải quyết với nhau. Nếu không, các cháu sẽ không học được điều gì, ngoài việc là sẽ có người lớn đến giải quyết mọi thứ khi chúng hét to hay đâm đá nhau. Nhưng khi ra bên ngoài, cháu sẽ rất thất vọng khi không có người lớn xuất hiện để giúp cháu giải quyết các vụ tranh cãi.

Nhiều năm trước đây, tôi đã tham gia một lớp đào tạo. Trong một buổi học, giáo viên yêu cầu các học viên tìm cách xây một tòa tháp bằng những viên gạch có hình thù kỳ quặc. Chẳng mấy chốc, buổi học đã biến thành một trận khẩu chiến. Thật ra, ý đồ của giáo viên là để tìm hiểu xem chúng tôi có thể hợp tác với nhau như thế nào, còn việc xây được tòa tháp hay không chẳng ảnh hưởng đến ai cả.

Nếu bạn muốn các con mình lớn lên và có thể thành công trong các tình huống giống như vậy (chưa nói đến thành công trong cuộc sống), thì bạn cần phải biết kiềm chế và kiên nhẫn với những tiếng cãi cọ nhau của chúng. Các con bạn có thể tự giải quyết hầu hết các vụ cãi cọ mà không cần tới bạn.

Tất nhiên, sẽ có những lúc, chúng ta không có đủ kiên nhẫn hoặc thời gian để chờ cho bọn trẻ tự giải quyết với nhau. Trong trường hợp như vậy, bạn cần sáng tạo một chút trong cách can thiệp để cho các cháu vẫn phải tự tìm ra giải pháp của mình. Ví dụ, bạn có thể tịch thu thứ đồ chơi mà các cháu đang tranh giành với nhau, tắt máy tính hoặc tivi đi và nói với các cháu: “Bố/mẹ sẽ trả lại các con món đồ chơi này nếu cả hai (hoặc tất cả các) con thống nhất được một giải pháp.”

Tôi biết có một cặp vợ chồng đã áp dụng một mẹo rất hay với các con của họ. Mẹo này đặc biệt có tác dụng với họ vì con họ đều là con trai (các cháu rất hay đua tranh). Họ tổ chức một cuộc thi gọi là “thi nói thật”. Cách này có tác dụng với các vụ cãi lộn mà bạn không thể tìm ra được cháu nào khởi xướng. Họ nói với các con rằng: “Chúng ta sẽ có một cuộc thi xem ai là người trung thực nhất nhé.” Sau đó, lần lượt hỏi từng cháu: “Con đã làm điều gì mà đáng lẽ ra con không nên làm?”. Quy tắc ở đây là các cháu không được kể điều gì liên quan tới việc cháu khác đã làm. Tôi được biết là các con của họ đã thú thật tất cả mọi thứ, thậm chí còn kể ra hàng chục tội khác chỉ để thắng cuộc trong cuộc thi nói thật. Khi các cháu kết thúc việc thú tội, bạn hãy yêu cầu các cháu xin lỗi vì những việc làm sai của mình, sau đó hãy tha thứ cho chúng. Việc này giúp cho chúng hiểu được là cả hai bên đều có lỗi khi cãi nhau và làm cho bạn thấy thật thoải mái.

KHI BẠN CHẤP NHẬN RẰNG VIỆC CÃI NHAU LÀ CẦN THIẾT, BẠN CŨNG PHẢI CHẤP NHẬN RẰNG VIỆC CÃI NHAU SẼ KHÔNG CÓ TÁC DỤNG TRỪ KHI BẠN ĐỂ LỬ TRẺ TỰ GIẢI QUYẾT.

QUY TẮC 54

CÙNG LÀM VIỆC THEO NHÓM

Quy tắc này không nói về bạn và người bạn đời của bạn, cho dù rõ ràng là vợ chồng bạn cũng cần phải trở thành một nhóm khăng khít. Quy tắc này nói về việc cả nhà làm thành một nhóm, tạo cho các con bạn có mối quan hệ tốt với nhau.

Cùng làm mọi việc theo nhóm có thể là tất cả cùng làm một việc gì đó, hoặc cũng có thể là mỗi người sẽ làm những phần việc của mình để cùng nhau

hoàn thành một việc chung nào đó. Không quan trọng là bạn làm việc gì, mà quan trọng là các con bạn hiểu được đó là nỗ lực của cả nhóm.

Trong gia đình tôi có một quy tắc là vào sau khi ăn, tất cả sẽ cùng nhau dọn dẹp, đến khi nào phòng bếp sạch sẽ thì mọi người có thể nghỉ. Các con tôi đã quen với việc này và các cháu thường cùng làm với nhau. Cháu thì rửa bát đĩa, cháu thì đi đổ thức ăn thừa. Cùng chia sẻ công việc nghĩa là nếu mỗi cháu làm càng nhanh, thì các cháu sẽ càng được nghỉ sớm và các cháu có thể thấy được điều đó. Các cháu thường hay nói với nhau như thế này: “Trong lúc anh xếp bát đĩa, thế nào em cũng làm xong cái này trước anh cho mà xem”. Làm như vậy sẽ giúp các cháu thấy được lợi ích của mình trong đó.

Có rất nhiều cơ hội để khai thác kiểu làm việc theo nhóm như vậy. Tất nhiên, bạn có thể giao cho các con mình thay phiên nhau dọn dẹp phòng bếp, nhưng như vậy bạn sẽ dễ mất cơ hội cho các cháu cùng làm việc với tinh thần đồng đội.

Chúng tôi đã học được một cách làm việc theo nhóm khác từ một vài người bạn. Khi họ đi nghỉ mát, các con họ sẽ giúp tập hợp tất cả các thứ cần mang theo. Cháu thì chuẩn bị khăn tắm, cháu khác thì chuẩn bị đồ ăn mang đi. Mỗi cháu làm những phần việc riêng, nhưng các cháu đều nhận thức được là tất cả đang cùng hướng tới cùng một mục đích, ví dụ như cố gắng càng ra được biển sớm càng tốt.

Các tình huống khó khăn chính là cơ hội tốt nhất để xây dựng nhóm. Hồi nhỏ, nhà tôi có một cái cống dẫn nước mà lần nào cũng bị ngập mỗi khi trời mưa to. Thậm chí trào cả vào ga-ra. Khi mỗi lần như thế, cả gia đình tôi tập trung lại để tát nước ra khỏi ga-ra, trong lúc đó sẽ có một người tổng hợp đồng lá rụng ra khỏi cống. Chúng tôi cùng làm cùng cười vui vẻ trong khoảng nửa giờ, mọi thứ lại ổn thỏa. Xong việc, chúng tôi cùng vào nhà và uống trà nóng. Chúng tôi thấy đó thật sự đúng là tinh thần đồng đội.

CÁC TÌNH HUỐNG KHÓ KHĂN CHÍNH LÀ CÁC CƠ HỘI TỐT NHẤT ĐỂ XÂY DỰNG NHÓM.

ĐỂ CÁC CON BẠN VUI CHƠI VỚI NHAU

Bất kỳ bậc cha mẹ nào chỉ có một con đều hiểu rằng việc này rất vất vả. Bạn vừa phải là người làm cho con vui, là người bạn thân nhất của con, là người chơi cùng con, lại vừa phải là cha mẹ, bởi vì không ai khác làm thay bạn những việc đó cả.

Tuy nhiên, khi bạn có hai con trở lên, thì các cháu có thể đóng các vai trò đó thay bạn, và bạn chỉ phải lo việc làm cha mẹ của các cháu. Bạn không phải đương đầu với quá nhiều việc nữa.

Để các con của bạn vui chơi với nhau sẽ tốt hơn là bạn suốt ngày chơi với cháu. Tất nhiên, điều đó không có nghĩa là bạn không bao giờ được chơi với các cháu, nhưng tần suất sẽ thưa hơn. Thường là bạn sẽ có nhiều ý tưởng hơn các cháu, nếu không bạn cũng nên chỉ đạo các ý tưởng của các cháu. Nếu bạn không làm thế, thì bạn để con mình muốn làm gì thì làm mà không cần học cách thỏa hiệp.

Các cháu là anh chị em ruột với nhau có thể chơi với nhau một cách ngang bằng. Chắc chắn sẽ có một cháu chi phối các cháu khác, trong khi cháu kia thường hay nhượng bộ hơn (các cháu càng có nhiều anh chị em ruột, thì các mối tương tác càng phức tạp), nhưng bạn hãy kệ các cháu. Bạn không thể thay đổi đặc tính cố hữu của các con và khi chúng lớn lên, có thể bạn sẽ phát hiện ra rằng cháu mà luôn nhượng bộ sẽ là cháu có khả năng giao tiếp tốt hơn cả và là một người biết làm việc theo nhóm. Vậy nên bạn đừng can thiệp vào để cân bằng các cháu. Đó là việc của các cháu. Tự các cháu sẽ tìm ra cách giải quyết của riêng mình, cãi nhau hoặc tất cả các cách có thể khác.

Nhiều cháu là con một luôn muốn có anh chị em ruột để chơi cùng, trong khi các cháu có anh chị em ruột nhiều khi lại chỉ muốn được chơi một mình. Điều bạn nên làm là để các cháu tự giải quyết với nhau. Vì vậy, bạn đừng cảm thấy tội lỗi khi ngồi uống trà đọc báo, bởi vì bạn đang làm điều tốt nhất cho các con mình rồi. Đó là tự tách mình ra và để các cháu vui chơi với nhau.

ĐÓ LÀ VIỆC CỦA CÁC CHÁU.

TỰ CÁC CHÁU SẼ TÌM RA CÁCH GIẢI QUYẾT CỦA RIÊNG MÌNH, CẢI NHAU HOẶC TẤT CẢ CÁC CÁCH CÓ THỂ KHÁC.

QUY TẮC 56

ĐỪNG BAO GIỜ SO SÁNH CÁC CON MÌNH VỚI NHAU

Tôi biết một cặp vợ chồng có hai con. Một cháu rất ngoan ngoãn, còn cháu kia thì thường xuyên nghịch ngợm. Về mặt nào đó thì đó chính là lỗi của cha mẹ các cháu. Bởi họ thường nói với cháu hay nghịch ngợm là: “Sao con không thể ngoan ngoãn như chị của con thế?” Làm như vậy liệu có giúp ích gì cho cháu?

Các con bạn sẽ không thể có được mối quan hệ thoải mái với nhau nếu có sự ghen tị và ganh đua giữa các cháu. Vì vậy bạn đừng bao giờ để cho một trong các cháu biết là bạn nghĩ cháu giỏi thể thao hơn các cháu khác, hoặc cháu không thông minh, vui tính hoặc giỏi giang bằng các cháu khác. Điều đó không có nghĩa là bạn phải giả vờ là các cháu giỏi như nhau trong tất cả mọi việc. Nhưng bạn không cần phải chỉ ra các điểm không bằng nhau mà các cháu có thể chưa từng nghĩ tới, bạn cũng không phải nhận xét về bất kỳ khả năng nào của các cháu liên quan tới các cháu khác.

Đó là điều then chốt. Bạn có thể nói với cháu: “Con thật sự có năng khiếu về nghệ thuật đấy”, mà không cần phải nói: “Con giỏi hơn anh con về môn nghệ thuật đấy.” Tại sao lại phải động tới anh trai tội nghiệp của cháu chứ? Cũng chẳng khác gì so với sự thật là cháu giỏi hơn anh cháu về môn nghệ thuật, phải không bạn? Việc so sánh với anh trai cháu như vậy sẽ gây ấn tượng là bạn đã nhận xét con mình trong một tập hợp chứ không phải là cá nhân cháu. Trong trường hợp này, người anh trai cháu sẽ nghĩ rằng mình là người kém cỏi.

Đến quy tắc 60 chúng ta sẽ thấy nên để cho các con bạn biết các cháu giỏi về điều gì. Tất cả những gì tôi muốn nói là bạn nên coi các tài năng và khiếm khuyết của các cháu riêng rẽ với các anh chị em của cháu. Cũng chẳng có gì quan trọng khi các cháu có thể nấu ăn, hát hò, làm phép tính cộng, ghi lại lời nhắn, nói tiếng Pháp, kể chuyện cười, chải đầu hoặc làm bất kỳ việc nào khác giỏi hơn các anh chị em của mình. Điều quan trọng là các cháu có thể làm những việc đó.

Tất nhiên, các con bạn có thể không nhìn nhận như vậy. Các cháu trai thường hay đua tranh nhất, nhưng các cháu gái cũng không kém phần cạnh tranh nếu có treo giải thưởng. Rắc rối là khi các con bạn có thể làm khó bạn với những câu hỏi kiểu như: “Tranh con vẽ đẹp hơn em vẽ, đúng không mẹ?” hoặc “Con có thể chạy nhanh hơn em, đúng không bố?” Vậy bạn sẽ trả lời thế nào đây?

Câu trả lời là bạn hãy làm điều gì mà khi còn bé bạn luôn tự nhủ với mình là khi trở thành người lớn, bạn sẽ không bao giờ làm như vậy, và né tránh vấn đề. Bạn có thể nói: “Thật khó để đánh giá con ạ. Con vẽ những cái cây này thật là đẹp. Các chi tiết trên lá cây thật tuyệt vời. Còn em thì lại dùng những màu đáng yêu, và em phối màu rất giỏi.” Hoặc: “Con chạy nhanh hơn em là phải thôi vì con lớn hơn em những hai tuổi mà.”

CÁC CON BẠN SẼ KHÔNG THỂ CÓ ĐƯỢC MỐI QUAN HỆ THOẢI MÁI VỚI NHAU NẾU GIỮA CHÚNG CÓ SỰ GHEN TỊ VÀ GANH ĐUA.

QUY TẮC 57

NHỮNG ĐỨA TRẺ KHÁC NHAU CẦN NHỮNG QUY TẮC KHÁC NHAU

Tôi không viết cuốn sách này để gây tranh cãi. Mục đích của tôi là nêu bật lên một số quy tắc chủ chốt, mà đa phần trong đó đều dễ hiểu và dễ thực hiện hơn khi được viết ra thành lời, và có lẽ trước đây bạn chưa từng nghĩ tới. Như tôi đã nói ở phần đầu cuốn sách, đây không phải là một sự khám phá mới mẻ nào, mà chỉ là đôi lời nhắc nhở. Nhưng tôi nghĩ rằng nếu có ai đó muốn tranh cãi với tôi, thì họ sẽ chọn quy tắc này để bàn cãi. Nó có vẻ mâu thuẫn với các quy tắc 24, 33, 54 và có lẽ là một vài quy tắc khác nữa mà chúng ta chưa nói tới. Nhưng chỉ có vẻ thôi.

Quy tắc 12 liên quan tới việc điều chỉnh các kỳ vọng của bạn đối với các con mình cho phù hợp với thực tế tính cách của các cháu. Quy tắc này đi xa thêm một bước nữa. Đó là đôi khi bạn phải có các quy tắc khác nhau cho từng đứa con của mình.

Các con của bạn không giống nhau, do vậy việc cho rằng có thể áp dụng các quy tắc chung cho tất cả là không đúng. Bạn hãy gọi đây là các quy tắc trong nhà nếu bạn muốn. Thật công bằng khi ai cũng phải lên giường đi ngủ hoặc dọn dẹp sau bữa ăn khi được yêu cầu. Nhưng các quy tắc khác sẽ cần được điều chỉnh cho hợp với tính cách của con bạn.

Khi tôi mới bắt đầu làm bố, tôi đã nghĩ thật không công bằng nếu áp dụng các quy tắc này với cháu này mà không áp dụng với cháu khác. Đường như đối với tôi, rõ ràng là bạn phải áp dụng cùng các quy tắc như nhau cho tất cả các cháu. Sau này, khi các con tôi lớn hơn lên, tôi nhận ra rằng có một số quy tắc nhất định sẽ khó áp dụng hơn đối với cháu này so với cháu khác.

Đây là một ví dụ. Tôi có một cậu con trai tính rất lười thôi. Cháu bữa bộn một cách có hệ thống. Cháu không biết được rằng cháu bữa bộn như vậy, vì cháu ở trong một tình trạng không thể nhận ra được đồng lộn xộn cháu đã tạo ra xung quanh mình như thế nào. Việc giục cháu dọn dẹp không hề đơn giản như việc yêu cầu các anh chị em cháu. Nếu những cháu khác tôi chỉ cần nhắc một lần, thì với cháu này, tôi phải nhắc đến 20 lần vì: a) cháu không thể nhận ra được đồng lộn xộn, b) cháu không thể hiểu được tại sao điều đó lại có vấn đề (vì nó chẳng làm phiền gì tới cháu cả) và c) nếu làm việc đó thì sẽ tốn của cháu vài giờ đồng hồ mỗi ngày. Vì vậy, nếu áp dụng cùng quy tắc cho tất cả thì sẽ rất không công bằng đối với cháu.

Tất nhiên, chúng tôi không bỏ qua cho cháu dễ dàng như thế. Nhưng chúng tôi không yêu cầu cháu nhiều như các cháu khác. Cháu phải thực hiện việc dọn dẹp cái gì đó, và chúng tôi dành thời gian giúp cháu làm việc đó một cách thật sự. Khi cháu lớn hơn, dần dần đó trở thành nhiệm vụ của cháu.

Tôi có thể nói rằng, con trai tôi có khả năng tập trung rất giỏi. Cháu có thể ngồi làm bài tập liên nửa tiếng không nghỉ mà không vấn đề gì. Tuy nhiên, một trong số các anh chị em của cháu lại không thể làm gì tập trung quá 10 phút, do vậy cháu được tôi cho phép làm bài tập trong cả tuần và chia thành những khoảng thời gian ngắn.

Nói cách khác, đôi lúc việc áp dụng những quy tắc giống nhau cho tất cả các con là cách làm công bằng, nhưng có những lúc việc này lại không công bằng và bạn cần để ý điều đó. Việc quan trọng là bạn đòi hỏi ở con mình nhiều như thế nào.

Các con của bạn không giống nhau, do vậy việc cho rằng có thể áp dụng các quy tắc chung cho tất cả là không đúng.

QUY TẮC 58

KHÔNG NÊN THIÊN VỊ TÌNH CẢM

Việc thừa nhận rằng bạn yêu một đứa con hơn hẳn những đứa khác thật sự là điều tối kỵ. Rất nhiều người sẽ nói với bạn rằng “không nên thiên vị tình cảm”. Và điều đó hoàn toàn đúng, dù rằng có thể bạn không làm theo được. Một số bậc cha mẹ không cảm thấy con nào đáng yêu hơn con nào và nếu có thì họ cũng không nói ra miệng. Nhưng nhiều bậc cha mẹ lại không thể làm được như vậy, và nếu họ nói rằng không yêu con nào hơn thì chắc hẳn là họ đang nói dối.

Nếu đúng là bạn có sự thiên vị giữa các con, thì nói dối là cách tốt nhất. Trong bất cứ trường hợp nào, bạn đừng bao giờ tiết lộ cho ai khác biết đứa con nào là đứa con bạn yêu hơn cả, trừ người bạn đời của bạn. Và để tránh việc tiết lộ điều đó, bạn có thể phải nói dối và khẳng định rằng bạn không có con yêu con ghét. Tôi còn nhớ, có một lần bà tôi kể với tôi rằng tôi là đứa cháu ưa thích của dì tôi. Tất nhiên là tôi sung sướng, nhưng dì tôi thì hoàn toàn không hề có ý nói cho tôi biết. Bạn thấy đấy, rất khó để tin rằng mọi người sẽ không nói điều gì đó trong một phút ngẫu hứng nào đó.

Một người đã làm bố nói với tôi rằng, anh ấy có đứa con mà anh ấy yêu hơn cả – anh ấy không thể dừng được – nhưng không phải lúc nào cũng là một cháu. Tất cả các con của anh ấy đều là đứa con mà anh ấy yêu hơn cả trong những khoảng thời gian nhất định, và lần lượt các cháu thay nhau vào vị trí đó mà các cháu không hề hay biết. Anh ấy cũng nói với tôi rằng, thật sự thì anh ấy luôn yêu các con bằng nhau.

Vậy bạn có thể làm gì nếu bạn có một đứa con mà bạn yêu hơn cả (ngoài việc nói dối về điều đó)? Vâng, trước hết bạn có thể xem lại xem liệu có phải bạn thật sự yêu một cháu nào đó nhất không, hay là thực tế là bạn chỉ thích cháu nhất thôi. Có lẽ chỉ là vì bạn cảm thấy gần gũi với cháu nhất, chứ không phải là yêu cháu nhất. Cũng có thể thật sự là bạn yêu tất cả các cháu như nhau, chỉ có điều là bạn không nhận ra mà thôi.

Cách trên có thể có tác dụng đối với một số người, nhưng không có tác dụng với tất cả. Nếu bạn vẫn cảm thấy rằng bạn thật sự yêu một cháu nhất, bạn cần chăm chút hơn cho mối quan hệ của bạn với các cháu khác. Bạn hãy nhìn vào những điểm đáng yêu của các cháu một cách có chủ ý, dành nhiều thời gian cho các cháu hơn, hoặc tìm một sở thích chung và cùng thực hiện với các cháu – cùng đi công viên, đi câu cá, mua sắm quần áo, xem phim kinh dị (tất nhiên là với các cháu lớn), đi dạo, ăn uống, chơi bóng đá với nhau hoặc cùng làm bất kỳ việc gì khác.

Ngoài ra, các con bạn luôn để ý xem có bất cứ dấu hiệu nào thể hiện rằng cháu là đứa con ưa thích nhất của bạn hay không. Cháu có thể hỏi thẳng bạn, thậm chí cháu sẽ tự chọn lấy một dấu hiệu nhỏ nhất và thường cố ý diễn giải sai ý bạn nhằm tìm được thông tin đáng giá đó. Nói chung, nếu tất cả các cháu đều cho rằng chính các cháu là đứa con ưa thích của bạn, cho dù là các cháu đúng hay sai, thì chứng tỏ bạn đã không làm điều gì sai cả. Nhưng nếu tất cả các cháu cùng nghĩ rằng bạn có một đứa con ưa thích duy nhất, thì đó là khi bạn cần lo ngại về các dấu hiệu mà bạn đã để các cháu thấy.

TRONG BẤT CỨ TRƯỜNG HỢP NÀO, BẠN ĐỪNG BAO GIỜ TIẾT LỘ BẠN YÊU Đứa CON NÀO NHẤT.

QUY TẮC 59

KẾT HỢP VÀ HOÁN ĐỔI

Quy tắc này giúp bạn xây dựng mối quan hệ với các con mình và quan hệ giữa các cháu với nhau. Quy tắc này cũng sẽ hữu ích nếu bạn có nguy cơ thiên vị tình cảm hay, không ưa tính cách nào đó ở con, hoặc cảm thấy mình không có điểm tương đồng với các cháu.

Nhiều gia đình truyền thống (đặc biệt là những gia đình gồm có cha mẹ và hai con) có xu hướng đi chơi cùng nhau. Điều đó vừa đúng... lại vừa không đúng. Cái gì quá cũng thành không tốt. Việc đảm bảo rằng bạn sử dụng thời gian theo nhiều cách kết hợp và hoán đổi khác nhau cũng rất quan trọng. Nó giúp bạn:

- Đảm bảo rằng mỗi cháu sẽ có những khoảng thời gian riêng với bố hoặc mẹ;
- Tất cả các cháu đều được đi chơi riêng với bố hoặc mẹ (mỗi lần một cháu khác nhau);
- Một cháu sẽ được ở bên cha mẹ trong khi các cháu khác ở chỗ khác;
- Đối với những gia đình có từ ba con trở lên, thì hai cháu này sẽ có thời gian riêng với bố hoặc mẹ, và hai cháu khác thì đi với người còn lại. Đừng bao giờ sắp xếp các lần giống nhau.

Việc này cũng giúp bạn có cơ hội phát triển các mối quan hệ đặc biệt với từng cháu. Có thể cháu thứ nhất sẽ nấu ăn cùng mẹ và đi dạo cùng bố. Trong khi đó, cháu thứ hai sẽ cùng đọc sách với bố và chơi ngoài công viên cùng mẹ. Nếu mỗi cháu có những thứ mà các cháu có thể làm riêng với bố hoặc mẹ, thì tất cả các cháu sẽ đều cảm thấy thật sự đặc biệt.

Đó sẽ là một hệ thống đặc biệt có giá trị nếu gia đình bạn có cả con cùng cha khác mẹ hoặc cùng mẹ khác cha. Phương pháp này sẽ đem lại cho mọi người cơ hội củng cố các mối quan hệ cá nhân với nhau, hơn là chỉ gặp bố dượng hoặc mẹ kế của mình, ví dụ như khi có cả các anh chị em cùng cha khác mẹ hoặc cùng mẹ khác cha của cháu ở đó.

Nếu bạn là một bậc cha mẹ đơn thân, thì tất nhiên việc này sẽ khó hơn nhiều. Nhưng vẫn đáng làm như vậy mỗi khi bạn có dịp nhờ được ai khác trông một hoặc hai cháu để bạn dành riêng thời gian cho các cháu khác. Và khi bạn có được thời gian riêng với một cháu nào đó – có thể các cháu khác đang đi chơi với bạn – thì bạn hãy cùng cháu làm điều gì đó đặc biệt, hơn là chỉ chăm chú hoàn tất việc nhà vì không còn tiếng cãi cọ nhau của các cháu nữa.

HÃY LUÔN SỬ DỤNG THỜI GIAN THEO CÀNG NHIỀU CÁCH KẾT HỢP VÀ HOÁN ĐỔI CÀNG TỐT.

QUY TẮC 60

TÌM RA ĐIỂM MẠNH CỦA TỪNG CHÁU

Quy tắc 42 nói về việc giúp con bạn hiểu rõ điểm mạnh của mình. Điều đó rất quan trọng, đặc biệt là khi bạn có nhiều hơn một con. Có một điều chắc chắn rằng các cháu có các điểm mạnh rất khác nhau.

Năng khiếu và tài năng thường có tính di truyền. Nếu một cháu trong các con bạn có năng khiếu về âm nhạc, hoặc giỏi về điện kinh, có năng khiếu về nghệ thuật, học giỏi, thì thường là các anh chị em của cháu cũng vậy. Dù vậy, thật khó cho bé em trở thành một nghệ sỹ kèn xắc-xô-phôn khi mà chị của cháu đã là một nghệ sỹ kèn xắc-xô-phôn rồi. Có thể cháu bé nhà bạn sẽ cảm thấy thành công hơn khi là một nghệ sỹ đàn vi-ô-lông hoặc là một nghệ sỹ thổi sáo. Bạn cần khích lệ các điểm khác biệt nhỏ bé đó để tất cả các cháu đều có thể tỏa sáng.

Tuy nhiên, khi liên quan tới cá tính, thì lại có những sự khác biệt lớn. Cho dù có chung gen di truyền, nhưng các cháu là anh chị em ruột của nhau lại có thể có những điểm mạnh rất khác nhau, bạn cần khích lệ những điểm đó (với điều kiện là không quên quy tắc 56 – Không bao giờ so sánh các con mình với nhau). Khi các cháu lớn hơn, các cháu cần phát triển riêng biệt với nhau để tìm ra được bản ngã riêng của mình. Các cháu không muốn lớn lên thành những bản sao của các anh hay chị mình, các cháu muốn là chính mình. Bạn có thể giúp các cháu bằng cách khích lệ các cháu có những điểm mạnh riêng.

Điều này đặc biệt đúng với các cháu làm em. Các cháu thường phải mất cả năm để cố gắng giỏi hơn anh chị mình điểm gì đó. Tuy nhiên, sẽ dễ hơn cho các cháu khi phát triển các điểm mạnh về tính cách hơn là về kỹ năng. Nói cách khác, khi cháu 3 tuổi, cháu dễ là người dũng cảm nhất hơn là người đánh vần giỏi nhất. Vì vậy, bạn hãy đảm bảo rằng cháu bé 3 tuổi của bạn biết rằng cháu rất dũng cảm, tốt bụng hoặc nhớ được nhiều thứ (một cháu trong các con tôi thường nhớ hộ tôi danh sách các thứ cần mua khi cháu mới 3 tuổi cháu có trí nhớ rất tốt về các thứ như vậy).

Con bạn có tự tin và ý thức được vai trò của mình trong gia đình hay không phụ thuộc phần lớn vào việc các cháu biết mình có những điểm mạnh thật sự. Vì vậy, bạn cần tìm ra được các điểm mạnh của cháu là gì, đặc biệt là các điểm mạnh có lợi cho cả gia đình – như khả năng tìm đường khi cả nhà đi chơi xa, nấu ăn giỏi, biết làm cho mọi người cười khi gặp phải chuyện tồi tệ, biết giải quyết vấn đề một cách hợp lý, hòa giải được các vụ cãi vã, có

thể bình tĩnh khi gặp rắc rối, có khả năng làm theo các chỉ dẫn (tôi luôn đánh giá cao khả năng này, vì tôi không có khả năng đọc các chỉ dẫn).

Thêm một điều nữa: hãy đảm bảo rằng không phải lúc nào bạn cũng chọn cùng một cháu làm “người tìm đường/đầu bếp/người giải quyết vấn đề cho gia đình” nếu có một cháu khác muốn đảm nhận vai trò đó. Nếu bạn nghĩ mình là một người tìm đường giỏi, nhưng mọi người lại cứ hỏi anh của bạn và không ai cho bạn cơ hội nào để thể hiện là bạn cũng làm được việc đó, thì thật là nản lòng làm sao. Vì vậy, bạn hãy nhớ điều này để không lặp lại và bỏ qua cháu nào.

SỰ TỰ TIN CỦA CON BẠN PHỤ THUỘC RẤT NHIỀU VÀO VIỆC CHÁU BIẾT ĐƯỢC MÌNH CÓ NHỮNG ĐIỂM MẠNH RIÊNG.

PHẦN VII. CÁC QUY TẮC VỀ TRƯỜNG HỌC

Cho dù thích hay không, con bạn vẫn phải đến trường. Và mặc dù bạn không ở bên khi cháu đi học, nhưng thái độ của bạn sẽ vẫn tác động lớn đến thành công của các cháu ở trường – ở đây, tôi không chỉ nói về thành tích học tập.

Trong thời gian đi học, con bạn sẽ ở trường nhiều hơn là ở bên bạn. Vì vậy, khoảng thời gian đó rất quan trọng với các cháu, và các cháu cần cảm thấy sự quan tâm, chú ý và tham gia của bạn.

Từ khi cháu mới 4 hoặc 5 tuổi, cho tới khi cháu 16 hoặc 18 tuổi, sẽ có những quy tắc cơ bản nhất định giúp cả bạn và cháu trải qua thời gian tới trường tuyệt vời hơn.

QUY TẮC 61

ĐI HỌC KHÔNG ĐỒNG NGHĨA VỚI GIÁO DỤC

Tôi biết những người rời trường học lúc 16 hoặc 18 tuổi và có lẽ chẳng biết gì, ngoài thời khóa biểu của họ hay kênh đào Xuy-ê ở đâu hay luật thuế thu nhập cá nhân có ý nghĩa gì. Nói cách khác, đó chỉ là các thông tin. Đây là những gì trường học mang lại cho bạn: thông tin và một số kỹ năng phân tích (như: thực hiện phép chia và ngữ pháp), mà đa phần có thể bạn chẳng bao giờ phải dùng đến nữa. Một số kỹ năng trong đó cũng hữu ích, ví dụ như kỹ năng ngoại ngữ, nhưng phần nhiều không có mấy giá trị.

Bạn đừng hiểu sai ý tôi nhé, tôi không có ý chỉ trích trường học. Trường học dạy bạn cách học – đây là một kỹ năng hữu ích cho cả cuộc đời của bạn – nhưng mất những 10 đến 12 năm hoặc lâu hơn thế để học. Và bạn hãy thử nghĩ về tất cả những gì mà trường học không dạy các con bạn trong suốt những năm tháng đó: cách biết tự suy nghĩ, cách thay bóng đèn, cách trở nên quyết đoán, cách không dính vào nợ nần, cách nhận biết khi sắp xảy ra

cãi cộ, cách giải quyết các tranh cãi một cách thân thiện, cách đối xử tôn trọng mọi người, cách xử trí khi xe máy chết máy, cách đối mặt với nỗi sợ hãi, cách là người thua cuộc nhưng vẫn vui vẻ, cách là người thắng cuộc khéo léo, v.v...

Bạn có thể phản bác lại rằng: “Nhưng trường học có dạy tôi cách thắng và thua”, hoặc “Thế còn những ngày hội thể thao ở trường thì sao?” Vâng, tôi biết là trường học cho bạn nhiều cơ hội để thực hành một số điều, nhưng trường học không dạy bạn cách làm thế nào cho tốt. Nếu bạn xuống dốc, họ sẽ để bạn thua thậm tệ. Trong bất kỳ trường hợp nào, những thứ mà các con bạn được thực hành nhiều ở trường là những thứ các cháu có thể thực hành bên ngoài trường học. Bởi vì khi ở trong một nhóm, các cháu sẽ học được hành vi nào sẽ được hoặc không được xã hội chấp nhận. Điều đó không cần đến thầy cô giáo. Các cháu có thể học được điều đó trong bất kỳ nhóm trẻ nào – như trong nhóm trẻ hàng xóm, hoặc câu lạc bộ bóng đá hoặc các nhóm khác chẳng hạn.

Tất cả những điều đó nói lên rằng việc cho con bạn đi học không đồng nghĩa với việc giáo dục các cháu. Việc đi học là quan trọng, nhưng không quan trọng bằng việc giáo dục tốt. Việc dạy học là của nhà trường, còn việc của bạn là giáo dục các cháu. Bạn đừng mong nhà trường sẽ làm thay bạn việc đó.

Tôi biết có những cháu được giáo dục tại nhà, và khi lớn lên các cháu có vẻ giỏi giang, tháo vát và trưởng thành hơn những cháu mà được cho đi học ở trường. Điều đó chứng minh thêm rằng không nhất thiết cứ phải đến trường học mới có được một sự giáo dục tốt. Tôi không có ý khuyên bạn tự dạy học con mình ở nhà (trừ khi bạn muốn làm như vậy). Tôi chỉ muốn nói rằng, bạn không nên dựa dẫm vào trường học, đừng kỳ vọng rằng trường học sẽ mang lại cho con bạn bất kỳ điều gì hữu ích trừ thông tin, và một số kỹ năng thực hành như cách sử dụng máy ghi âm hoặc giải phẫu ếch. Tất cả là phụ thuộc vào bạn.

ĐÂY LÀ NHỮNG GÌ TRƯỜNG HỌC MANG LẠI CHO BẠN: THÔNG TIN VÀ MỘT SỐ KỸ NĂNG PHÂN TÍCH MÀ ĐA PHẦN CÓ THỂ BẠN CHẴNG BAO GIỜ PHẢI DÙNG ĐẾN NỮA.

QUY TẮC 62

TRƯỜNG HỌC LÀ MỘT TỔNG THỂ KẾT HỢP

Không có trường học nào là hoàn hảo cả. Trường học của các con bạn có hàng trăm, thậm chí hàng nghìn bậc phụ huynh. Và không có cách nào có được sự đồng thuận của 100% phụ huynh đối với các chính sách của nhà trường. Nếu mỗi chính sách lại phải được tất cả các bậc phụ huynh thông qua, thì e rằng họ không thể thống nhất được ngay từ việc nên vào học lúc mấy giờ.

Vì vậy, tất nhiên bạn sẽ không đồng ý với tất cả mọi thứ ở trường học của con mình. Chẳng hạn như, khối lượng bài tập về nhà con bạn được giao, tính nghiêm khắc hoặc việc thiếu nghiêm khắc của các hình phạt, bộ đồng phục ngớ ngẩn mà con bạn phải mặc, việc họ bắt con bạn phải chơi bóng đá trong khi cháu ghét môn đó, các buổi họp hàng năm, rồi cho học sinh học tiếng Nga thay vì tiếng Anh, bắt các cháu phải chơi trong phòng mỗi khi trời mưa,... và còn nhiều nhiều điều khác nữa.

Bạn không thể làm điều gì khác cả. Tất nhiên, bạn có thể chuyển trường cho con mình. Nhưng rồi trường học mới sẽ lại có nhiều điều khác làm bạn thấy dị ứng. Và hơn nữa, con bạn cũng chẳng thể làm gì khác được. Như vậy nếu bạn khuyến khích con mình coi thường các hoạt động ở trường học, nghĩa là bạn đang làm cho quãng thời gian đi học của con trở thành một sự dầy ải. Các cháu sẽ có vấn đề với các thầy cô giáo và rất có thể sẽ bị các bạn cùng lớp chê cười. Không, các cháu không cần đến những thông điệp mâu thuẫn giữa gia đình và nhà trường.

Điều cần hiểu ở đây là mỗi trường học là một tổng thể kết hợp. Có những điều bạn thấy thích và có những điều bạn không thích. Nếu những điều bạn không thích vượt quá số còn lại, có thể bạn cần nghĩ tới việc chuyển trường cho con – đó lại là một vấn đề khác. Nhưng một khi bạn còn để con mình học ở trường học đó, bạn phải coi đó là một tổng thể kết hợp. Và điều đó có nghĩa là bạn phải hỗ trợ trường học, kể cả đối với những việc mà bạn chẳng quan tâm. Bạn phải khuyến khích con mình làm bài tập, kể cả khi bạn nghĩ rằng các cháu bị giao quá nhiều bài tập về nhà. Và bạn phải để con bạn mặc bộ đồng phục của trường, để con chơi bóng đá, và nhắc cháu phải cư xử tôn trọng với thầy cô giáo.

Có thể bạn sẽ phân vân không biết trả lời thế nào khi con bạn hỏi: “Bố có thấy công bằng không khi mà bọn con bị giao quá nhiều bài tập như vậy?” Liệu bạn có nên nói dối con mình không? Vâng, bạn có thể nói với các cháu điều mà tôi vừa nói với bạn: nhà trường là một tổng thể con ạ, khi con còn học ở trường nghĩa là con nên đón nhận tất cả những gì nhà trường mang đến cho con. Bằng cách đó, bạn đã giáo dục con mình (xem quy tắc 61) về việc làm thế nào để thực hiện vai trò là một phần của một nhóm xã hội. Việc hợp tác với hệ thống quan trọng hơn việc nhất trí với hệ thống đó.

Nếu bạn muốn tranh luận với tôi, hãy đọc quy tắc tiếp theo trước khi bắt đầu việc đó nhé.

MÔI TRƯỜNG HỌC LÀ MỘT TỔNG THỂ KẾT HỢP.

QUY TẮC 63

HÃY ĐẤU TRANH CHO CON BẠN

Quy tắc 62 liên quan tới việc hỗ trợ nhà trường, kể cả khi bạn không nhất trí với tất cả những gì họ làm. Nhưng bạn cũng không nên làm việc đó một cách vô điều kiện. Bạn phải hỗ trợ họ về các chính sách và hệ thống nói chung, nhưng có nhiều điều khác nảy sinh liên quan tới con bạn, và bạn không thể để nhà trường giải quyết hết được.

Con bạn cần hiểu được là bạn luôn đứng về phía cháu. Và khi có những vấn đề nghiêm trọng xảy ra, bạn là người duy nhất bên vực cháu. Nếu nhà trường hay đe nẹt cháu một cách vô lý hoặc họ không nhận ra con bạn mắc chứng nói ngọng hoặc có một giáo viên nào đó trù dập con bạn, thì tất nhiên bạn cần can thiệp vào. Con bạn cần biết được rằng bạn luôn ở bên cháu khi mọi thứ vượt quá tầm kiểm soát của cháu. Đó là lúc cháu cần tới cha mẹ. Và con bạn cũng thấy được rằng cháu được phép tiếp tục đương đầu với những thử thách khi có sự trợ giúp của cha mẹ.

Thường thì chúng ta khó nhớ lại được cảm giác bất lực khi chúng ta còn là những đứa trẻ. Các tình huống mà bây giờ chúng ta có thể dễ dàng đối mặt thì khi còn nhỏ, chúng ta lại không thể. Nếu bây giờ, bạn có thể chịu đựng được điều gì đó trong vài tháng, thì khi bạn mới 5 hoặc thậm chí 15 tuổi thì một vài tháng đó có thể làm bạn đau hết cả đầu. Tôi có thể nhớ được cái

cảm giác thật đáng sợ đó mà tôi phải trải qua (nhiều lần) trước mỗi bài học, khi tôi sắp phải thú tội là tôi (lại) chưa làm bài tập về nhà. Nếu hôm nay, tôi bị bắt phải đứng trước ông thầy hỏi đó và nếu ông ấy mắng nhiếc tôi gay gắt, tôi biết tôi sẽ dám làm gì. Nhưng còn hỏi đó thì tôi không thể. Con trẻ được huấn luyện là phải chấp nhận uy quyền của giáo viên và các cháu thật sự không có các kỹ năng hoặc can đảm chống lại hệ thống để tự bảo vệ mình. Đó là khi bạn phải tham gia vào.

Tôi phân vân không biết có nên dùng từ “đấu tranh” cho quy tắc này không. Bởi sự khéo léo trong giao thiệp tất nhiên là luôn tốt hơn cách giao chiến, và tôi không tán thành việc bạn nhảy bổ vào văn phòng hiệu trưởng và tức giận đưa ra các yêu cầu. Sẽ luôn hiệu quả hơn khi bạn để cho họ biết rằng, bạn có thể đặt bạn vào địa vị của họ, sau đó hướng họ dần đến cách nghĩ của bạn. Đây là lúc việc làm một bậc cha mẹ nắm vững quy tắc phát huy tác dụng. Bởi vì, là một bậc cha mẹ nắm vững quy tắc, bạn biết cần xử lý tình huống thật cẩn thận để đảm bảo rằng bạn sẽ không bị họ phản đối.

Và quy tắc 63 sẽ có tác dụng hơn nhiều nếu bạn đã tuân theo quy tắc 62. Nói cách khác, nếu nhà trường thấy rằng từ trước đến nay, bạn không phải là một phụ huynh hay kêu ca phàn nàn, thì họ sẽ chú ý tới bạn hơn khi mà bạn có điều gì đó không hài lòng. Nếu từ khi con bạn đi học đến nay, lúc nào bạn cũng kêu ca và chỉ trích thì bạn sẽ bị coi là không có thiện chí với nhà trường và nhà trường sẽ gần như không muốn nghe bạn nói nữa khi có điều gì thật sự quan trọng nảy sinh.

CON BẠN CẦN BIẾT RẰNG BẠN LUÔN Ở BÊN CHÁU KHI MỌI THỨ VƯỢT QUÁ TẦM KIỂM SOÁT CỦA CHÁU.

QUY TẮC 64

VIỆC BẮT NẠT LUÔN NGHIÊM TRỌNG

Tôi biết một cháu bé tên là Ned. Cháu ghét cái tên này vì âm điệu của nó rất dễ ăn vắn với nhiều từ khác và các bạn cùng lớp rất hay trêu cháu, ví dụ như: “Ned, Ned, sợ bộ chết, mặt tái mét.” Về mặt nào đó, thì điều đó khá thú vị, nhưng Ned lại không nghĩ vậy.

Các bậc cha mẹ rất dễ bỏ qua điều này. Họ nói với con mình rằng: “Nếu bị đánh hoặc ném đá, thì con mới bị đau, còn nếu chỉ là lời nói thì không sao cả.” Tất nhiên là việc bị trêu đùa nhẹ nhàng sẽ dễ chịu hơn là việc bị đánh hàng ngày. Nhưng không phải tất cả những lời chế giễu đều thuộc danh mục trêu đùa nhẹ nhàng. Những lời chế giễu này có thể gây hại và tổn thương sâu sắc đối với con trẻ.

Điều duy nhất đáng quan tâm là con bạn cảm thấy thế nào. Vấn đề không phải ở chỗ tên của con bạn bị bạn bè chế giễu hoặc trêu đùa hay có bạn nào đá vào chân cháu ngày hôm qua hoặc có nhóm nào đó bắt nạt cháu hàng ngày. Vấn đề cũng không phải ở chỗ bạn cho rằng đó là trêu đùa, hay là chế giễu, hay là bắt nạt. Cách duy nhất bạn có thể đánh giá được tính nghiêm trọng của vấn đề là liệu con bạn cảm giác về việc đó như thế nào.

Nếu con bạn thấy bị tổn thương hoặc buồn phiền, thì bạn cần làm điều gì đó. Tùy từng tình huống, bạn có thể thảo luận với cháu xem cháu định xử lý việc đó như thế nào (xem quy tắc 65), hoặc bạn có thể muốn nói chuyện với nhà trường. Bạn có thể có kế hoạch khác (tuy nhiên, nếu bạn định đổi tên cho con bạn thì hơi rắc rối đấy). Nhưng bạn phải để con bạn hiểu được rằng, nếu cháu thấy việc đó là nghiêm trọng, thì bạn cũng thấy như vậy.

Tôi cũng cần nhắc bạn nên cẩn thận nếu bạn định gặp trực tiếp phụ huynh của những đứa trẻ trêu chọc con bạn. Nếu có ai đó nói với bạn rằng con bạn bắt nạt cháu khác, thì bạn sẽ rất dễ bênh vực con mình, ít nhất là khi ở trước mặt mọi người, bất kể bạn sẽ nói riêng với cháu điều gì. Hầu hết các cuộc chạm trán giữa các bậc phụ huynh trong tình huống này sẽ kết thúc với sự tức giận và các bên sẽ ở các vị trí cố thủ. Vì vậy, bạn đừng cố gặp phụ huynh khác trừ khi bạn chắc chắn rằng, việc này sẽ làm mọi thứ tốt lên chứ không phải là xấu đi.

BẠN PHẢI ĐỂ CON MÌNH HIỂU ĐƯỢC, NẾU CHÁU THẤY VIỆC ĐÓ LÀ NGHIÊM TRỌNG, THÌ BẠN CŨNG THẤY NHƯ VẬY.

QUY TẮC 65

DẠY CON BIẾT CÁCH TỰ BẢO VỆ

Tôi không định gợi ý bạn nên dặn con mình hãy đâm vào mặt người nào bắt nạt cháu. Nhưng bắt nạt là một đặc tính tự nhiên của con người, và trường học nào cũng xảy ra điều này cho nên bạn cần phải chuẩn bị.

Điều quan trọng nhất bạn có thể làm là dạy cháu xử lý điều đó trước khi mọi việc đi xa hơn. Bạn có biết tại sao các cháu lại bị bắt nạt không? Vì những điều khác biệt. Các nhà nghiên cứu đã phát hiện ra rằng 75% trẻ em buồn bã vì bị trêu hoặc bắt nạt về diện mạo của mình. Thực tế, cứ trong 5 cháu lại có một cháu đã từng lẩn tránh, trốn học, xin nghỉ ốm nhằm tránh bị trêu chọc về diện mạo của mình. Thật là một con số đáng sợ, phải không bạn?

Có hai phương pháp tự vệ truyền thống khi bị bắt nạt trái ngược nhau. Một mặt, bạn nghĩ nên bảo con mình đánh lại bạn. Mặc dầu cách này có tác dụng, nhưng thường sẽ dẫn tới vấn đề lớn hơn. Mặt khác, bạn sẽ khuyên con hãy lờ đi và rồi việc bắt nạt sẽ chấm dứt. Đây là lời khuyên mà một số bậc cha mẹ dành cho con mình vì họ muốn điều đó trở thành sự thật. Nhưng sự thật lại không như thế. Tất cả các bằng chứng cho thấy điều ngược lại mới là sự thật.

Vậy thì câu trả lời là gì? Khả năng thành công nhất là khi con bạn trông tự tin, nhìn thẳng vào mắt đối phương, và làm sao lảng việc bắt nạt bằng cách thay đổi chủ đề. Tất nhiên, không phải trường hợp nào cũng có tác dụng. Nhưng nếu con bạn vốn sẵn tự tin, tự trọng và quan tâm tới diện mạo của cháu, thì gần như cháu đã không bị bắt nạt. Và bạn có thể trang bị cho cháu tất cả những yếu tố đó trước khi cháu bị bắt nạt lần đầu tiên.

Tôi không nói rằng nếu cháu bị bắt nạt thì đó là lỗi tại bạn hay tại cháu. Và đó cũng không phải là lỗi của cháu khi cháu phải đeo kính hoặc bị khuyết tật nào đó. Nhưng tôi có biết những cháu bé phải đeo kính và bị khuyết tật hoặc dị dạng, nhưng không bao giờ bị bắt nạt. Điều đáng nói ở đây là đừng để cho những đứa trẻ khác có lý lẽ nào để cô lập con bạn. Tất nhiên, nếu chỉ thi thoảng đầu tóc cháu chỉ được chải qua loa, thì không ai để ý. Nhưng nếu hôm nào trông cháu cũng lờ lờ hoặc hơi hám hoặc đầu bù tóc rối, thì nhất định bạn cháu sẽ để ý thấy. Hồi bé, tôi từng học cùng trường với một bạn mà cả trường gọi là bạn “Nặng mùi”. Tôi không thể nhớ nổi tên thật của bạn đó là gì nữa, nhưng tôi có thể nhớ bạn ấy có mùi như thế nào, và không ai có thể không trêu chọc bạn ấy.

Bạn có thể giúp con mình tránh bị bắt nạt bằng cách đảm bảo rằng các cháu:

- tự tin và đĩnh đạc;
- không bị béo phì;
- diện mạo gọn gàng sạch sẽ (quần áo sạch sẽ, móng tay cắt ngắn, tóc chải gọn gàng...).

Đó là sự chuẩn bị rất chu đáo rồi, hơn nữa, bạn hãy làm cho cháu hiểu được tầm quan trọng của việc nhìn thẳng vào mắt một cách không sợ sệt. Như vậy là bạn đã làm tất cả những gì có thể để bảo vệ con bạn ngay từ đầu.

NẾU CHÁU BỊ BẮT NẠT THÌ ĐÓ KHÔNG PHẢI LỖI TẠI BẠN HAY TẠI CHÁU.

QUY TẮC 66

CHỊU ĐỰNG NHỮNG NGƯỜI BẠN CỦA CON MÀ BẠN KHÔNG THÍCH

Con bạn có chơi với ai mà bạn thấy không thích không? Có phải cháu bé cùng nhà trẻ với con bạn, cứ rình lúc không có ai để ý là giật tóc con bạn không? Hay cháu bé 5 tuổi ở nhà bên cạnh hôm nay thì chơi thân với con bạn, ngày mai lại không thèm nói chuyện với cháu nữa? Hay cậu bé 15 tuổi học cùng lớp con bạn luôn trốn học (bạn biết chắc rằng cậu bé này còn hút thuốc nữa)?

Đúng là trong suốt quãng thời gian con bạn đến trường, cháu sẽ có những người bạn mà bạn ước gì cháu không có. Có thể vì bạn cảm thấy các cháu này làm con bạn buồn, hoặc có “ảnh hưởng xấu” tới con bạn, làm con bạn cư xử hỗn láo với thầy cô giáo hoặc trốn đi chơi. Mẹ tôi trước đây từng ghét bất kỳ người bạn nào của tôi nói năng không “lễ phép”. Nhưng, ít nhất mẹ cũng không bao giờ phát hiện ra rằng có một người bạn còn dạy tôi làm pháo tự tạo ở trong kho nhà cậu ấy.

Vậy bạn có thể làm gì đây? Vâng, giả định là bạn đã đọc tiêu đề của quy tắc này, thì bạn biết tôi định nói gì. Đúng vậy – bạn chỉ có thể chịu đựng mà thôi! Con bạn sẽ phải tự học cách chọn bạn cho mình, kể cả khi bạn không thích các lựa chọn của cháu. Cháu phải tự quyết định khi cháu thấy chán chơi với bạn A rồi vì cứ suốt ngày dỗi với giận, hoặc quyết định xem việc trốn giờ học môn toán cùng bạn B có phải là một ý kiến hay hay không.

Và cuối cùng, các quyết định của cháu sẽ hướng tới các giá trị mà bạn muốn truyền đạt. Điều này đòi hỏi phải có thời gian – cháu sẽ phải trải nghiệm thời gian chơi với bạn xấu để nhận ra được các bạn tốt. Do vậy, bạn đừng tự dằn vặt khi thấy cháu đi chơi với một nhóm bạn lang thang lúc cháu 6 tuổi. Điều quan trọng là bạn phải biết lựa lời khuyên cháu xem việc gì nên, việc gì không nên.

Ngoài ra, các cháu sẽ học được nhiều thứ từ bạn bè, kể cả bạn xấu hay bạn tốt. Phải thi lại môn toán vì con bạn thường xuyên trốn tiết sẽ dạy cháu nhiều điều hơn là đến lớp đều đặn và qua được các bài thi. Bạn xấu sẽ dạy con bạn nhiều thứ, đặc biệt cho tới khi cháu trở nên khôn ngoan.

Dù sao đi nữa, làm thế nào bạn biết được bạn bè của con mình là xấu? Có thể con bạn có tính nết hoang dại nào đó cần được thỏa mãn thì sao, kể cả khi bạn không chia sẻ hoặc không thích tính đó. Và có thể cậu bé hay hút thuốc đó lại là người cực kỳ trung thành. Cháu bé hay giận dỗi con bạn, lại có thể là người bênh vực con bạn khi cả lớp bắt nạt cháu. Hoặc cháu bé này có thể làm con bạn cười được mỗi khi buồn. Tất nhiên là bạn không phải chịu đựng khi con bạn hút thuốc hoặc phá hoại đồ đạc trong nhà, nhưng các bạn cháu nếu có làm những điều đó thì có thể vẫn là những người bạn tốt của cháu.

Cá nhân tôi, mặc dù có những cháu trong số bạn bè của con tôi mà tôi không có tình cảm, nhưng tôi vẫn vui vẻ với tất cả các bạn của cháu. Kể cả những cháu mà tôi không thích nhất cũng vẫn mang lại cho con tôi điều gì đó đáng có. Tôi chỉ có vấn đề với một số phụ huynh mà thôi.

Bạn xấu sẽ dạy con bạn nhiều thứ, đặc biệt cho tới khi cháu trở nên khôn ngoan.

LUÔN NHỚ BẠN LÀ CHA MẸ, CHỨ KHÔNG PHẢI LÀ THẦY CÔ GIÁO

Hiển nhiên là bạn muốn con mình đạt thành tích tốt ở trường, được điểm cao và thậm chí bạn đã nghĩ về việc sau này, các cháu sẽ vào được những trường đại học danh tiếng. Vì vậy, bạn sẽ rất dễ trở nên tham gia quá mức vào việc học của con, chẳng hạn như kiểm tra bài tập về nhà hoặc muốn bổ sung thêm kiến thức cho các cháu.

Tôi biết một người cha thường xuyên hỏi các con mình về các chủ đề mà các cháu được học ở trường trong tuần, sau đó anh ấy dành cả nửa kỳ nghỉ cuối tuần để nói cho các cháu biết tất cả những gì anh ấy biết về chủ đề đó (mà anh ấy biết chắc là mình biết nhiều hơn cả giáo viên). Liệu có phải khôn ngoan không khi bắt bọn trẻ phải nhồi nhét quá nhiều vào đầu và trở nên quá tải như vậy?

Chúng ta hãy cùng làm rõ điều này. Việc của giáo viên là truyền tải thông tin cho các con bạn, và hướng dẫn các cháu để có thể làm bài thi tốt, vì đây là thước đo cả học sinh lẫn giáo viên. Còn bạn, bạn không phải là giáo viên của con mình. Bạn có thể để con mắc lỗi và tự học hỏi chứ đừng chỉnh sửa. Bạn có thể nhấn mạnh tất cả các kỹ năng sống quan trọng mà mà trường học không dạy các cháu (chúng ta đã nói tới trong quy tắc 11). Việc này thật sự quan trọng hơn nhiều so với thành tích học tập. Bạn có thể khuyến khích các cháu thử những điều mới mẻ (học nấu ăn, tham gia lớp võ karate, đi bơi thuyền), khám phá những sở thích mới, gặp gỡ những người mới. Bạn có thể khích lệ cháu đọc nhiều sách hơn và quan tâm tới thể giới, đặt câu hỏi và hình thành quan điểm riêng của mình.

Đôi khi trường học có thể dễ dàng chi phối cuộc sống của con bạn và các cháu cần bạn tạo cho các cháu không gian riêng. Nếu bạn cứ nhăm thời gian cháu ở nhà để giục cháu làm bài tập hoặc hỏi xem cháu làm các bài kiểm tra thế nào hoặc cứ khẳng khẳng giảng giải cho cháu về vua Henry đời thứ tám, thì việc học hành sẽ chiếm hết thời gian trong cuộc sống của cháu. Nếu thầy cô giáo đã dặn dò con bạn làm điều gì đó rồi, thì không cần bạn phải nhắc lại nữa. Một lần là đủ rồi. Bạn không nên đánh giá thấp nhà trường (quy tắc 62), đánh giá thấp thầy cô giáo của cháu. Bạn nên nói với con rằng: “Con nên làm theo những gì mà nhà trường yêu cầu kể cả khi con không đồng ý

với những việc đó. Vì con đã được dặn dò ở lớp rồi cho nên mẹ sẽ không lặp lại nữa”, và sau đó chuyển sang đề tài khác.

Hãy để các cháu thoát được chuyện trường học càng nhiều càng tốt. Các cháu càng lớn, thì nhà trường càng chi phối thời gian của cháu nhiều hơn. Các cháu sẽ phải học nhiều giờ hơn, làm nhiều bài tập về nhà hơn, chịu nhiều áp lực thi cử hơn, do vậy càng quan trọng hơn khi bạn để cho cháu có cơ hội thoát khỏi những điều đó khi đã hết giờ học.

Điều này không có nghĩa là bạn không thể thể hiện sự quan tâm lành mạnh về những gì đang diễn ra với cháu ở trường, hoặc cùng thảo luận với cháu các chủ đề mà cháu thấy thích. Những gì tôi đề cập ở trên chỉ có nghĩa là bạn hãy cho cháu có nhiều không gian và sự yên tĩnh hơn, đồng thời giúp cháu mở rộng phạm vi hiểu biết thông qua việc nghĩ đến và làm những thứ khác.

NHIỀU KHI TRƯỜNG HỌC CÓ THỂ DỄ DÀNG CHI PHỐI CUỘC SỐNG CỦA CON BẠN VÀ CÁC CHÁU CẦN BẠN TẠO CHO CÁC CHÁU KHÔNG GIAN RIÊNG.

QUY TẮC 68

ĐỪNG CHIỀU CON THÁI QUÁ

Tôi có thể khẳng định rằng có một số cháu trong lớp học của con bạn hầu như chẳng bao giờ đến lớp. Đặc biệt là vào mùa đông. Các cháu này luôn nghỉ học vì bị ho hoặc cảm lạnh hoặc vì chúng dị ứng tượng tượng nào đó và được bố mẹ ủ kín trong chăn len. Và khi đến trường, các cháu không tham gia các trò chơi hoặc bơi lội vì đang bị đau tay hoặc mới bị cảm cúm. Hồi nhỏ, tôi học cùng lớp với cậu bạn luôn nghỉ ở nhà mỗi khi bị bệnh sốt vào mùa hè. Vì đã bỏ lỡ nhiều bài học quan trọng và các bạn đã quen với việc không có cậu ấy trong suốt cả mùa hè, nên mùa thu khi cậu quay lại lớp học thì cậu không thể hòa nhập với các bạn được nữa. Điều đáng nói ở đây là gì? Nhà cậu ấy có một cái vườn rất rộng – vì vậy, nếu cậu bé ở nhà có lẽ bệnh sốt mùa hè của cậu bé còn nặng hơn là tới trường.

Tôi sẽ nói cho bạn biết điều mà tôi đã quan sát thấy trong nhiều năm. Những bậc cha mẹ hay cho con nghỉ học một cách dễ dàng thường là những

người hay xin nghỉ việc vì lý do bị nhức đầu, hoặc cảm lạnh. Các con của họ sẽ dần trở thành những cháu bé hay than vãn và muốn được mọi người chăm sóc mỗi khi bị nghẹt mũi. Khi lớn lên, họ sẽ nghĩ mình không nên đi làm khi cảm thấy trong người không được khỏe lắm.

Tôi thấy là, nếu bạn bị cảm lạnh một chút, thì đi làm cũng không sao. Do vậy, tốt hơn là bạn vẫn nên đi làm. Cũng tương tự như vậy đối với các con bạn. Bạn sẽ không giúp ích gì cho con mình khi huấn luyện cháu mong mỗi rằng, cả thế giới sẽ tạm ngừng lại để chờ đợi cháu mỗi khi cháu hơi bị trái nắng trở trời một chút. Và các ông sếp của cháu trong tương lai cũng sẽ không thể thăng chức cho con bạn, bởi vì dù kết quả làm việc của con bạn rất tốt nhưng con bạn lại hay nghỉ làm quá.

Các bậc làm cha làm mẹ nào cũng muốn các con mình là những người cứng cáp, vững vàng, chứ không phải là những người hay ốm yếu. Tôi đã từng làm việc cùng những người luôn đi làm đầy đủ kể cả khi họ thấy trong người không được khỏe và cả những người sẵn sàng nghỉ làm ngay khi mới hơi có dấu hiệu hắt hơi xỏ mũi. Và bạn biết không? Những người vẫn lạc quan mỗi khi bị ốm thường là những người lại ít bị ốm hơn nhiều so với những người lúc nào cũng cảm thấy thương thân trách phận.

Tất nhiên, bạn nên để con nghỉ ở nhà nếu cháu bị ốm nặng, nhưng nếu chỉ ốm nhẹ thì không cần. Nếu cháu vẫn chơi đùa hoạt động bình thường được, thì cháu sẽ ổn khi đến lớp. Nếu không cháu sẽ bị lỡ các bài học và không theo kịp các bạn, và điều này không tốt cho cháu chút nào. Chúng ta cũng nên gạt bỏ tranh luận về việc không nên làm lây lan vi trùng gây bệnh ở trường học. Bạn nghĩ con bạn nhiễm thứ vi trùng đó ở đâu ra? Nếu loại vi trùng đó chỉ làm cháu ốm nhẹ và vẫn tới lớp được, thì nó cũng sẽ không làm hại gì được cả lớp đâu.

Vì vậy, bạn đừng nuông chiều con mình thái quá. Bạn có thể thông cảm với con, vì tất nhiên sẽ chẳng dễ chịu gì khi bị cảm lạnh cả, nhưng bạn đừng để cháu nghĩ rằng đó có thể là một lý do để xin nghỉ học cả ngày.

BẬC LÀM CHA LÀM MẸ NÀO CŨNG MUỐN CÁC CON MÌNH CỨNG CÁP, VỮNG VÀNG CHỨ KHÔNG PHẢI SUỐT NGÀY ỐM YẾU.

QUY TẮC 69

GIẢM BÓT ÁP LỰC CHO CON

Với tất cả các bài thi ở trường, con bạn luôn mong muốn đạt được những điểm số nhất định. Dù chỉ cần qua được bài kiểm tra hay phải đủ điểm tiếp tục môn học hoặc tham gia khóa học yêu thích thì các cháu đều phải vượt qua và có thể là vượt qua với thành tích đặc biệt.

Các con bạn biết điều đó. Các thầy cô giáo cũng luôn nhắc nhở các cháu như vậy. Bạn bè các cháu cũng nói với nhau như vậy. Và các cháu cũng tự nhắc mình. Các cháu thật sự không cần cha mẹ phải nhắc nhở thêm nữa. Quá nhiều áp lực có thể sẽ thành phản tác dụng và điều này có thể gây nên các vấn đề về tâm lý đôi khi ảnh hưởng nghiêm trọng đối với con trẻ.

Vậy thì việc của bạn là gì? Bạn cần hiểu hoàn cảnh của cháu. Ví dụ, khi bạn 16 tuổi, trường học tạo cho bạn ấn tượng rằng cả cuộc đời của bạn sẽ phụ thuộc vào kết quả những bài thi của bạn. Thật sự thì không hẳn như vậy (trừ khi bạn khao khát trở thành bác sỹ). Tôi đã thi trượt rất nhiều lần khi còn học phổ thông nhưng điều đó cũng chẳng gây hại gì cho tôi cả. Einstein cũng đã từng bị trượt các bài thi hết môn đấy thôi.

Bạn cần nghĩ về việc con mình đã căng thẳng thế nào với chuyện thi cử. Rất có thể là bạn chưa tạo thêm áp lực cho cháu thì cháu đã cảm thấy bị áp lực quá rồi. Vì vậy, thay vì tạo thêm áp lực cho cháu, bạn cần hiểu cháu hơn. Bạn thấy đấy, khi bạn còn nhỏ thì thật khó để hình dung được cuộc sống sau khi ra trường. Vì vậy, việc của bạn là hãy trấn an cháu rằng còn nhiều điều khác quan trọng hơn trong cuộc sống ngoài các thành tích về học tập, và những người thi trượt vẫn có thể tiếp tục cuộc sống và trở thành những trưởng thành hạnh phúc. Vâng, nếu cháu đạt kết quả tốt trong các bài thi thì điều đó thật tuyệt vời. Nhưng nếu cháu không đạt được như vậy, điều đó cũng chẳng ảnh hưởng gì đến thế giới cả. Nếu đứa con tội nghiệp của bạn đang phải chịu quá nhiều căng thẳng, bạn cần nói điều gì đó để giảm bớt áp lực đi, và hãy tạo cho cháu một cơ hội tốt hơn để thành công, thay vì suy sụp tinh thần. Và nếu điều đó có nghĩa là an ủi con bạn rằng dù mọi thứ có thế nào thì cũng không sao cả, thì đó chính là việc bạn cần làm.

Nhưng giả sử bạn nghĩ rằng cháu chưa biết lo lắng, chưa xem trọng mọi việc và chưa ý thức được các kết quả thì sao? Trong trường hợp đó, bạn có thể nhấn mạnh đến ý nghĩa của các kết quả học tập mà không cần nhắc nhở cháu phải chăm chỉ hơn, hoặc hỏi cháu tại sao cháu vẫn còn có thời gian xem tivi hoặc đi chơi với bạn bè. Thay vào đó, bạn hãy đặt các câu hỏi như: Con đoán khả năng con sẽ qua được kỳ thi này như thế nào? Con có từng nghĩ điều gì sẽ xảy ra nếu con không qua được kỳ thi này chưa?

Cuối cùng thì con bạn vẫn là người quyết định việc cháu sẽ chăm chỉ như thế nào. Bạn không thể bắt ép cháu được. Kể cả bạn có nhốt con trong phòng thì không có điều gì đảm bảo là cháu sẽ chăm chỉ cả. Vì vậy, thay vì tạo thêm gánh nặng áp lực cho cháu, tại sao bạn không cứu cháu ra khỏi điều đó? Khi cháu nhận ra rằng bạn không ép buộc cháu, cháu sẽ tự giác hơn.

CON BẠN VẪN LÀ NGƯỜI QUYẾT ĐỊNH CUỐI CÙNG VỀ VIỆC CHÁU SẼ CHĂM CHỈ NHƯ THẾ NÀO.

QUY TẮC 70

CON BẠN CẦN SỐNG VỚI NHỮNG LỰA CHỌN CỦA MÌNH

Khi tôi 16 tuổi, tôi đã quyết định xin vào học ở Viện lâm nghiệp. Tôi đã được nhận vào đó nhưng khi chuẩn bị vào năm học, tôi lại đột ngột thông báo với bố mẹ là tôi muốn vào học trường mỹ thuật hơn. Thật là một thay đổi ngược đời. Chắc hẳn lúc đó mẹ nghĩ rất nhiều, nhưng mẹ không hề nói ra và vẫn ủng hộ lựa chọn của tôi. Tới giờ tôi vẫn không biết được mẹ đã nhìn nhận quyết định đó thế nào.

Nếu bạn quan tâm tới con mình, bạn không thể không có ý kiến về phần lớn các lựa chọn của cháu. Bạn lo lắng rằng cháu đang chọn một môn học quá khó với cháu hoặc cháu sẽ ân hận vì đã bỏ lớp tiếng Nhật hay cháu đã chọn môn thể dục chỉ vì cháu thích giáo viên môn đó. Nhưng bạn không thể làm được điều gì đối với những lựa chọn đó cả. Bạn có thể giúp cháu (một cách nhẹ nhàng mà không gây áp lực hoặc thể hiện một sự thiên vị nào) lựa chọn được quyết định tốt nhất mà cháu có thể. Sau đó, bạn cần ủng hộ quyết định của cháu, kể cả khi bạn lo lắng rằng đó chưa phải là sự lựa chọn tốt nhất.

Bạn cũng hãy tự hỏi mình một số câu như: Điều gì sẽ xảy ra nếu con không lựa chọn theo những điều mình nghĩ con nên làm? Mình muốn con chọn lựa chọn này vì con hay vì mình? Bạn có thể nghĩ rằng sự lựa chọn của bạn dựa trên những gì tốt nhất cho con mình, nhưng kể cả như vậy thì bạn vẫn có thể sai.

Nhiệm vụ của người làm cha mẹ có phạm vi rộng hơn nhiều so với vai trò của nhà trường. Bạn không chỉ dạy con về hóa học, âm nhạc hoặc ngữ văn, bạn còn phải dạy con các kỹ năng cho cuộc sống trong đó bao gồm cả kỹ năng ra quyết định. Nếu bạn không để con bạn tự ra quyết định, thì bạn đang không thật sự giúp cháu.

Còn tôi, tôi đã không trở thành một nhà lâm nghiệp hay một họa sỹ. Tôi đã từng kinh qua rất nhiều nghề cho đến khi tôi xác định trở thành một nhà văn. Tôi có một người bạn khi đi học còn băn khoăn không biết nên học tiếng Latinh hay tiếng Nga, bây giờ lại đang làm chủ một công ty về tuyển dụng. Còn một người bạn khác của tôi trước đây đã từng không quyết định được là nên theo học ngành tâm lý học hay xã hội học khi vào đại học, giờ thì cô ấy làm cho một tổ chức tư vấn từ thiện. Tôi biết hai người có bằng cấp về ngành hóa học, nhưng một người lại trở thành chủ ngân hàng thương mại rất thành đạt, còn một người thì là một diễn viên hài rất thành công. Thậm chí, tôi còn biết một người 72 tuổi đã từng bỏ học năm 15 tuổi để trở thành nhân viên hải quan và khi hơn 60 tuổi đã tự học luật và trở thành một luật sư.

Bạn thấy đấy, các lựa chọn của chúng ta có thể có ảnh hưởng tới những khóa học mà ta tham dự, nhưng không nhất thiết sẽ ảnh hưởng tới những gì chúng ta kỳ vọng. Vì vậy, con bạn cũng nên học những môn học mà cháu muốn. Và nếu bạn tạo cho cháu sự tự tin và những kỹ năng cháu cần đến khi cháu lớn lên, cháu sẽ có thể biến bất cứ sự lựa chọn và kết quả thi cử nào của các cháu thành một nghề nghiệp sẽ mang lại hạnh phúc cho cháu sau này.

BẠN CẦN ỦNG HỘ CON MÌNH, NGAY CẢ KHI LO LẮNG RẰNG ĐÓ CHƯA PHẢI LÀ LỰA CHỌN TỐT NHẤT.

PHẦN VIII. CÁC NGUYÊN TẮC VỀ TUỔI MỚI LỚN

Khi đã tới được giai đoạn này, bạn đã là một bậc cha mẹ nắm vững quy tắc rồi và bạn gần như luôn biết bạn cần làm gì. Nhưng các cháu tuổi mới lớn lại có cách tạo ra những thử thách mới và khiến bạn bối rối, không biết xử lý thế nào.

Khi con bạn tới tuổi mới lớn, bạn đã hoàn thành được hơn một nửa chặng đường nuôi dạy cháu, và bạn chỉ còn vài năm nữa thôi để khắc sâu tất cả những giá trị và quy tắc mà bạn muốn cháu có khi bước vào cuộc sống của một người trưởng thành. Và đột nhiên, cứ như thể các cháu đang vứt bỏ tất cả những gì bạn đã cố gắng dạy dỗ các cháu.

Nhưng thực ra, nếu bạn cứ vững vàng và tuân theo các quy tắc thiết yếu về tuổi mới lớn, bạn sẽ tới được đích và giúp con trở thành một người lớn tuyệt vời mà bạn thật sự có thể tự hào.

QUY TẮC 71

ĐỪNG HOẢNG SỢ KHI CON BẠN ĐẾN TUỔI DẠY THÌ

Tôi đã từng trải qua giai đoạn này cùng con mình, và tôi thấy tự nó đúng là một giai đoạn đáng sợ. Bỗng dưng đứa con bé bỏng đáng yêu của bạn lại trở thành một người nào đó mà bạn không thể nhận ra.

Tôi khuyên bạn đừng hoảng sợ vì điều đó là lẽ thường. Bạn không phải là bậc cha mẹ duy nhất phải trải qua giai đoạn này, mà phần lớn chúng ta đều như vậy. Một số người thì trải qua một cách nhẹ nhàng, nhưng nếu ai có từ hai con trở lên, thì đa phần là không thể trải qua giai đoạn này mà không gặp khó khăn.

Khi 2 tuổi, con bạn bắt đầu muốn vượt qua các ranh giới để tìm hiểu xem cháu có thể và không thể làm những gì. Và các cháu tuổi mới lớn chính là

phiên bản mới so với hồi các cháu 2 tuổi. Cháu cần đi trên con đường riêng của mình trong cuộc sống, và phải có khả năng tự làm điều đó. Vì vậy, đây là lúc cháu đòi hỏi sự tự do. Cháu không phải lúc nào cũng đồng ý với bạn về việc cháu có thể đi xa tới đâu.

Thêm vào đó là sự gia tăng và biến đổi về hooc-môn có thể ảnh hưởng tới chức năng não bộ và các kỹ năng giao tiếp của các cháu (nếu không tin bạn có thể tìm hiểu thêm qua mạng Internet) và không chừng bạn chính là người đang làm phiền các cháu.

Tôi biết có những đứa trẻ trải qua các cảm xúc tuổi mới lớn khi mới 16 hoặc 17 tuổi (một số cháu thì tới 20 tuổi mới trải qua giai đoạn này), nhưng hầu hết các cháu đều trải qua ở một mức độ nào đó. Nói rộng hơn, những cháu thích làm trẻ con, có thể thường là con út trong gia đình, thường trải qua giai đoạn này muộn hơn so với các cháu đã khao khát được trở thành người lớn từ khi mới 2 tuổi. Nhưng tất cả bọn trẻ sẽ đều như vậy nếu các cháu muốn tách khỏi bạn.

Tôi có một người bạn đã từng nghĩ rằng cô ấy không còn phải lo nữa, vì con gái cô ấy đã bước sang tuổi 18 mà không hề có dấu hiệu cấu kính hay giận giữ nào của tuổi mới lớn. Thế nhưng chỉ 6 tháng sau, cháu bé trở nên trầm lặng, ủ rũ và làm tất cả những trò mà các bạn cùng lứa với cháu đã trải qua. Bạn thấy đấy, không hề an toàn chút nào nếu bạn lơ là với các con dù chỉ trong chốc lát.

Tuy nhiên khi con bạn đã vượt qua giai đoạn đó, cháu sẽ trở lại là người quen thuộc với bạn bấy lâu nay. Tất nhiên, cháu có thay đổi – già dặn và khôn ngoan hơn – nhưng vẫn giữ được các giá trị và tư tưởng mà bạn đã mất rất nhiều thời gian để nuôi dạy cho con. Bạn chỉ cần có niềm tin và để ý thêm trong vài năm nữa là tất cả mọi thứ sẽ ổn.

Bạn chỉ cần có niềm tin và để ý thêm trong vài năm nữa là tất cả mọi thứ sẽ ổn.

QUY TẮC 72

HÃY NHỚ ĐỊNH LUẬT 3 NEWTON

Cha mẹ nào cũng yêu các con mình vô cùng. Vì vậy, thật là khó khi chứng kiến chúng mắc những sai lầm mà bạn biết trước hậu quả sau này. Trải qua năm tháng, bạn quen dần với việc để cho các cháu mắc những lỗi nhỏ, như ăn quá nhiều đồ ngọt hoặc tự lái xe đạp lao nhanh xuống dốc. Và cùng với thời gian, các sai lầm cũng ngày càng lớn hơn.

Giờ thì bạn phải chứng kiến cháu uống quá nhiều rượu tại bữa tiệc của bạn thân, mặc các loại quần áo quá ngắn (hoặc quá dài). Có lẽ bạn phải chịu thua khi cháu quyết định sẽ thôi học khi mới 16 tuổi, trong khi bạn hy vọng cháu sẽ vào đại học; hoặc cháu quyết định bỏ công việc tốt các ngày thứ bảy. Việc này khó hơn nhiều so với việc để cho đứa con 2 tuổi của bạn ăn quá nhiều đồ ngọt. Mức độ rủi ro đã trở nên cao hơn.

Và tồi tệ nhất là bạn phải chứng kiến con mình lặp lại các lỗi. Bỏ lớp khoa học chỉ vì cháu ghét giáo viên bộ môn đó trong khi cháu có thể có một sự nghiệp sáng lạn trước mắt. Hoặc cháu đã tiết kiệm được một số tiền dành đủ để chi dùng trong một năm thế mà trong một phút điên rồ cháu đã dùng để mua một chiếc xe hơi chẳng ra gì. Bạn có thể đã ngăn cháu. Có thể bạn đã nói to và đầy uy lực... Nhưng liệu trước đây bạn có nghe lời cha mẹ bạn khi họ nói với bạn tất cả những điều đó không?

Trừ khi con bạn đang dần thân và điều gì vô cùng nguy hiểm, thì bạn thật sự cần làm điều gì đó để ngăn lại. Đôi khi, kể cả nếu điều đó có nguy hiểm thì bạn cũng chẳng có lựa chọn nào cả. Bạn càng cố nói nhiều với cháu, thì cháu làm điều ngược lại. Cháu đang muốn tìm điều gì đó để phản bác lại, để nổi loạn... Bạn càng dùng nhiều uy lực, thì các cháu lại càng làm điều cháu muốn làm. Bạn còn nhớ Định luật 3 Newton về chuyển động chứ? Mọi hành động đều có hai hướng bằng và ngược nhau. Có thể cháu cũng sẽ gọi đó là Định luật đầu tiên của tuổi mới lớn.

Vậy bạn có thể làm gì khi bạn nhìn thấy cháu mắc sai lầm? Bạn có thể nói cho cháu biết bạn đang nghĩ gì, nhưng bạn đừng nói với cháu là cháu nên làm gì. Bạn hãy nói với cháu như đang nói chuyện với một người trưởng thành và nói một cách bình đẳng. Bạn đừng nói những câu như: “Bố sẽ nói cho con biết bố nghĩ gì! Bố nghĩ rằng con là đồ ngốc!” Mà bạn nên nói thế này, “Đó là quyết định của con, nhưng con đã bao giờ nghĩ xem trong một năm trống đó con sẽ chi tiêu bằng cái gì nếu con dùng hết số tiền con có cho cái xe hơi đó chưa?” Bạn hãy nói chuyện với con mình như nói với

người lớn và có thể cháu cư xử lại như một người lớn. Và nếu lần này chưa như vậy, thì có thể lần tới cháu sẽ như vậy. Cháu sẽ sẵn sàng xin lời khuyên của bạn nếu biết bạn đối xử bình đẳng với cháu.

Cháu sẽ sẵn sàng xin lời khuyên của bạn nếu biết bạn đối xử bình đẳng với cháu.

QUY TẮC 73

ĐỂ CON BẠN CÓ TIẾNG NÓI TRONG GIA ĐÌNH

Con bạn cần phải học cách ra quyết định, cách thỏa hiệp, cách làm việc nhóm và cách thương lượng. Liệu có cách nào để dạy con bạn những điều đó tốt hơn là để cháu tham gia vào các quyết định của gia đình? Cháu cần được tham gia ý kiến với các quyết định có ảnh hưởng tới cháu, cũng như bạn vậy.

Tất nhiên, không phải lúc nào các cháu cũng được tham gia biểu quyết. Các cháu cần hiểu là nếu đó là nhà của bạn, tiền của bạn, thì bạn có toàn quyền quyết định. Nhưng điều này không phải luôn luôn áp dụng được. Các con bạn không thể bắt bạn xây thêm ba phòng ngủ nữa chỉ bởi các cháu thích có phòng riêng. Nhưng bạn vẫn có thể tư vấn cho các cháu thay đổi chỗ cho nhau để có thể tận dụng được tối đa phòng đang có.

Khi con trẻ lớn lên, các cháu cần thực hành việc ra quyết định, cần được tư vấn, và cần được đối xử như người lớn. Tại sao cháu không tự chọn màu sơn tường phòng ngủ của mình, đặc biệt là nếu cháu tự làm việc đó? Tôi còn nhớ, một trong những đứa con trong độ tuổi mới lớn của tôi đã cố lắp đi một cái ổ nhỏ trong phòng ngủ – khi cháu kết thúc công việc đó, thì tường trở nên gồ ghề, lỗ chỗ và vẫn bị hở. Nhưng tôi đã không sửa lại cho phẳng. Tôi giữ nguyên như vậy để làm kỷ niệm về cố gắng đầu tiên của cháu trong việc trang hoàng nhà cửa. Cháu rời khỏi nhà đã lâu rồi nhưng chỗ tường gồ ghề đó vẫn còn. Bây giờ cháu đã rất thành thạo việc sơn tường và trang hoàng nhà cửa, nhưng chỗ tường ấy nhắc nhở tôi rằng bạn cần để cho con mình bắt đầu với điều gì đó.

Và còn những kỳ nghỉ gia đình thì sao, nếu gia đình bạn vẫn còn đi nghỉ cùng nhau? Bạn sẽ phải chuẩn bị ngân sách, nhưng khi con bạn đã đến tuổi

mới lớn, thì tất cả các thành viên gia đình đều có thể quyết định nên đi nghỉ ở đâu. Bạn có thể có quyền biểu quyết nếu bạn muốn, nhưng các con bạn cũng có thể làm vậy.

Tất nhiên, điều đó không chỉ liên quan đến việc ra quyết định, mặc dù việc ra quyết định cũng rất quan trọng. Mà điều đó còn liên quan tới việc để cho con bạn cảm thấy được tham gia cùng gia đình, được tham gia vào các lựa chọn mà có ảnh hưởng tới tất cả các thành viên. Do vậy bạn cũng có thể áp dụng điều này trong việc thiết lập các quy tắc. Nó giống như việc cả đội bóng sẽ cùng ngồi thống nhất về các quy tắc mà sẽ giúp đội mình thành công. Và cả đội sẽ hăng hái thực hiện các quy tắc này vì chính bản thân họ đã cùng thiết lập nên các quy tắc đó.

Và, tất nhiên, bạn càng đối xử với các con đang trong tuổi mới lớn của bạn theo kiểu với người lớn bao nhiêu, thì mối quan hệ giữa bạn và con sẽ tốt hơn bấy nhiêu và các cháu sẽ càng được khích lệ cư xử như những người lớn có trách nhiệm. Điều đó sẽ làm cho tất cả mọi người thấy nhẹ nhõm hơn.

Con bạn cần phải học cách ra quyết định, cách thỏa hiệp, cách làm việc nhóm và cách thương lượng.

QUY TẮC 74

ĐỪNG BÓI LÔNG TÌM VẾT

Các cháu tuổi mới lớn sẽ làm những điều mà bạn chỉ ước sao mình không hề biết. Nhưng tất nhiên, bạn biết tất cả những điều đó nên bạn mới lo lắng. Nếu hoàn toàn không biết chút gì, thì bạn đã có thể hạnh phúc hơn nhiều.

Rồi bạn xem, con gái bạn có lẽ đã tiến xa với cậu bạn trai của cháu hơn là bạn tưởng. Còn con trai bạn có khi còn đọc sách báo khiêu dâm rồi đấy. Các cháu có thể đã thử hút thuốc rồi. Và có lẽ cháu còn được rủ dùng ma túy rồi nhưng vì không có bằng chứng nào trong phòng của cháu cho nên không cần phải để ý. Bạn hạnh phúc chứ? Tốt. Giờ thì bạn không cần phải bôi lông tìm vết hoặc đọc trộm nhật ký của các cháu nữa.

Bạn sẽ không tìm được bất kỳ điều gì mà hàng nghìn bậc cha mẹ khác trước bạn không thể tìm thấy. Và liệu bạn sẽ làm gì – đối chất với các con đang trong tuổi mới lớn của bạn? Tôi không nghĩ như vậy. Bạn sẽ phá hoại trầm trọng mối quan hệ giữa bạn và các cháu và rồi các cháu sẽ giấu giếm các thứ vào chỗ khác.

Có lẽ bạn nên nghĩ lại về những điều mà bạn đã làm hồi mới lớn mà bạn không muốn cho cha mẹ bạn biết. Có thể có nhiều điều ngay cả bây giờ bạn cũng chẳng muốn nói cho cha mẹ mình biết. Bạn thấy chưa? Các con bạn cũng chỉ là các cháu tuổi mới lớn hoàn toàn bình thường thôi. Và nếu bạn không coi những điều các cháu làm là nghiêm trọng, thì có thể các cháu sẽ cởi mở và tìm đến để nói cho bạn biết nếu các cháu gặp phải chuyện gì hoặc vấn đề gì. Và điều này là thật sự quan trọng. Nếu bạn coi như những điều bí mật cháu làm là bình thường, thì các cháu sẽ cảm thấy có thể nói chuyện với bạn mà không sợ bị phản ứng lại một cách vô lý.

Không có điều gì bạn phải lo lắng cả. Đến lúc này bạn cần dựa vào những gì mà bạn đã dạy dỗ các cháu trong suốt chục năm qua. Và theo quy tắc 72 – bạn càng cứng rắn bao nhiêu thì con bạn càng dễ làm ngược lại bấy nhiêu. Vì vậy bạn đừng nên như thế với cháu.

Mặt khác, nếu bạn không bới lông tìm vết hoặc đọc trộm nhật ký của các cháu, thì bạn sẽ củng cố được mối quan hệ với các cháu. Các cháu sẽ tôn trọng bạn vì bạn đã tôn trọng sự riêng tư của các cháu (tất nhiên là các cháu sẽ không nói ra điều này) vì bạn đã thực tế và hiện đại đủ để cho các cháu được trải qua giai đoạn tuổi mới lớn này mà không bị làm phiền.

Các cháu sẽ tôn trọng bạn vì bạn đã tôn trọng sự riêng tư của các cháu.

QUY TẮC 75

ĐỪNG LÀM THAY CON MỌI VIỆC

Bạn có 18 năm nuôi con và bạn thử tính xem bạn còn lại bao nhiêu năm nữa. Bởi khi mà con số này bằng không, thì các cháu sẽ phải tự lập. Điều này có nghĩa là các cháu sẽ phải biết cách đi chợ, nấu ăn, lau chùi và dọn dẹp, tự giặt quần áo của mình, tự trang trải các chi phí cá nhân và làm bất cứ điều gì các cháu muốn.

Tôi biết những bậc cha mẹ – và không có ý phân biệt giới tính ở đây, nhưng thường là các bà mẹ – vẫn còn lo lắng từng li từng tý cho con mình khi cháu đã 18 tuổi. Hãy để các cháu tự làm những việc của các cháu. Tôi có một người bạn mà đã 35 tuổi rồi mà vẫn mang quần áo của mình sang nhà mẹ giặt. Ý tôi không phải là cậu ấy dùng nhờ máy giặt nhà mẹ, vì điều ấy thì có thể hiểu được, nhưng mà đây là cậu ấy đưa quần áo của mình để mẹ cậu ấy giặt cho. Trong việc này thì phải có hai người mới thực hiện được.

Bạn đang đếm ngược những năm còn lại cho tới khi con mình trở nên độc lập. Và nếu con bạn đã bước sang tuổi 18 mà cháu chưa bao giờ sử dụng máy giặt hoặc tự nấu một bữa cơm thơm mát, thì liệu điều đó có thật sự công bằng với cháu không? Các cháu có thể không nhận ra được điều đó bất lợi như thế nào. Nhưng là một bậc cha mẹ nắm vững quy tắc, bạn biết rõ một điều là việc nuông chiều con quá mức sẽ không chuẩn bị cho cháu khả năng sống tự lập khi ra ngoài đời (xem quy tắc 68).

Bạn biết các con mình cũng có những thế mạnh và điểm yếu như bất kỳ ai khác. Vậy bạn hãy nghĩ xem các cháu còn cần phải học điều gì và hãy đảm bảo các cháu học được điều đó. Nếu các cháu không biết cách quản lý tiền bạc, hãy dạy cháu cách lập ngân sách. Hãy để cháu đảm trách việc mua sắm cho gia đình trong một tuần với ngân sách bạn thường dùng, hoặc kiên quyết không chi trả cho khoản điện thoại di động của cháu mà vượt quá số tiền đã thống nhất.

Hãy giao cho cháu chịu trách nhiệm việc giặt giũ cho cả nhà trong một tuần (có thể giải phóng cháu khỏi việc giặt quần áo trong vòng một tuần sau đó để bù lại) để các cháu học được cách sử dụng máy giặt và để cháu biết được sẽ mất thời gian thế nào để phơi rồi rút rồi gấp hết chỗ quần áo đó (và điều này có thể làm các cháu nghĩ lại mỗi khi định bỏ những chiếc quần áo mới mặc một chút vào rổ quần áo để giặt).

Bạn thậm chí có thể để những cháu lớn trông coi nhà cửa khi bạn đi vắng vài ngày. Vâng, tôi biết bạn đang nghĩ gì rồi. Và đúng, bạn sẽ phải có cách để làm cho các cháu không định mời tất cả các bạn bè qua nhà rồi cùng tổ chức một bữa tiệc hoang dại. Và hãy cho các cháu biết là sẽ có một người hàng xóm hoặc một người bạn của bạn sẽ để mắt tới các cháu.

Cố gắng lên, bạn có thể sáng tạo ra các cách thú vị để dạy các cháu các kỹ năng quan trọng mà các cháu thấy thích thú – ít nhất là cho đến khi hết lạ lẫm, thì lúc này các cháu cũng đã học được điều gì đó rồi.

Nuông chiều con quá mức sẽ không chuẩn bị cho cháu khả năng sống tự lập khi ra ngoài đời.

QUY TẮC 76

ĐỪNG CỎ CẢN MỘT CHIẾC TÀU ĐANG LAO TỚI

Bạn đã biết rằng con bạn cần được phép mắc lỗi (quy tắc 72). Cho đến giờ, mọi việc đều ổn. Giờ thử xem có bao nhiêu việc mà bạn để cho cháu tự quyết:

- Lái xe máy?
- Tròn học?
- Chửi thề?
- Dùng ma túy?
- Hút thuốc?
- Quan hệ tình dục khi chưa đến 16 tuổi?

Bạn có định để cho cháu làm những việc trên thật không? Nào, giờ ta hãy nhìn theo cách khác: bạn định ngăn các cháu như thế nào? Các lựa chọn của bạn giờ đã bị hạn chế rồi. Bạn có thể la mắng cháu (xem quy tắc 77), nhưng điều đó cũng chẳng có tác dụng với cháu như hồi cháu còn 5 tuổi. Và dù sao đi nữa, giờ đây các cháu cũng có thể cãi lại to hơn. Bạn có thể nhốt cháu, nhưng bất kỳ cháu nào trong độ tuổi mới lớn cũng có thể sẵn sàng trèo ra ngoài theo đường cửa sổ, hoặc giả vờ tỏ ra ngoan ngoãn cho tới khi bạn cho cháu ra ngoài lại và lúc này các cháu sẽ cẩn thận hơn để không bị bắt được. Bạn có thể không chu cấp cho cháu nữa, nhưng giờ thì cháu cũng đủ tuổi để tự kiếm tiền rồi.

Tôi còn biết có người còn bị cha mình tước quyền thừa kế (đó là một gia đình rất giàu có) chỉ vì cậu ấy đã cạo trọc đầu. Cho dù như vậy, thì điều đó cũng chẳng khích lệ cậu ấy nuôi lại tóc. Đó chính là các cháu tuổi mới lớn – nếu việc bị tước đi một khoản tiền lên tới bảy con số vẫn không ảnh hưởng tới các cháu, thì sẽ chẳng có việc gì ảnh hưởng được các cháu cả. (Cuối cùng người cha đã qua đời đột ngột trước khi kịp bình tĩnh lại để viết lại tên con trai mình trong bản di chúc và người con trai đã thật sự mất số tiền đó.)

Vì vậy, về cơ bản, bạn không có sự lựa chọn nào. Cho dù bạn có làm gì đi chăng nữa thì đứa con đang trong độ tuổi mới lớn của bạn sẽ vẫn cư xử như một đứa trẻ mới lớn. Bạn có thể chấp nhận hoặc phản đối, trong trường hợp bạn phản đối thì con bạn lại càng ra những quyết định mà bạn không hề mong muốn.

Và tất nhiên, có một điều mà bạn có thể làm: hãy tin tưởng con bạn. Tất cả bọn trẻ đều được rủ rê làm những điều mà cha mẹ các cháu không muốn cháu làm – tình dục, ma túy, quan hệ đồng tính. Nhưng nếu bạn tin tưởng rằng con bạn sẽ có những quyết định có trách nhiệm với bản thân, thì nhiều khả năng là các cháu sẽ như vậy. Và nếu các cháu có không như vậy, thì cũng chẳng có điều gì khác có thể có tác dụng cả. Bạn hãy tin tôi đi.

CHO DÙ BẠN CÓ LÀM GÌ ĐI NỮA, THÌ ĐỨA CON ĐANG TRONG ĐỘ TUỔI MỚI LỚN CỦA BẠN SẼ VẪN CƯ XỬ NHƯ MỘT ĐỨA TRẺ MỚI LỚN

QUY TẮC 77

LA MẮNG KHÔNG PHẢI LÀ GIẢI PHÁP

Giả sử con bạn đã làm hết những thứ nêu trong Quy tắc 76. Chà, thật quá kinh khủng khi nghĩ tới điều đó. Giả sử rằng cháu chỉ làm một hoặc hai thứ trong số đó thôi. Và vấn đề gì sẽ xảy ra. Cháu có thể quan hệ đồng giới và bị nhiễm bệnh lây qua đường tình dục, hoặc cháu sắp bị đuổi học. Liệu bạn muốn con bạn tìm đến bạn nhờ giúp đỡ, hay là không?

Tất nhiên là có. Không cần phải hỏi gì cả, bạn muốn giúp con mình. Nhưng bạn có chắc là cháu sẽ kể với bạn không? Cháu sẽ quyết định xem có hay không nên kể với bạn ra sao? Câu trả lời là, cháu sẽ dựa trên những gì đã

xảy ra trong quá khứ khi bạn phát hiện ra điều gì đó. Có thể chỉ là những điều nhỏ thôi – lần mà cháu làm vấy đồ sơn ra khắp phòng ngủ, hay lần mà cháu hứa sẽ đi cùng ai đó từ buổi tiệc về nhà, nhưng rồi bạn lại phát hiện ra là cháu đã vấy xe dọc đường.

Khi đó bạn đã phản ứng như thế nào? Bạn có hét lên và la mắng cháu và nói với cháu rằng cháu đã làm bạn thất vọng và cháu không còn đáng tin cậy không? Hay là bạn bình tĩnh và nghiêm túc trao đổi với cháu và giải thích tại sao bạn lại lo lắng đến vậy?

Sự thật là việc mắng mỏ và la hét và nói với cháu rằng cháu đã làm bạn thất vọng thế nào có thể hoàn toàn là chính đáng NHƯNG việc này cũng có tác động ngược tới điều bạn muốn. Nếu bạn muốn cháu tìm tới bạn khi cháu gặp vấn đề gì đó, thì cháu phải biết được rằng bạn sẽ nghiêm túc xem xét mọi chuyện mà không la mắng cháu. Có thể bạn không thích điều đó, nhưng thực tế là như vậy. Chắc hẳn bạn cũng cảm thấy giống như vậy hồi bạn mới lớn. Nếu cha mẹ là những người hay la mắng, tôi cá rằng bạn đã không nói cho họ biết tới một nửa những gì mà các bạn kể cho những người cha mẹ bình tĩnh của họ nghe.

Rồi bạn xem, khả năng nhiều là cháu biết rằng cháu đã sai hoặc ngốc nghếch, cháu có thể thấy hổ thẹn về việc đó. Cháu thật sự không cần bạn phải hét vào mặt cháu và làm cháu bẽ mặt thêm. Nếu phản ứng của bạn là bình tĩnh và không xem thường cháu, thì thậm chí có thể cháu sẽ rất cảm động và biết ơn bạn. Điều này thật sự sẽ có lợi cho bạn nếu lần tới có điều gì không hay xảy ra.

Bạn hãy nhớ rằng các cháu sẽ phán đoán phản ứng của bạn thông qua việc bạn phản ứng với những vấn đề nhỏ hôm nay và ngày mai và tháng tới như thế nào. Về cơ bản, khi mà các cháu đạt tới một độ tuổi nhất định, thì bạn sẽ phải thay đổi cả phong cách làm cha mẹ của mình. Bạn không thể cứ nói với cháu rằng cháu phải làm gì hoặc không làm gì. Bạn phải trở thành một người hướng dẫn hoặc cố vấn. Do vậy, đến khi cháu 18 tuổi, bạn có thể đối xử khá bình đẳng với cháu. Tất nhiên, khi cháu còn ở trong nhà của bạn, thì các quy tắc trong nhà sẽ được áp dụng. Nhưng các quy tắc đó cũng phải được áp dụng đối với bạn bè của bạn và thậm chí cả với cha mẹ của bạn. Bạn không thể kiểm soát được việc các con bạn làm gì trong cuộc đời các cháu, vì vậy không có ích gì khi bạn giả vờ như là bạn có thể làm vậy. Và

điều này lại càng đúng khi các cháu tới giai đoạn giữa của tuổi mới lớn. Vì vậy, bạn hãy thôi la mắng và bắt đầu trò chuyện với các cháu như với những người lớn. Việc này có thể thật sự là khó, nhưng đó là cách duy nhất có tác dụng.

VỀ CƠ BẢN, KHI CÁC CHÁU ĐẾN ĐỘ TUỔI NHẤT ĐỊNH, BẠN SẼ PHẢI THAY ĐỔI CẢ PHONG CÁCH LÀM CHA MẸ CỦA MÌNH.

QUY TẮC 78

ĐIỀU GÌ CŨNG CÓ ĐIỀU KIỆN KÈM THEO

Một trong những điều thiết yếu nhất mà các con bạn cần phải học trong cuộc sống là các quyền và trách nhiệm luôn liên hệ chặt chẽ với nhau. Và việc – đúng hơn là trách nhiệm – của bạn là dạy cho các cháu điều đó.

Ví dụ, các con bạn đòi hỏi quyền được đối xử như người lớn. Nhưng các cháu cần hiểu được rằng quyền này đi kèm với trách nhiệm cư xử như người lớn. Nếu các cháu né tránh trách nhiệm này, thì các cháu cũng mất quyền kèm theo.

Khi các con bạn trở thành các thanh thiếu niên, thì quy tắc này có thể thật sự phát huy tác dụng. Đối với mỗi quyền mà các cháu đòi hỏi (và các cháu ở độ tuổi này luôn thích đòi hỏi các quyền), bạn có thể chỉ ra cho cháu trách nhiệm đi kèm với quyền đó. Tôi có những người bạn đã áp dụng quy tắc này đối với tiền tiêu vặt cho các cháu. Các cháu con họ có quyền nhận được một khoản trợ cấp hàng tuần nhất định, nhưng cha mẹ các cháu giải thích với các cháu rằng các cháu cũng phải có trách nhiệm đối với gia đình. Điều này có nghĩa là có những công việc cơ bản nhất định cần thực hiện để hoạt động trong gia đình được trơn chu – lau dọn bếp sau các bữa ăn, giảm thiểu việc bừa bãi và nhiều điều khác. Nếu các cháu né tránh trách nhiệm đó, thì các cháu sẽ mất số tiền trợ cấp tiêu vặt.

Cũng tương tự như vậy đối với quyền được tôn trọng. Quyền này đi kèm theo trách nhiệm tôn trọng người khác. Nếu các con bạn nói bậy hoặc to tiếng với bạn, thì các cháu sẽ mất quyền được bạn tôn trọng. Bạn có thể thôi không nghe các cháu nói (hoặc ít nhất cố gắng như không nghe thấy gì) cho tới khi các cháu có thể lễ phép.

Khi con bạn bước ra ngoài thế giới rộng lớn, các cháu cần biết những điều như vậy. Các cháu không thể kỳ vọng điều gì mà không phải trả giá. Và giai đoạn ở tuổi mới lớn là lúc thích hợp nhất cho các cháu học về mối liên hệ giữa quyền và trách nhiệm. Mọi thứ con bạn muốn đều có sự ràng buộc kèm theo: sự tôn trọng, tiền bạc, sự độc lập, tự do, vị thế. Ngay cả trách nhiệm cũng đi kèm theo các trách nhiệm khác.

Và thật sự thì con trẻ thích những điều này. Các cháu thật sự thích. Vì điều này thể hiện rằng bạn có quan tâm. Khi bạn nói với các cháu rằng các cháu không thể đi chơi về muộn trừ khi cháu có trách nhiệm báo cho bạn biết cháu ở đâu và khi nào cháu sẽ về, các cháu sẽ vui mừng rằng bạn đã quan tâm tới các cháu. Dù là các cháu không nói với bạn điều đó. Nhưng các cháu sẽ báo cho bạn biết khi nào cháu sẽ về, bởi vì các cháu nhận ra rằng các cháu sẽ mất quyền về muộn nếu các cháu không thực hiện điều đó.

Vì vậy bạn hãy ủng hộ các cháu nhưng không để các cháu đạt được mọi thứ một cách dễ dàng. Mỗi khi các cháu muốn điều gì, bạn hãy cho các cháu biết bạn kỳ vọng lại điều gì. Việc này sẽ dạy cho các cháu biết giá trị của các quyền, và chuẩn bị cho tương lai của các cháu. Và điều đó cũng làm cho cuộc sống của bạn được dễ dàng hơn nhiều.

ĐỘ TUỔI THANH THIẾU NIÊN LÀ KHOẢNG THỜI GIAN THÍCH HỢP NHẤT ĐỂ HỌC VỀ MỐI LIÊN HỆ GIỮA CÁC QUYỀN VÀ TRÁCH NHIỆM.

QUY TẮC 79

TÔN TRỌNG NHỮNG MỐI QUAN TÂM CỦA CON

Tôi biết một người đàn ông bắt đầu có vấn đề về tâm lý từ khi bước vào tuổi mới lớn. Anh ấy thường dành nhiều thời gian ở lì trong phòng ngủ nghe nhạc, vì đó là điều duy nhất mang lại niềm vui cho anh ấy. Cùng với thời gian, mọi việc trở nên tồi tệ hơn. Thậm chí cả sau khi anh ấy sống riêng thì các vấn đề vẫn tiếp diễn. Nhiều năm sau, anh ấy giải thích rằng một trong những điều khiến anh mất tự tin là cách cha mẹ anh ấy dành hàng giờ để chỉ trích cái thứ nhạc anh ấy nghe kinh khủng như thế nào.

Bạn thấy đấy, khi chỉ trích những lựa chọn của đứa con đang trong tuổi mới lớn của bạn, nghĩa là bạn đã chỉ trích cháu. Đó là lứa tuổi dễ bị tổn thương nhất và dễ bị động chạm tới lòng tự trọng và bạn dễ làm cho các cháu cảm thấy bạn không đồng tình với cháu, thậm chí bạn không thích cháu. Cho dù loại nhạc cháu nghe hoặc quan điểm chính trị của cháu như thế nào, cách cháu ăn mặc ra sao hoặc cháu quyết định trở thành người ăn chay, thì cháu cần biết được là bạn thấy không vấn đề gì đối với những điều đó.

Đó là một trong nhiều những nghịch lý của tuổi mới lớn. Một mặt, các cháu muốn nổi loạn, muốn làm cho bạn sốc, làm những điều mà để bạn phải quan tâm, nhưng mặt khác, các cháu lại muốn có được sự đồng ý và thiện chí của bạn. Tôi biết điều này làm bạn bối rối, nhưng các cháu còn bối rối hơn. Các cháu bị mắc kẹt giữa tâm trí và cơ thể khi đang trong quá trình chuyển đổi từ một đứa trẻ độc lập thành một người lớn độc lập. Có lúc thì các cháu muốn lớn thật nhanh, nhưng có lúc các cháu lại cảm thấy sợ hãi và muốn chậm lại. Bạn cần phải chấp nhận điều đó và để mọi thứ tự nhiên thôi.

Đồng thời, bạn cần quan tâm tới những thứ mà các cháu thích. Các cháu có thể không thể hiện ra ngoài, nhưng các cháu sẽ thấy việc làm đó của bạn thật là tuyệt. Bạn không cần phải tham gia vào những thứ cháu thích – thật sự thì không nên thế chút nào. Vì chẳng có gì tệ hơn là việc một người cha đã ngoài tứ tuần lại giả vờ như đang đắm đuối trong dòng nhạc khiêu vũ hiện đại nhất. Bạn đừng quá cố gắng – mà hãy chỉ tỏ ra có quan tâm thôi. Bạn không cần phải giả vờ là một người hâm mộ thứ nhạc hoặc kiểu quần áo mà các cháu thích, nhưng cũng không được xem thường các thứ đó. Và thật sự là bạn thậm chí có thể khám phá ra nhiều thứ mới mẻ để thích thú. Đó là một trong những mặt tích cực khi có con trong độ tuổi mới lớn: các cháu gần với tuổi trưởng thành khi có các mối quan tâm khá phức tạp, và bạn có thể học được rất nhiều từ các cháu nếu bạn là người sẵn sàng tiếp thu những cái mới. Và tất nhiên bạn là người như vậy.

KHI CHỈ TRÍCH NHỮNG LỰA CHỌN CỦA ĐỨA CON ĐANG TRONG ĐỘ TUỔI MỚI LỚN, NGHĨA LÀ BẠN ĐANG CHỈ TRÍCH CHÁU.

QUY TẮC 80

NÊN CÓ THÁI ĐỘ LẠNH MẠNH VỀ TÌNH DỤC

Tôi không nói về cuộc sống tình dục của bạn. Tôi hy vọng là nó đang đủ lành mạnh rồi. Tôi đang có ý nói tới tình dục nói chung, cụ thể là cuộc sống tình dục của đứa con đang trong độ tuổi mới lớn của bạn. Các cháu có thể chưa có quan hệ tình dục nhưng rồi các cháu sẽ có. Và bạn muốn chắc chắn là khi cháu có quan hệ tình dục, thì quan hệ đó sẽ hạnh phúc, an toàn.

Yếu tố duy nhất có thể giúp con bạn có được một kinh nghiệm tốt về việc này và có được sự tự tin để trì hoãn lần đầu tiên cho tới khi cháu đủ sẵn sàng là gì? Đúng là điều đó: thoải mái với chủ đề này. Con bạn càng biết nhiều về tình dục và càng có thể dễ dàng nói về vấn đề này bao nhiêu, thì cháu càng có thể nói không hoặc nhất định dùng bao cao su hoặc tôn trọng cảm giác của đối tác bấy nhiêu.

Rồi bạn sẽ thấy là bạn càng nói nhiều về tình dục (và ma túy, rượu, thuốc lá và các thứ khác) khi ở nhà bao nhiêu, thì con bạn sẽ càng tự tin hơn bấy nhiêu khi tự ra các quyết định trưởng thành cho mình khi cần thiết. Thậm chí ngay cả các bậc cha mẹ cởi mở nhất, có những mối quan hệ khăng khít với con mình, cũng thường nói rằng đây là chủ đề khó nhất để có thể trao đổi một cách thoải mái, và cả các cháu tuổi mới lớn cũng thấy khó khi làm việc này. Nhưng trách nhiệm của bạn là phải thể hiện rằng đó là việc hoàn toàn có thể chấp nhận và là một điều bình thường khi nói đến.

Tất nhiên, nhà trường sẽ dạy con bạn về tính cơ học của tình dục, có thể cả những điều cơ bản về HIV, những bệnh lây nhiễm qua đường tình dục và cách sử dụng bao cao su. Nhưng các con bạn sẽ khúc khích cười với bạn bè các cháu về những điều này và nhà trường không nói với cháu bất kỳ điều gì về thực tế là tình dục là một điều bình thường trong cuộc sống của người lớn, nó liên quan tới các cảm xúc. Bạn sẽ phải nói với các cháu điều đó – đừng y lại nhà trường.

Điều đó không có nghĩa là bạn phải bảo con ngồi xuống để nói về tình dục với con một cách chính thức. Tôi thật sự đã cố gắng đề cập đến chủ đề này một cách chính thức với một trong số các con tôi – có thể là hơi muộn – và cuối cùng tôi hỏi cháu rằng còn điều gì mà cháu muốn biết không. Cháu đã trả lời: “Không ạ, con cảm ơn bố. Và dù sao thì mọi thứ cũng đã thay đổi so với thời của bố rồi.” Tôi đã rất ngạc nhiên và tò mò khi nghe thấy cháu trả lời như vậy, nhưng cháu đã từ chối nói tiếp về vấn đề đó.

Không có gì sai khi trò chuyện về chủ đề này một cách chính thức nếu bạn có thể thực hiện việc đó mà không ngại ngần gì, nhưng tình dục vẫn cần là một phần của các câu chuyện hàng ngày khi có dịp, như thảo luận về một bộ phim hoặc một câu chuyện hoặc những hành động của bạn bè. Thay vì vội vàng thay đổi chủ đề khi có mặt cháu, bạn hãy cứ tiếp tục và thậm chí hỏi cả ý kiến của cháu. Chỉ cần bạn đảm bảo rằng bạn luôn đưa ra một quan điểm mang tính trách nhiệm. Tôi không hẳn có ý cho rằng bạn không nên quan hệ tình dục cho tới khi cưới, tôi chỉ có ý rằng không đúng đắn khi đùa giỡn với cảm xúc của người khác, hoặc gặp rủi ro về sức khỏe.

CHỈ CẦN ĐẢM BẢO RẰNG BẠN LUÔN ĐƯA RA MỘT QUAN ĐIỂM MANG TÍNH TRÁCH NHIỆM

PHẦN IX. CÁC NGUYÊN TẮC VỀ KHỦNG HOẢNG

Sẽ thật tuyệt nếu bạn có thể cùng con đi qua thời thơ ấu của cháu mà không phải trải qua đợt khủng hoảng nào. Nhưng rất ít các bậc cha mẹ có thể làm được điều này. Rất nhiều việc có thể xảy ra như ly hôn, ốm đau, khó khăn tài chính, sự ra đi của một người thân, v.v... Các tình huống này thường đặt ra những thử thách rất lớn đối với vai trò làm cha mẹ của bạn và khiến bạn lo lắng không yên.

Bạn có thể có tất cả các chiến lược, kỹ thuật, quy tắc gia đình, và các chính sách thông thái giúp bạn giải quyết ổn thỏa mọi vấn đề hàng ngày đối với các con. Nhưng khi những khủng hoảng kể trên xảy đến, bạn thường hoàn toàn không được chuẩn bị trước, và các quy chuẩn bình thường dường như là không đủ. Có thể bạn sẽ bị sốc, hoảng sợ hoặc trầm cảm, và khi đó bạn cần sự giúp đỡ để đứng vững.

Do vậy, nếu điều tồi tệ nhất xảy ra, thì dưới đây là một số quy tắc bao quát giúp bạn xử lý tình huống, và trấn an bạn. Bạn sẽ vượt qua, bởi không còn lựa chọn nào khác, và các con bạn sẽ học được từ đó. Các cháu sẽ trở nên mạnh mẽ hơn và thấu hiểu hơn với những khó khăn, áp lực của người khác sau khi đã tự trải qua bằng kinh nghiệm của chính mình.

QUY TẮC 81

ĐỪNG COI CON LÀ MỘT LOẠI VŨ KHÍ

Quy tắc này tất nhiên chủ yếu áp dụng với các bậc cha mẹ sắp ly hôn, nhưng các bạn cũng dễ rơi vào tình huống này nếu quan hệ giữa các bạn đang căng thẳng khi có các loại khủng hoảng khác. Khi cảm xúc của bạn lên đến cao trào, thì tất cả mọi thứ thường có xu hướng bị đẩy lên đến cao trào theo. Do vậy, dù bạn đang buồn sâu sắc hoặc lo lắng vô cùng, hoặc thất vọng hay đau khổ hết mức, thì dường như khi bạn tức giận cũng là lúc bạn cảm thấy không kiểm soát nổi nỗi tức giận đó. Có thể lúc nào cũng như vậy

hoặc chỉ đôi khi thôi, nhưng khi tức giận bạn sẽ thấy chỉ muốn cãi nhau hoặc làm bất cứ thủ đoạn nào mà bạn có thể.

Thật không may là một trong những thủ đoạn mạnh mẽ nhất mà bạn có thể sử dụng để đánh vào tình yêu con cái của người bạn đời của bạn (hay người bạn đời trước đây của bạn) là các con chung của các bạn. Có thể bạn sẽ giới hạn việc gặp gỡ các con của họ. Hoặc chỉ cho phép gặp gỡ vào những lúc mà bạn biết là sẽ bất tiện cho họ. Hoặc thông báo cho họ biết về những kế hoạch của bạn trước một thời gian rất ngắn. Thậm chí là cho các con bạn biết những nhận xét không hay về bố hoặc mẹ của các cháu. Hoặc khôn khéo để các con bạn biết rằng hạnh phúc của bạn phụ thuộc vào các cháu.

Cũng có thể là người bạn đời của bạn cũng thực hiện một số hoặc tất cả các thủ đoạn trên đối với bạn. Điều đó làm bạn chỉ muốn trả thù lại họ như vậy. Chính họ là người khởi xướng mà.

Liệu việc ai là người bắt đầu trước có nghĩa lý gì không? Tôi không có ý là có nghĩa lý với bạn hay không, mà ý tôi là liệu các cháu có quan tâm ai là người khởi xướng không? Tất cả những gì các cháu quan tâm là các trò này dừng lại. Các cháu không phải là những kẻ ngốc và các cháu biết điều gì đang xảy ra, ít nhất là một phần sự việc. Các cháu biết rằng mình đang bị kẹt ở giữa hai người mà mình yêu thương. Khi chưa có những trò này xảy ra thì tình huống đã tệ lắm rồi. Điều các cháu không biết là làm sao để giải quyết xung đột, nhưng các cháu sẽ học rất nhanh bằng cách quan sát bạn và người bạn đời của bạn. Bạn có chắc là bạn đang dạy con bạn những gì bạn muốn cháu học không?

Thật khó để tránh không chơi các trò này khi mà người bạn đời hoặc bạn đời cũ của bạn làm như vậy. Nhưng bạn phải tránh được cám dỗ. Điều thiết yếu là bạn cần giữ được nền tảng đạo đức. Vâng, tôi biết điều này tuy quan trọng nhưng rất khó để thực hiện. Nhưng bạn là người có quy tắc nên bạn sẽ làm được. Bạn phải làm được. Bạn hãy phản ứng lại mỗi thủ đoạn gây chiến và khó chịu với tinh thần bình tĩnh, đứng đắn, trung thực và chính trực. Hãy để bạn tự hào về chính mình.

Một người bạn của tôi, một người hoàn toàn có quy tắc, đã phải trải qua một khoảng thời gian rất khó khăn với người chồng của cô ấy. Một hôm, cậu con trai của cô ấy đột ngột tuyên bố rằng cha của cháu nói rằng cháu có

thể có một chiếc xe đạp đưa vào sinh nhật thứ 14 của cháu, trong khi cả hai vợ chồng đã thống nhất là cháu sẽ chỉ có chiếc xe đó khi cháu 18 tuổi. Đó đúng là một thủ đoạn chọc tức cô ấy, và để gây thiện cảm với con trai bằng cách mua tình cảm của cháu. Dù thất vọng hoàn toàn, bạn tôi đã cố gắng không nói với cháu bé những điều không hay cô ấy nghĩ về người cha của cháu. Thay vào đó, cô ấy không nói gì với cháu bé cả và đã phải rất kiềm chế, cô gặp riêng chồng mình. Cô ấy đã rất đúng mực, và cố gắng cắn răng để kiềm chế, và giải quyết tình huống đó bằng cách thỏa hiệp rằng cháu sẽ có chiếc xe đó vào sinh nhật thứ 16 của cháu, nhưng từ nay tới lúc đó chồng của cô ấy có thể dẫn cháu tới các sự kiện đua xe mỗi tháng một lần vào cuối tuần.

Và điều thu được là gì? Và một ngày nào đó, nếu chưa phải là bây giờ, các cháu sẽ hiểu được – bạn làm việc đó là vì cháu. Điều này sẽ củng cố mối quan hệ giữa bạn và cháu, và điều hay nhất là nó sẽ làm cháu hạnh phúc hơn rất rất nhiều so với lựa chọn đó. Chắc chắn đó là cảm giác tốt hơn so với bất kỳ sự thỏa mãn tầm thường nào mà bạn đạt được khi trả thù lại cha cháu.

CÁC CHÁU BIẾT RẰNG MÌNH ĐANG BỊ KẼT GIỮA HAI NGƯỜI MÀ MÌNH YÊU THƯƠNG.

QUY TẮC 82

NÊN ĐỂ CON BẠN GIẢI QUYẾT MỌI VIỆC THEO CÁCH CỦA CHÁU

Nhiều năm trước đây, khi ly hôn với người vợ đầu, tôi trở thành người cha đơn thân và hầu như không có gì trong tay. Các cháu và tôi ở trong một ngôi nhà thuê với rất ít đồ đạc. Một buổi tối, với cảm giác tội lỗi là đã để các cháu phải trải qua những điều như vậy, tôi nói với con trai: “Bố thật sự xin lỗi, con yêu. Bố rất tiếc là con lại phải trải qua những điều như thế này.” Bạn biết cháu đã trả lời thế nào không? Cháu đã nói: “Không đâu bố. Như thế này thật vui!”

Tất nhiên, cháu không có ý rằng cháu muốn cha mẹ mình chia tay. Nhưng tôi thì lo lắng về điều kiện sống, còn cháu lại cảm thấy như là đang trong kỳ nghỉ cắm trại vậy. Tôi đã cho rằng cháu cảm thấy những gì tôi cảm thấy, nhưng tôi đã sai.

Cũng có khi mọi thứ lại ngược lại. Đôi khi con trẻ cảm nhận mọi việc sâu sắc hơn người lớn chúng ta. Bạn có thể nhớ lại hồi bạn còn đi học mỗi khi bạn được gọi tên bạn lại lờ đi. Nhưng điều đó không có nghĩa là con bạn có thể làm giống như vậy. Có thể bạn không thấy phiền phức gì khi bạn phải thay đổi chỗ ở với công việc mới, nhưng con gái đang tuổi mới lớn của bạn lại có thể trở nên phá phách. Và chân thương về cảm xúc của cháu là thật và cần được chú ý. Sẽ không đủ nếu chỉ khuyên cháu nên cứng rắn lên, rồi cháu sẽ có các bạn mới, hoặc vẫn có thể email, nhắn tin, v.v... cho các bạn cũ.

Khi bạn phải giải quyết các cảm xúc của con mình, và đặc biệt là trong giai đoạn có bất kỳ loại khủng hoảng nào, thì việc đó hoàn toàn không liên quan tới việc bạn cảm thấy như thế nào. Cảm giác của các cháu mới là điều đáng quan tâm. Hãy tập trung vào con bạn và quên bản thân mình đi. Tôi có một cô bạn thân có chồng bị qua đời đột ngột. Khi cô ấy nói cho các con mình biết thì các cháu có các phản ứng đau buồn ở các mức độ khác nhau, nhưng sau đó cùng trong ngày hôm ấy tất cả các cháu đã có lúc cười và chơi đùa. Cô ấy đã nói với tôi rằng lúc đầu thật là đau lòng khi chứng kiến các cháu vui vẻ hơn là chứng kiến các cháu không vui vẻ. Nhưng con trẻ đối mặt với sự đau buồn theo cách khác và không tốt chút nào khi cố đánh đồng phản ứng của các cháu với phản ứng của bạn đối với những đau buồn.

Khi có những sự việc lớn trong đời, bạn đừng giả định về những gì mà các con bạn phải đối mặt. Bạn hãy tin vào những gì mà các cháu nói cho bạn biết về cảm giác của các cháu, đừng cho là các cháu sẽ cần sự hỗ trợ giống như bạn cần. Các cháu có thể muốn được bạn bè vây quanh, trong khi bạn lại muốn ở một mình hơn. Các cháu có thể muốn có kỳ nghỉ mà bạn không thể đối mặt, hoặc hoãn lại bữa tiệc mà bạn lại muốn có. Nếu bạn có nhiều hơn một con, thì các cháu có thể không có cùng cảm giác giống nhau. Tất cả những điều này có thể dẫn tới các lựa chọn và thỏa hiệp khó khăn và chỉ có bạn mới có thể quyết định xem làm mọi việc theo cách các cháu muốn hay theo cách bạn muốn khi có mâu thuẫn. Điều quan trọng là hãy coi trọng các cảm xúc của các cháu và xử lý một cách nghiêm túc như đó là của bạn hoặc của bất kỳ ai khác.

**CẢM GIÁC CỦA CÁC CHÁU MỚI LÀ ĐIỀU ĐÁNG QUAN TÂM.
HÃY TẬP TRUNG VÀO CON BẠN VÀ QUÊN BẢN THÂN ĐI.**

QUY TẮC 83

TRẺ HƠN KHÔNG NHẤT THIẾT LÀ PHẢI LÀM CÁC THỨ NHANH HƠN

Có nhiều người tôi từng gặp có chung quan điểm cho rằng con trẻ vượt qua mọi thứ nhanh hơn người lớn. Tôi không hình dung được quan điểm đó xuất phát từ đâu nhưng tôi có thể nói với bạn rằng điều đó thật là ngớ ngẩn.

Tất nhiên, một số cháu có thể vượt qua một số thứ nhanh hơn người lớn nhưng sẽ dễ bị tổn thương khi các cháu lớn lên. Rốt cuộc, các cháu phát triển theo thời gian và các sự kiện trong quá khứ của các cháu cũng biến chuyển theo. Một cháu bé có thể lúc ban đầu vượt qua được tình huống khi gia đình có người thân qua đời, nhưng có thể sẽ phải trải qua nỗi đau buồn lớn liên quan tới việc đó sau vài năm. Những điều được nói với con bạn 5 năm trước đây có thể vẫn còn ám ảnh cháu. Hoặc cháu có thể vẫn âm thầm hy vọng rằng cha mẹ cháu sẽ quay lại với nhau và có thể phá phách mỗi khi có điều gì đó xảy ra mà dường như làm tiêu tan hy vọng này của cháu.

Người lớn chúng ta không hoàn hảo, nhưng hầu như tất cả chúng ta đều đối mặt với mọi việc một lần, và vượt qua được mọi chuyện. Nỗi đau hoặc buồn rầu có thể không bao giờ rời khỏi hẳn chúng ta, nhưng chúng ta học được cách sống cùng chúng. Nhưng với các cháu nhỏ thì khó hơn. Khi các cháu thay đổi, thì các sự kiện trong quá khứ lại làm gọi lại các cảm xúc của các cháu. Các cháu có thể vượt qua cú sốc lúc ban đầu nhanh hơn chúng ta (hoặc có thể không), nhưng các cháu có rất ít kinh nghiệm để đối mặt với những xúc cảm và điều này có thể làm các cháu mất nhiều thời gian hơn chúng ta để tìm hiểu xem các cháu cảm thấy thế nào và các cháu định làm gì tiếp theo.

Vì vậy, bạn đừng nghe thêm bất kỳ ai nói rằng con trẻ vượt qua mọi thứ nhanh hơn người lớn chúng ta nữa. Các bậc cha mẹ nắm vững quy tắc biết nhiều hơn thế, vì vậy đừng để bất kỳ ai nói những điều tẻ nhạt và vô lý như vậy.

Các con bạn sẽ cần sự giúp đỡ của bạn. Ví dụ, nếu bạn gặp một sự tổn thất đột ngột về tình trạng tài chính, thì việc này có thể ảnh hưởng lớn tới các con của bạn. Các cháu sẽ không còn theo kịp được với các bạn về các kỳ

ngủ, các thầy huấn luyện, điện thoại di động, xe hơi đưa đón – đối với một số cháu thì điều này thật là mất mát lớn. Bạn đang gặp khó khăn khi phải cố gắng thiết lập một ngân sách hạn hẹp hơn, trong khi các cháu thì mất đến nửa số bạn bè, sự tự tin, vị thế, lòng tự trọng và kỳ nghỉ nữa. Điều này đòi hỏi phải có thời gian để vượt qua, kể cả nếu gia đình trở lại được tình trạng ổn định về tài chính.

Hãy để cho các con bạn biết rằng bạn hiểu được các cảm giác và vấn đề của các cháu có thể khác với của bạn, và bạn quan tâm tới những điều đó như là của chính bạn vậy. Bạn không thể lấy lại được cho cháu ngân sách mà cháu từng có, gia đình hạnh phúc của cháu, anh chị em hoặc người cha hoặc người mẹ đã mất của cháu, sức khỏe của cháu, hoặc bất cứ thứ gì mà cháu đã mất, nhưng bạn có thể cho cháu biết rằng bạn thật sự quan tâm tới cháu và không kỳ vọng cháu phải vượt qua mọi chuyện nhanh hơn là cháu có thể.

**THẬT SỰ QUAN TÂM TỚI CHÁU VÀ KHÔNG KỶ VỌNG CHÁU
PHẢI VƯỢT QUA MỌI CHUYỆN NHANH HƠN LÀ CHÁU CÓ THỂ.**

QUY TẮC 84

DƯ CHẤN CÓ THỂ KÉO DÀI MÃI MÃI

Tất nhiên, dần dần các con bạn sẽ vượt qua các khủng hoảng của mình hoặc ít nhất cũng sẽ quen với mọi thứ. Rồi các cháu sẽ biết chấp nhận – giống như tất cả chúng ta – rằng cha mẹ cháu đã ly hôn, hoặc ai đó đã qua đời. Nếu cháu bị ốm hoặc bị thương, cháu sẽ học được cách đối mặt với thực tế là cháu đã bị tàn phế hoặc không ăn được tất cả những thứ mà các bạn cháu có thể ăn. Nếu cháu phải chuyển chỗ ở theo bạn, thì rồi sớm hay muộn cháu cũng sẽ có bạn mới, sẽ ổn định với ngôi trường mới.

Nhưng điều đó không có nghĩa là tất cả mọi thứ đã qua. Một số khủng hoảng có thể trôi qua và bạn lại trở về trạng thái ban đầu, nhưng đa phần chúng sẽ làm bạn khác đi một chút. Đôi khi khác đi nhiều. Một đứa trẻ có thể quen với mọi việc – như bạn có thể – khi có cha hoặc mẹ qua đời, nhưng cháu sẽ mãi mãi là một cháu bé lớn lên thiếu cha hoặc mẹ. Điều đó làm cho cháu vẫn khác biệt, và sẽ luôn mang theo những điều bất lợi cùng với tổn thương ban đầu. Các ngày thể thao của trường học hoặc ngày trao

giải đối với các cháu giờ đây sẽ khác đi, mỗi sinh nhật, ngày lễ hoặc các sự kiện gia đình sẽ thiếu đi điều gì đó.

Điều tương tự cũng xảy ra với việc ly dị. Cho dù con bạn chấp nhận rằng hai bạn không còn ở cùng nhau nữa, và thậm chí có thể vượt qua được giai đoạn phải chia sẻ tình cảm, nhưng cháu vẫn phải trải qua thời gian thơ ấu còn lại với việc cha mẹ đã xa nhau và không còn liên lạc với nhau nữa. Các kỳ nghỉ sẽ không còn được như trước. Các cuộc vui chơi ở trường sẽ khó khăn hơn để sắp xếp nhằm đảm bảo rằng cha mẹ không đụng mặt nhau, hoặc sẽ ngưng ngưng khi họ gặp nhau. Và con bạn sẽ phải học cách chấp nhận những người bạn tình mới của cha mẹ, thậm chí là cha mẹ kế.

Có thể con bạn phải trải qua bệnh tật hoặc bị thương. Tôi biết một cháu bé 3 tuổi, cháu bị cắt bỏ một chân sau một vụ tai nạn ô tô. Cháu đối mặt với chuyện này một cách rất giỏi và dũng cảm, nhưng cháu sẽ luôn luôn là một đứa trẻ bị tật nguyền. Điều đó sẽ ảnh hưởng tới các hoạt động mà cháu có thể tham gia – có thể cháu sẽ không thể tham gia hoặc nếu tham gia cháu trở nên phải cố gắng chứng tỏ mình với mọi người xung quanh – và điều đó có thể làm cho cháu bị trêu chọc khi cháu lớn lên, hoặc phải đi len lén. Bất kể các ảnh hưởng là như thế nào, có lợi hay bất lợi, thì sẽ khác so với việc lớn lên có đủ hai chân.

Là cha mẹ, bạn sẽ nhận thức được là những thay đổi dài hạn sẽ gây tổn thương thế nào cho các con của mình. Nhưng không phải bất kỳ ai khác cũng vậy nên điều này rất khó thể hiện. Đôi khi bạn cần nêu hằn ra (có thể cả khi bạn cảm thấy bạn không nên), đôi khi bạn cần hỗ trợ thêm cho con mình và cho cháu biết rằng bạn biết. Các khủng hoảng lớn sẽ ảnh hưởng con bạn suốt cả cuộc đời, nhưng bạn hãy an tâm là có một số thay đổi có thể là tích cực, kể cả trong một tình huống tồi tệ. Con bạn có thể trở nên độc lập hơn, hoặc biết thông cảm hơn, hoặc cứng rắn hơn, và những điều này là vô cùng quý giá.

MỘT SỐ KHỦNG HOẢNG TRÔI QUA VÀ BẠN LẠI TRỞ LẠI TRẠNG THÁI BAN ĐẦU, NHƯNG ĐA PHẦN CHÚNG SẼ LÀM BẠN KHÁC ĐI MỘT CHÚT.

NÊN NÓI CHO CON BẠN BIẾT ĐIỀU GÌ ĐANG XẢY RA

Con trẻ có thể rất ngây thơ. Các cháu có thể không hiểu hoặc thậm chí không biết ly hôn, phá sản hay qua đời là gì. Tuy nhiên, các cháu thường cảm nhận được rất rõ những gì diễn ra xung quanh. Các cháu biết khi có điều gì đó xảy ra, cho dù các cháu không hiểu điều đó là gì.

Dù là có ai đó đang ôm rất nặng, hoặc bạn và bạn đời của bạn đang cãi nhau (cho dù các bạn đã cố hạ thấp giọng hoặc khi các con bạn không có ở đó), hoặc bạn vô cùng lo lắng về chuyện tiền bạc hay công việc, thì các cháu sẽ biết hết. Tất nhiên các cháu sẽ không biết được các chi tiết – trừ khi bạn nói cho cháu biết – nhưng các cháu biết được những điểm chính.

Đó là lý do tại sao bạn nên nói cho các cháu biết. Nếu không các cháu sẽ không sự lựa chọn nào khác ngoài việc tự lý giải, thường là sẽ tệ hơn so với thực tế. Các cháu đang trong độ tuổi mới lớn của bạn rất có thể sẽ cho rằng sự cãi cọ giữa cha mẹ và bầu không khí nặng nề chúng tỏ là sắp xảy ra việc ly hôn – trong khi thật sự là hai bạn có thể chỉ đang cãi nhau về tiền bạc và không hề có ý nghĩ gì về chuyện ly hôn cả. Các cháu có thể suy diễn là người nào đó đang ôm nặng chính là bạn, khi thực tế là ông hoặc bà cháu đang bị ôm. Cho dù là tệ, nhưng theo quan điểm của các cháu thì điều đó vẫn tốt hơn nhiều so với việc bạn là người phải đối mặt với tử thần.

Bạn hãy chú ý, việc không nói cho con bạn biết khi có điều gì đó không hay xảy ra, sẽ chỉ làm cho mọi thứ tồi tệ hơn. Bạn không thể giấu giếm được các cháu, nên tốt nhất là bạn đừng làm vậy. Tất nhiên, bạn không phải cho cháu biết thực chất của vấn đề nếu việc đó là không thích hợp, nhưng ít nhất bạn hãy cho cháu biết bức tranh tổng thể của vấn đề.

Bạn sẽ phải tự phán đoán xem chính xác khi nào và điều gì nên nói cho các cháu biết và tuổi của các cháu cũng sẽ làm nên sự khác biệt lớn. Bạn không thể nói cho cháu bé 2 tuổi của bạn nhiều thứ như cháu bé 15 tuổi của bạn. Một cách chung nhất, bạn hãy nói cho cháu những điều tối thiểu và sau đó trả lời các câu hỏi của cháu. Các cháu càng lớn, các cháu sẽ càng có nhiều câu hỏi. Nếu tình huống thật sự tác động và làm cháu tổn thương, thì bạn đừng cho cháu biết nhiều thông tin hơn là những gì các cháu hỏi bạn – có thể là các cháu không hỏi bởi vì các cháu không muốn biết. Các cháu sẽ hỏi khi các cháu thấy sẵn sàng nghe câu trả lời.

Khi bạn nói với cháu, bạn cần nói ngay khi cháu nhận thấy có điều gì xảy ra. Bạn đừng tự mình cho rằng cháu chưa để ý thấy chỉ bởi vì bạn không muốn đề cập tới điều đó – hãy thật sự trung thực với bản thân mình. Các cháu lớn tuổi hơn dù sao cũng sẽ có rất nhiều manh mối, từ các nhận định (“Con luôn là người sau cùng biết mọi chuyện”) cho tới các câu hỏi thẳng (“Mọi việc ổn chứ ạ?”). Và nếu tin xấu là điều không thể tránh được – ví dụ như ai đó trong gia đình bị ốm sắp qua đời – thì hãy cho cháu có đủ thời gian để quen với việc đó chứ đừng để đến phút cuối cùng mới nói cho cháu biết.

Tất cả các bậc cha mẹ tốt nhất mà tôi biết đều thực hiện một quy tắc là không giấu con trẻ điều gì, mà thay vào đó để cho các cháu biết và luôn trung thực về những gì đang diễn ra. Tất nhiên điều đó là tùy thuộc vào bạn, và bạn có thể lựa chọn cách cố gắng để cuộc sống của các cháu không bị ảnh hưởng, nhưng khả năng nhiều là bạn sẽ gặp khó khăn và rồi cháu cũng sẽ phát hiện ra, đến lúc đó thì mọi việc sẽ còn khó hơn vì đó là một cú sốc đột ngột chứ không phải là điều mà cháu đã có thời gian để thích nghi. Các con bạn là một phần của gia đình, và bất cứ điều gì ảnh hưởng tới gia đình đều sẽ ảnh hưởng tới các cháu. Vì vậy tôi có thể nói rằng các cháu có quyền được biết.

VIỆC KHÔNG NÓI CHO CÁC CON BẠN BIẾT KHI CÓ ĐIỀU KHÔNG HAY XẢY RA SẼ CHỈ KHIẾN MỌI VIỆC TRỞ NÊN TỒI TỆ HƠN.

QUY TẮC 86

DẠY CON BẠN BIẾT CÁCH THẤT BẠI

Không ai muốn thất bại. Với con trẻ thì việc thất bại đôi khi tệ hơn so với chúng ta nghĩ. Có một thực tế đáng buồn là một số cháu thậm chí còn tự tử vì sợ thi trượt, trong khi người lớn chúng ta biết rằng việc thi trượt không đến nỗi khủng khiếp lắm. Trong cuộc sống chắc chắn sẽ có lúc con bạn thất bại trong việc gì đó. Có thể cháu rất giỏi làm bài thi ở lớp, nhưng lại trượt thi bằng lái xe, hoặc không được tuyển chọn vào đội bóng, hoặc không được tham gia ban nhạc cùng các bạn vì giọng không chuẩn (tôi đã từng bị như vậy).

Như tôi đã nói, có thể là bạn nhìn thấy được là những việc đó chẳng phải là điều gì ghê gớm lắm. Nhưng lý do mà quy tắc này nằm trong phần “khủng hoảng” là bởi vì đối với con bạn, những việc đó rất có thể là một sự khủng hoảng. Và nếu cháu vừa trượt hết các môn học bậc phổ thông thì đó cũng rất có thể là một sự khủng hoảng đối với bạn. Nhưng kể cả nếu bạn thấy thanh thản khi con bạn không được chọn vào đội bóng, thì bạn vẫn phải để ý xem cảm giác của cháu thế nào nếu bạn định giúp cháu vượt qua.

Nếu bạn nói với cháu rằng việc đó chẳng quan trọng, việc đó chẳng làm sao cả, cháu vẫn có thể thử lại, và còn nhiều thứ khác mà cháu có thể làm ... là bạn đã đang gián tiếp nói với cháu rằng các cảm giác của cháu là sai và cháu không nên buồn như vậy. Việc coi nhẹ các cảm giác của cháu sẽ làm cháu cảm thấy tổn thương và cô đơn. Điều này không làm cho cháu nghĩ rằng, “Ừ nhỉ, mình thật là ngốc nghếch. Việc chẳng có gì cả mà.”

Vậy thì bạn nên làm gì? Hãy nói với cháu rằng cháu đã đúng khi có cảm giác mất mát như vậy và liệu đó đã phải là tận cùng thế giới chưa? Không hẳn, nhưng gần như vậy. Bạn phải cho phép cháu được có cảm giác tồi tệ như cháu đang cảm thấy bằng cách nói với cháu rằng bạn có thể thấy được cháu cảm thấy tồi tệ thế nào, và bạn không ngạc nhiên khi cháu cảm thấy như vậy. Bạn hãy tỏ ra cảm thông và thấu hiểu. Bạn biết điều gì có tác dụng rồi đây – một vài cái ôm và những tách trà. Và một chiếc bánh sô-cô-la nếu trong nhà có. Có thể là nấu món ăn ưa thích của cháu cho bữa tối để cho cháu biết rằng bạn quan tâm tới cháu. Khi bạn đã để cho cháu buồn rầu trong một khoảng thời gian, thì rồi cháu sẽ lại thoát ra được khỏi nỗi thất vọng của mình và khi đó bạn sẽ lại ở bên cháu động viên cháu và chỉ ra cho cháu thấy những cái được – nhưng chỉ trong chừng mực mà cháu muốn nghe thôi nhé.

Cho dù đứa con 5 tuổi của bạn không dành được giải nhất trong ngày hội thể thao ở trường học hoặc đứa con 17 tuổi của bạn không vào được trường đại học mà cháu muốn và các cháu cho đó là một sự khủng hoảng thì bạn cũng phải nghĩ như vậy.

VIỆC XEM NHẸ CẢM GIÁC CỦA CÁC CHÁU SẼ LÀM CÁC CHÁU CẢM THẤY TỔN THƯƠNG VÀ CÔ ĐƠN.

QUY TẮC 87

TÌM SỰ THỐNG NHẤT CHỨ ĐỪNG TRANH CÃI ĐÚNG SAI

Ở bất kỳ đâu, ly hôn có lẽ luôn là nỗi khủng hoảng lớn nhất mà những đứa con phải trải qua. Và quy tắc này là dành cho các bậc cha mẹ đang trải qua giai đoạn ly hôn. Rất dễ thấy rằng ly hôn là điều xảy ra giữa hai người đã từng gắn bó và nay không như thế nữa. Tất nhiên, bạn biết rằng các con bạn là một thành tố quan trọng của gia đình, nhưng các cháu dường như không có chỗ trong sự kiện chính.

Sẽ thực tế hơn khi nhìn nhận rằng ly hôn là điều xảy ra với cả gia đình, và con trẻ là trung tâm của sự kiện đó cũng như bất kỳ ai khác. Các cháu có thể không phải là người ra các quyết định, nhưng các cháu có liên quan. Hơn nữa, cho dù việc ly hôn là tệ như thế nào, đa phần các bậc cha mẹ đều lựa chọn giải pháp đó bởi vì ít nhất thì việc đó cũng tốt hơn là lựa chọn chung sống cùng nhau. Tuy nhiên, đối với con trẻ, thì các cháu chẳng được lợi thêm điều gì từ việc chia tay của cha mẹ mình cả. Đó rất có thể là sự lựa chọn tồi nhất đối với các cháu.

Vì vậy việc các bạn thực hiện việc ly hôn làm sao để các cháu có thể chịu đựng được là điều quan trọng nhất. Và việc quan trọng nhất bạn có thể làm cho các cháu là hãy thống nhất được càng nhiều càng tốt với người bạn đời của bạn. Cho dù đó là thảo luận xem ai sẽ được chia cái gì, điều gì sẽ xảy ra đối với ngôi nhà, việc chăm nom các cháu hoặc bất kỳ thứ gì khác, các bạn hãy cố gắng hết sức để đạt được sự thống nhất. Và điều đó có nghĩa là kể cả khi mà bạn thấy điều đó không công bằng.

Bạn có thể có lý hoàn toàn khi làm cháy túi người bạn đời cũ của bạn, tranh đấu để dành được từng xu mà họ có, đòi hỏi được giữ lại ngôi nhà, yêu cầu hỗ trợ về tài chính nhiều hơn... nhưng thật sự thì không có việc nào trong đó quan trọng hơn là việc hãy thống nhất với họ, tìm cách và hợp tác để thỏa thuận được với họ, và để cho bọn trẻ quen được với cuộc sống mới.

Quy tắc này có thể thật sự là khó, đặc biệt là khi bạn cảm thấy – tôi biết đa phần mọi người đều thế – rằng hình như bạn bị ngược đãi và quấy rầy bởi người bạn đời cũ. Tôi hiểu là công lý và sự trả thù có thể là rất dễ chịu, nhưng có đáng không khi con bạn sẽ phải chịu hậu quả? Tất nhiên là không. Đây là một trong những điều mà thật sự phân biệt giữa các bậc cha mẹ nắm vững quy tắc và không có quy tắc. Trước khi bạn nói hoặc làm điều gì thiếu

suy nghĩ, bạn hãy ngừng lại và nghĩ liệu xem điều đó có giúp ích gì cho các con của bạn không. Và nếu bạn không thể trung thực trả lời rằng có, thì bạn đừng làm điều đó.

CÔNG LÝ VÀ SỰ TRẢ THÙ CÓ THỂ LÀ RẤT DỄ CHỊU, NHƯNG CÓ ĐÁNG KHÔNG KHI CON BẠN SẼ PHẢI CHỊU HẬU QUẢ?

QUY TẮC 88

HÀNH ĐỘNG THỂ HIỆN NHIỀU ĐIỀU HƠN LỜI NÓI

Đây là quy tắc không chỉ áp dụng khi xảy ra khủng hoảng, mà còn cả khi sự khủng hoảng đó trở nên vô cùng quan trọng. Bạn biết mọi người hay nói rằng trẻ em không bao giờ lắng nghe? Không phải vậy, nhưng đúng là các cháu ít để ý tới những gì bạn nói hơn là những gì bạn làm. Con trẻ có thể nhanh chóng phát hiện ra sự giả tạo, và các cháu sẽ không quên điều đó. Các cháu sẽ đánh giá bạn qua các hành động của bạn.

Tôi không chỉ nói về các lời nói hoặc hành động tiêu cực. Tôi sẽ cho bạn một ví dụ. Giả sử bạn hiểu được rằng việc để các cảm xúc của bạn được bộc lộ và khóc nức nở là có lợi. Bạn có thể nói với các con bạn điều đó một cách thường xuyên. Nhưng nếu các cháu thấy bạn trải qua những tổn thương tương tự mà chẳng bao giờ khóc, thì các cháu sẽ thấy rất khó để làm theo những gì bạn nói với các cháu so với khi bạn làm theo đúng những gì bạn nói. Nếu việc khóc lóc là không có vấn đề gì (và tất nhiên, đúng là như vậy) thì bạn hãy thể hiện cho các cháu thấy. Hãy để cho các cháu thấy bạn đầm đìa nước mắt mà không ngượng ngùng gì về điều đó cả.

Tôi có bạn từng trải qua những thời khắc khó khăn cách đây vài năm khi người chồng bị mất việc làm. Họ luôn nói với hai đứa con trong độ tuổi mới lớn của mình rằng không có gì phải ngượng khi mình có ít tiền hơn những người khác cả, và chẳng việc gì phải thấy không thoải mái khi mình không thể mua một số thứ mà bạn bè các cháu có. Một lần, cả gia đình họ đi ăn trưa tại nhà những người bạn rất giàu có của họ, và đôi bạn tôi đã phải đỗ xe khuất vào trong góc để những người chủ nhà không nhìn thấy chiếc xe cũ và xấu mà họ đang đi. Và bọn trẻ nhận ra điều đó ngay lập tức. Tôi biết, bởi vì chính các cháu đã kể với tôi điều đó.

Đó là một ví dụ về kiểu cha mẹ cổ điển: “Hãy làm như những gì cha mẹ bảo, chứ không phải như những gì cha mẹ làm.” Không có gì có thể biện minh cho cách nói này. Nếu bạn có thể làm điều đó thì bạn hãy làm đi. Còn nếu bạn không thể, thì tại sao bạn lại kỳ vọng con mình làm được?

Các con bạn sẽ quan sát xem bạn đối đầu với những tình huống khó khăn như thế nào, và các cháu sẽ làm theo như thế. Cho dù là bạn ghen tị, giận giữ, nhỏ nhen, hay cãi nhau, hờ thẹn hoặc bỏ cuộc, thì các cháu sẽ lớn lên và cho rằng đó là cách cư xử có thể chấp nhận, cho dù bạn có thể nói với cháu điều ngược lại. Mặt khác, nếu bạn cư xử có lòng tự trọng, chính trực, nhân đạo, có cân nhắc, và dũng cảm thì điều này sẽ ảnh hưởng tới các cháu nhiều hơn bất kỳ thứ gì bạn có thể nói.

CÁC CON BẠN SẼ QUAN SÁT CÁCH BẠN ĐỐI ĐẦU VỚI NHỮNG TÌNH HUỐNG KHÓ KHĂN, VÀ SẼ LÀM THEO NHƯ THẾ.

QUY TẮC 89

ĐỂ CON BẠN BIẾT RẰNG CHÁU LÀ ƯU TIÊN SỐ 1

Bạn biết rằng các con bạn là nhất, và tất nhiên là như vậy. Nhưng các cháu có biết điều đó không? Thường thì việc dành tình yêu thương và sự chú ý cho con dường như đã là bản năng của bạn, nhưng đôi khi việc này có thể rất khó khi đầu óc và tâm trạng của bạn đang bị phân tán. Khi bạn đang phải đối mặt với sự lo lắng, căng thẳng hoặc nỗi buồn, thì không dễ chút nào để nhớ là phải đặt con bạn lên hàng đầu.

Trong những thời khắc tối tăm nhất ấy, thì mức độ chú ý và kiên nhẫn của bạn sẽ bị lung lay. Đột nhiên thật khó để dành thời gian đọc chuyện cho cháu nghe trước khi đi ngủ, hoặc ôm ấp cháu, chứ chưa nói đến việc cho cháu đi mua sắm hoặc đá bóng cùng cháu. Khi có điều gì đó tồi tệ nhất xảy ra, thì đột nhiên các con bạn sẽ ít được bạn quan tâm hơn thường lệ. Có thể các cháu phải chịu sự gắt gỏng hoặc mất kiên nhẫn của bạn nhiều hơn khi bạn cảm thấy căng thẳng, nhưng các cháu còn nhận được ít thời gian và sự chú ý của bạn hơn.

Tôi biết có thể bạn cũng không biết làm gì hơn. Có những thứ trong cuộc sống mà có thể lấy hết thời gian của bạn và làm bạn trở nên nóng tính và

chẳng ai muốn lại gần bạn. Nếu nhà bạn bị xiết, hoặc mẹ bạn bị ốm sắp mất, hoặc sếp của bạn sắp sa thải bạn, hoặc một cháu trong các con bạn bị ốm nằm viện, thì tất nhiên bạn không thể vui vẻ như bình thường được. Và chẳng ai kỳ vọng bạn làm được như vậy cả.

Một số loại khủng hoảng có thể qua nhanh, trong khi một số loại khác lại có thể âm ỉ ngày này qua tháng khác, thậm chí là hàng năm. Thường là chỉ riêng việc quan tâm đến bản thân bạn đã đủ mệt rồi. Nhưng việc đặt các con lên hàng đầu cũng có thể là điều tốt nhất bạn có thể làm cho mình – việc này làm bạn bớt tập trung vào mình, làm bạn ngừng việc tự đắm mình trong suy nghĩ, và là lý do để bạn tiếp tục chiến đấu.

Và trên thực tế, cách tốt nhất để các con bạn biết được rằng các cháu được ưu tiên hàng đầu là hãy đảm bảo rằng điều đó thật sự được thực hiện. Nếu bạn cứ tự giam mình với những than vãn và luôn nghĩ về bản thân thì điều này sẽ thể hiện ra ngoài. Cho dù lý do bạn cảm thấy tồi tệ là như thế nào, thì các con bạn sẽ tự hiểu là bạn đặt bạn lên trước cháu. Nếu đó không phải là điều bạn muốn, và bạn muốn các cháu biết rằng các cháu được đặt lên hàng đầu thì bạn hãy đảm bảo rằng các cháu được như thế, và các cháu sẽ hiểu được điều đó ở một mức độ nào đó. Các cháu có thể kêu ca than vãn lúc này hay lúc khác rằng bạn không làm thế này thế kia như bạn thường hay làm, nhưng trong lòng các cháu biết rằng các cháu vẫn là số 1.

Tất nhiên điều đó là sự thật. Không có ích gì khi bạn cứ đắm mình với những suy nghĩ riêng rồi đôi khi tự nhủ rằng: “Tất nhiên bọn trẻ được đặt lên hàng đầu.” Việc đó chẳng có ích gì cả. Nhưng nếu các cháu vẫn là ưu tiên hàng đầu của bạn trong mọi quyết định, nếu bạn đảm bảo là các cháu luôn có những thứ các cháu cần hầu hết mọi lúc kể cả khi việc đó rất khó với bạn, thì các cháu sẽ có được sự tự tin khi biết được rằng bạn yêu các cháu nhiều biết bao nhiêu.

Việc đặt các con lên hàng đầu cũng có thể là điều tốt nhất bạn có thể làm cho mình.

QUY TẮC 90

BẠN KHÔNG THỂ SỬA CHỮA MỌI THỨ

Mong muốn lớn nhất của bất kỳ người cha, người mẹ nào là mọi thứ tốt đẹp đến với các con mình. Nếu các cháu bị đau, chúng ta sẽ hôn cháu nhiều hơn. Nếu cháu gặp vấn đề, chúng ta sẽ giúp cháu giải quyết. Nếu cháu buồn, chúng ta sẽ ôm cháu. Nếu ai đó xấu tính với cháu, chúng ta sẽ can thiệp.

Nhưng đôi khi các cháu phải đối mặt với những thứ thật sự lớn mà chúng ta không thể giải quyết hộ cháu. Và cảm giác bất lực không giúp được con mình thật là kinh khủng làm sao. Có một số điều trong cuộc sống còn tồi tệ hơn cả việc phải chứng kiến con bạn phải chịu đựng hoặc không vượt qua được nỗi đau. Nhưng điều đó có thể xảy ra. Khi có ai đó qua đời, bạn không thể mang người đó lại cho con bạn được cho dù cháu có nhớ và yêu người đó nhiều như thế nào. Đôi khi con bạn bị ốm mà bạn không thể làm gì được. Hoặc người cha hoặc mẹ của cháu bỏ đi và không ở đó khi cháu cần.

Đó là bài học quan trọng mà mỗi cháu đều cần học được: có những thứ diễn ra mà đôi khi không có ai làm gì khác được. Đó là bài học thật khó để học khi các cháu còn nhỏ. Và việc chứng kiến các cháu phải học bài học đó thật là đau lòng biết chừng nào. Nhưng dù sớm hay muộn, thì các cháu cũng đều phải học, và bạn không thể kiểm soát được việc cuộc đời sẽ dạy cho cháu những gì. Tất cả những gì bạn có thể làm là hãy an ủi con mình vượt qua chuyện đó, nhưng bạn không thể ngừng những tổn thương lại được.

Vì vậy quy tắc này đề cập tới việc phải chấp nhận rằng bạn chẳng thể làm điều gì cả. Đó không phải là lỗi của bạn và không ai khác có thể làm điều gì tốt hơn bạn. Đó chỉ là giọt nước tràn ly và kết thúc câu chuyện thôi mà. Bạn đừng dằn vặt bản thân, bởi vì bạn không đáng phải như vậy. Mọi thứ đã đang khó khăn đối với bạn lắm rồi. Bạn có thể cũng đang có nỗi đau của riêng mình, cộng thêm với việc phải chứng kiến con bạn phải chịu đựng mọi thứ, cho nên bạn thật sự không cần phải chất chứa thêm điều gì cho mình để phải chịu đựng thêm nữa. Bạn hãy dành cho mình một chiếc ôm và sự thông cảm nữa.

Và bạn hãy nhớ rằng con bạn không kỳ vọng bạn tạo ra những phép màu. Các cháu không phải là kẻ ngốc và các cháu biết là bạn cũng chẳng thể làm gì hơn. Tất cả những gì mà lúc này bạn có thể làm cho cháu là hãy dành cho cháu tình yêu thương của bạn và hãy ôm cháu thật nhiều, vì vậy bạn hãy

làm như thế đi. Điều đó có thể sẽ giúp cả bạn và con mình thấy dễ chịu hơn phần nào.

**BẠN KHÔNG THỂ KIỂM SOÁT ĐƯỢC VIỆC CUỘC ĐỜI SẼ DẠY
CHO CHÁU NHỮNG GÌ.**

PHẦN X. CÁC NGUYÊN TẮC VỀ TUỔI TRƯỞNG THÀNH

Làm cha mẹ, bạn không có tuổi hưu. Đó là một công việc suốt đời. Ngay cả khi bạn đã 100 tuổi thì các con vẫn là con của bạn. Và nếu bạn thực hiện tốt vai trò của mình, các con sẽ vẫn rất cần sự tán thành hay hỗ trợ từ bạn.

Cho dù, đối với bạn, các con vẫn như xưa, nhưng các con không muốn được bạn coi là con nít như trước. Vì vậy, bạn cần tìm cách để vừa duy trì được vai trò làm cha, làm mẹ, vừa đảm bảo một mối quan hệ người lớn giữa cha mẹ và con cái. Mặc dù rất khó để đạt được sự cân bằng này nhưng tôi biết nhiều bậc cha mẹ đã thực hiện thành công, và như vậy có nghĩa là các bậc cha mẹ khác cũng có thể làm được.

Trong phần này là những quy tắc hay nhất mà tôi đã tích lũy được qua nhiều năm để giúp bạn luôn là một người cha, người mẹ tuyệt vời ngay cả khi các con bạn đã 40 tuổi, bằng tuổi của bạn hồi các cháu mới 4 hoặc 14 tuổi.

QUY TẮC 91

BÂY GIỜ HÃY LÙI LẠI

Bạn đã có 18 năm để nuôi dạy con mình thành người bạn muốn. Tôi không có ý rằng bạn nuôi dạy con mình thành những luật sư, bác sỹ hoặc cầu thủ bóng đá hàng đầu hoặc bất cứ ai khác. Ý tôi là bạn đã có 18 năm để trang bị cho con mình mọi thứ cháu có thể cần cho một cuộc sống hạnh phúc.

Giờ thì thời gian đã hết. Bạn đã kết thúc 18 năm đó. Bây giờ hãy lùi lại. Nếu con bạn vẫn chưa học được điều đó thì cũng đã muộn. Từ giờ trở đi mọi thứ sẽ tùy thuộc vào cháu và bạn không thể can thiệp vào nữa. Thật khó khi bạn phải chứng kiến cháu làm điều gì đó mà bạn không thích. Chắc bạn cũng từng nghĩ tới điều này nhưng giờ thì cũng muộn rồi.

Có duy nhất một điều còn lại mà bạn vẫn có thể dạy cho con mình, đó là cháu hãy đứng trên đôi chân của mình chứ đừng dựa dẫm vào bạn nữa. Và cách duy nhất bạn có thể dạy cho cháu điều đó là bạn hãy lùi lại. Quãng thời gian 18 năm vừa rồi sẽ trở thành phí phạm nếu bạn không để cho con mình có dịp thực hành những điều bạn đã dạy cháu. Vậy thì có nghĩa lý gì khi bạn dạy cháu phải biết sống độc lập, biết tự suy nghĩ và tự ra quyết định và nhiều điều khác, khi mà bạn không để cho cháu có dịp làm những điều ấy?

Và bạn biết không? Nếu bạn chỉ là một bậc cha mẹ nắm vững quy tắc một cách nửa vời như tôi nghĩ, thì tự bạn đã làm hại con mình. Nếu bạn cứ luôn can thiệp, thì chẳng khác gì bạn đang nói rằng: “Cha mẹ đã không làm tốt việc của mình nên con vẫn cần được giúp đỡ.”

Bên cạnh đó, tất cả chúng ta đều biết điều gì sẽ xảy ra khi cha mẹ can thiệp vào. Nhẹ thì thể hiện là ra vẻ bề trên, nặng thì mang tính phá hoại. Điều đó làm cho bạn không thể có được mối quan hệ người lớn tốt đẹp với con của mình. Mỗi khi bạn can thiệp vào chuyện của cháu nghĩa là bạn đang nói với cháu rằng cháu không có khả năng tự sống cuộc sống của cháu. Điều đó không tốt chút nào đối với lòng tự trọng của cháu. Cháu có thể không giỏi lắm trong việc sống cuộc đời mà bạn muốn cháu sống, nhưng nếu bạn là một bậc cha mẹ nắm vững quy tắc thì điều đó không thích hợp.

Tất nhiên là chúng ta không ngừng việc học hỏi khi chúng ta 18 tuổi. Tôi cho rằng con bạn vẫn còn nhiều điều để học. (Có thể cả bạn cũng vậy.) Tôi hy vọng là như thế, nếu không cháu sẽ có một cuộc sống khá tẻ nhạt. Nhưng giờ đây cháu phải học hỏi mọi điều ở bên ngoài. Tôi không biết cụ thể là ở đâu – giờ thì điều đó phụ thuộc vào cháu (đó là điểm chính). Cháu có thể lựa chọn xem học hỏi cái gì, và học như thế nào, ở đâu, và với ai.

Từ bây giờ bạn sẽ chỉ đóng vai trò đứng đằng sau trong việc học hỏi của cháu mà thôi. Thực tế, cho tới giờ thì cháu cũng không nhận ra điều đó nữa. Bởi vì việc duy nhất của bạn bây giờ là lùi lại. Tôi nghĩ là bạn đã hiểu ra vấn đề. Nên tôi cũng sẽ rút lui.

TỪ BÂY GIỜ BẠN SẼ CHỈ ĐÓNG VAI TRÒ ĐỨNG ĐẰNG SAU TRONG VIỆC HỌC HỎI CỦA CHÁU MÀ THÔI.

QUY TẮC 92

HÃY ĐỂ CON BẠN CHỦ ĐỘNG XIN LỜI KHUYÊN

Sau khi đọc xong quy tắc vừa rồi, có thể bạn sẽ thắc mắc rằng bạn nên làm gì nếu con bạn muốn xin bạn lời khuyên. Không sao cả, bạn có thể cho cháu lời khuyên.

Điều đó thì khá dễ. Cái khó là thực hiện cả quy tắc cơ. Có hai điều bạn cần biết khi đưa ra lời khuyên cho những đứa con đã lớn của bạn (và bất kỳ ai khác nữa):

- Không bao giờ đưa ra lời khuyên gì trừ khi con bạn yêu cầu,
- Chỉ cung cấp cho con bạn những thứ mà cháu hỏi.

Nếu các cháu hỏi xin lời khuyên, là cháu chỉ muốn xin lời khuyên. Các cháu không xin những lời chỉ dẫn, hướng dẫn, mệnh lệnh, nhận xét về cách sống của cháu, ý kiến, đánh giá hoặc bất cứ thứ gì khác. Các cháu chỉ đơn thuần là xin lời khuyên. Và kể cả như vậy thì bạn vẫn cần thận trọng.

Bạn hãy thử một bài tập nhỏ nhé. Giả sử con bạn xin bạn lời khuyên về việc liệu cháu có nên nhận làm công việc mà cháu đang được mời hay không. Sau đây là một vài gợi ý mà bạn có thể lựa chọn để trả lời cháu:

- “Không vấn đề gì cả. Rồi con sẽ thành thạo với công việc mới ngay sau vài tháng như con từng làm các công việc khác thôi mà.”
- “Con sẽ thật là ngốc nếu con không nhận lời.”
- “Mẹ không thể hiểu được là liệu con còn chê điều gì nữa nhỉ.”
- “Dù sao thì ít nhất họ cũng không thấy phiền khi con xuất hiện với bộ dạng đeo đầy khuyên tai vào mũi và lưỡi như thế.”

Tôi không có ý xúc phạm tới khả năng hiểu biết của bạn bằng cách nói với bạn rằng không có câu trả lời nào ở trên là ổn cả. Thực tế là tất cả những gì bạn cần làm là cho cháu lời khuyên. Thật sự thì cách tốt nhất để làm điều đó mà không đi quá đà là hỏi cháu các câu hỏi như: “Tại sao công việc này lại

hấp dẫn?” “Khả năng thăng tiến sẽ như thế nào?” “Con cảm thấy thế nào khi sẽ phải đi lại xa hơn?” Và những điều tương tự. Nói cách khác, bạn đang giúp cháu tìm ra những câu trả lời cho riêng mình và tiến tới tự ra được những quyết định.

Lời khuyên chỉ có thể, không hơn. Con bạn cũng không bắt buộc phải nghe. Vì vậy nếu cuối cùng cháu quyết định làm ngược lại với điều bạn gợi ý, thì đó là quyền của cháu. Điều này không có nghĩa là lời khuyên của bạn không giúp gì cháu trong việc ra được quyết định cuối cùng, do vậy bạn đừng có buồn hoặc khó chịu. Bạn hãy mừng là bạn đã có thể giúp đỡ cháu.

NẾU CUỐI CÙNG KHI CHÁU QUYẾT ĐỊNH LÀM NGƯỢC LẠI VỚI ĐIỀU BẠN GỢI Ý, THÌ ĐÓ LÀ QUYỀN CỦA CHÁU.

QUY TẮC 93

ĐỐI XỬ VỚI CON BẠN NHƯ VỚI NHỮNG NGƯỜI LỚN

Nếu bạn muốn có một mối quan hệ người lớn với những đứa con đã lớn của bạn, thì bạn cần đối xử với các cháu như với những người lớn. Vâng, tôi biết điều đó là hiển nhiên, nhưng thật sự điều này khá khó. Bạn đã có quá nhiều năm đưa ra cho cháu những lời chỉ dẫn, lời khuyên tự nguyện, ý kiến, kỷ luật và nhiều thứ khác, dường như nó đã ăn sâu vào tiềm thức của bạn. Giờ thật khó để nhớ kiềm chế không làm như vậy cho tới khi bạn hiểu rõ được điều đó.

Tất nhiên, bạn càng thực hiện điều đó sớm bao nhiêu khi cháu mới lớn, thì bây giờ càng dễ bấy nhiêu. Nhưng kể cả như vậy thì vẫn đòi hỏi phải có một sự chuyển tiếp. Không ai kỳ vọng rằng bạn có thể làm được điều đó ngay lập tức. Điều quan trọng là hiểu được bạn cần tới đâu, và mọi thứ sẽ không dễ dàng cho tới khi bạn tới được đó. Bạn hãy tự tạo cho mình thói quen không bảo con phải làm cái này cái kia nữa, hoặc không để cháu biết là bạn không đồng ý với cách ăn mặc của cháu, các bạn cháu hoặc bất kỳ thứ gì khác.

Một nửa của việc cư xử với cháu như với người lớn là ngừng làm những việc như nói với cháu rằng cháu phải cư xử ra sao hoặc nhắc lại cho cháu

nhớ cháu đã đáng yêu như thế nào hồi cháu 6 tuổi (cháu không còn muốn nghe câu chuyện đó nữa).

Một nửa còn lại là những gì bạn bắt đầu phải làm. Hãy nói với cháu về những điều mà bạn trò chuyện với bạn bè. Bạn cần quên đi khoảng cách thế hệ để đối xử với con mình như với những người lớn, điều này có nghĩa là bạn đánh giá cao ý kiến của cháu như ý kiến của người khác về các vấn đề như thay đổi khí hậu hoặc giải bóng đá Premier League, cuộc bầu cử sắp tới hay việc đã nên trồng tỏi tây hay chưa.

Và hãy hỏi xin lời khuyên từ các cháu. Có rất nhiều thứ mà các cháu biết nhiều hơn bạn. Sửa xe, thời trang, nhiếp ảnh, đan lát, mô hình đường xe lửa, nhận dạng các loài chim, đồ gốm – Tôi không biết bạn thạo những gì. Và tất nhiên, cả về công nghệ nữa, nhưng tôi đoán có lẽ bạn đã xin các cháu lời khuyên về điều này từ nhiều năm nay rồi.

Rồi đến một lúc nào đó, những việc này sẽ trở thành tự nhiên, nhưng để bắt đầu thì bạn cần thực hiện việc đó một cách có chủ ý, nếu không thì việc đó sẽ không xảy ra. Và bạn sẽ không biết được là các con bạn sẽ cảm thấy tự hào thế nào đâu khi bạn cần đến ý kiến của các cháu và coi các cháu như người lớn – trừ khi cha mẹ bạn đã từng làm như vậy với bạn thì bạn sẽ hiểu được là điều đó quan trọng như thế nào.

HÃY HỎI XIN LỜI KHUYÊN TỪ CÁC CHÁU. CÓ RẤT NHIỀU THỨ MÀ CÁC CHÁU BIẾT NHIỀU HƠN BẠN.

QUY TẮC 94

ĐỪNG CỐ TRỞ THÀNH BẠN THÂN CỦA CON MÌNH

Đây là một lỗi mà khá nhiều bậc cha mẹ xuất sắc cũng mắc phải. Bạn yêu con mình nhiều hơn bất cứ ai (có thể trừ người bạn đời của bạn vì người đó đã là người gần gũi nhất của bạn rồi), nên tất nhiên bạn cũng muốn cháu là người bạn thân thiết của mình.

Nhưng con bạn lại không muốn là người bạn thân nhất của bạn. Cháu có thể không nhận thức được điều đó, nhưng cháu thật sự là không muốn. Tôi có một người bạn, tự hào kể với tôi rằng cô ấy là người bạn thân nhất của các

con gái của cô ấy. Và đúng là như vậy. Cô ấy không chỉ nói điều đó. Cô ấy cư xử với các con mình như cách cô ấy cư xử với những người bạn thân thiết nhất, và các cháu cũng cư xử với cô ấy như vậy. Cô ấy nghĩ điều đó thật tuyệt vời, nhưng tôi cảm thấy tội nghiệp cho các cháu bé đó.

Bạn thấy đấy, các cháu đã có nhiều bạn thân. Rất nhiều rồi – các cháu không cần thêm nữa. Điều các cháu cần là một người mẹ. Nhưng chỉ có một ứng cử viên có thể được chọn vào vị trí ấy, nhưng người ấy lại đang bận làm bạn thân của các cháu mất rồi.

Vậy thì điểm khác biệt ở đây là gì? Vâng, thường là bạn chia sẻ mọi thứ với bạn thân của mình phải không? Tất cả những lo lắng, nỗi sợ, những suy nghĩ riêng tư. Và các bạn thân của bạn cũng làm như vậy với bạn. Trong khi cha mẹ là người mà bạn kính trọng – không phải là người giỏi hơn bạn nhưng là người trưởng thành hơn bạn, và đáng tin cậy. Đó là người có thể bảo vệ và chăm sóc bạn, cho dù có thể bạn hy vọng không bao giờ phải đòi hỏi họ điều ấy. Hàng ngày, bạn và họ có thể cùng hưởng thụ những thứ như nhau và thích được dành thời gian cho nhau, nhưng bạn không nói cho họ biết mọi thứ, và bạn cũng không muốn nghe mọi thứ từ họ.

Nếu bạn vô cùng lo lắng về việc không biết các con bạn lớn lên sẽ như thế nào thì sao? Liệu bạn có định nói cho con biết tất cả những lo lắng đó không? Bạn có thể chia sẻ với bạn thân của mình điều đó. Giả sử bạn là một người cha mẹ đơn thân, hoặc bạn đã ly dị và sau đó gặp người mới. Hoặc có thể bạn đang hẹn hò với ai đó. Bạn có định kể với các con mình tất cả các chi tiết liên quan như là bạn có thể kể với người bạn thân của mình hay không? Nếu con bạn dính líu vào những thứ không nên - như là dùng chất kích thích hoặc hẹn hò với người nào đó đã có vợ hoặc chồng – thì liệu bạn có cho cháu cùng một lời khuyên giống như bạn dành cho người bạn thân của mình hay không? Liệu khi con bạn lớn dần lên bạn có định tiết lộ cho cháu biết rằng bạn cô đơn như thế nào hoặc là bạn lo lắng về tiền bạc ra sao không?

Cách duy nhất bạn có thể là người bạn thân của con mình trong những trường hợp như vậy là hãy nói dối con mình hoặc giấu cảm xúc của mình đi. Nếu bạn nói cho cháu biết rằng bạn đang cô đơn, thì bất cứ cháu bé đáng yêu nào cũng sẽ cảm thấy rằng cháu cần dành nhiều thời gian hơn cho bạn, và bạn sẽ thấy tội lỗi nếu cháu phải cố gắng làm như vậy. Đó không phải là

những gì bạn muốn đổ lên con mình, cho dù cháu có sẵn sàng làm điều đó. Và nếu bạn nói dối hoặc giấu cảm xúc của mình với con, thì liệu cháu sẽ tìm tới bạn thế nào khi cháu cần được một bờ vai để dựa vào mà khóc, hoặc nhận những lời khuyên sáng suốt, hoặc ai đó mà cháu có thể dựa vào? Bạn đã để mất hết tất cả những gì ở một bậc cha mẹ khi các cháu cần.

Tôi không nói rằng bạn không thể có một mối quan hệ thân thiết với những đứa con đã lớn của mình. Thật sự thì tôi hy vọng là bạn và các cháu sẽ rất gần gũi với nhau, chia sẻ các mối quan tâm chung và vui đùa và dành nhiều thời gian với nhau. Tôi còn mong là bạn và các cháu yêu quý nhau nhiều hơn là đối với bạn thân. Nhưng đó không phải là một mối quan hệ giống với quan hệ bạn thân.

Các con bạn sẽ cần phải tách khỏi bạn khi các cháu lớn. Đó là việc của các cháu. Thật không công bằng đối với các cháu khi cứ phải cố gần gũi với bạn, kể cả bạn thực hiện điều đó qua tình bạn. Và bạn biết điều gì nữa không? Một mối quan hệ thật sự tốt giữa cha mẹ và con cái đã là điều quá tuyệt vời rồi, nó còn quý hơn cả việc có thật nhiều bạn thân. Vì vậy tại sao bạn lại phải đánh đổi?

CÁC CON BẠN SẼ CẦN PHẢI TÁCH KHỎI BẠN KHI CÁC CHÁU LỚN, ĐÓ LÀ VIỆC CỦA CÁC CHÁU.

QUY TẮC 95

LUÔN ĐỘNG VIÊN CON TRONG MỌI HOÀN CẢNH

Khi con gái tôi tốt nghiệp phổ thông, cháu học tiếp đại học. Trường đại học cháu chọn là ở Manchester và hồi đó khi đi cùng cháu tới thăm trường tôi đã hy vọng cháu thay đổi ý định, nhưng điều đó không xảy ra. Cháu lớn lên ở vùng quê, và tôi không thể tưởng tượng là cháu có thể sống được ở một thành phố lớn quá xa nhà như thế. Nhưng tôi đã không nói cho cháu biết suy nghĩ ấy. Tôi cố gắng hết mức động viên cháu làm những gì mà cháu nghĩ là tốt nhất. Và tôi rất mừng là tôi đã làm như vậy, bởi vì cuối cùng thì tôi đã sai. Cháu đã có một thời gian rất tuyệt ở đại học.

Có thể là ngớ ngẩn khi cho rằng bạn có thể nghĩ là mọi lựa chọn của bất kỳ cháu nào trong số các con của bạn đều là khôn ngoan, từ công việc mà các

cháu chọn hoặc người mà cháu định gắn bó, cho tới cách mà các cháu nuôi dạy con cái. Nhưng giờ các cháu đã là những người trưởng thành và các cháu cũng đúng như bạn đúng mà thôi. Có thể các cháu còn đúng hơn bạn, vì các cháu hiểu bạn thân mình rõ hơn bạn. Ví dụ mà tôi vừa nêu đã cho bạn thấy một lý do rất tốt về việc tại sao bạn nên giữ những ý kiến cho riêng mình và động viên con bạn: trông bạn sẽ thật ngốc nghếch khi mà bạn bị sai.

Tất nhiên, đôi khi bạn sẽ đúng. Nhưng nếu các cháu đã có một lựa chọn tồi, thì đó cũng là lý do tại sao mà các cháu cần sự động viên và hỗ trợ của bạn. Nếu bạn làm theo quy tắc 91 và 92 thì bạn sẽ không nói với các cháu rằng bạn không đồng ý với sự lựa chọn của cháu. Vì vậy tốt hơn là bạn hãy hỗ trợ cháu. Vấn đề ở đây là, đó là cuộc sống của cháu và là sự lựa chọn của cháu, và lựa chọn duy nhất của bạn là hỗ trợ cháu hoặc mặc kệ cháu.

Còn một lý do nữa cho việc nên hỗ trợ các cháu: bạn đã tránh được không nói câu: “Bố/Mẹ đã bảo con rồi mà” mỗi khi xảy ra điều gì không phải – tôi hy vọng là bạn hiểu, rằng đó là câu tệ nhất mà bạn có thể nói với con bạn và không thể tha thứ được trong bất cứ hoàn cảnh nào.

Một số cháu sẽ rất buồn nếu các cháu nghĩ bạn không ủng hộ các lựa chọn của cháu. Một số khác thì sẽ nổi loạn và làm những gì ngược lại so với điều bạn muốn nếu cháu cảm thấy bạn gây bất kỳ áp lực nào cho cháu. Cho dù không rơi vào trường hợp nào như vậy, thì con bạn vẫn cần biết rằng bạn luôn ủng hộ cháu, kể cả sau khi cháu đã rời khỏi nhà. Điều đó lý giải tại sao mà thái độ trung lập vẫn là chưa đủ; bạn còn cần phải động viên cháu nữa.

Và nếu bạn thật sự nghĩ rằng các cháu đang sai thì sao? Đôi khi sai một chút cũng không sao. Và không phải là bạn đang động viên con mình làm điều sai, mà là bạn đang động viên cháu làm những gì mà cháu tin là tốt nhất, cho dù những thứ đó là đúng hay sai.

THÁI ĐỘ TRUNG LẬP VẪN LÀ CHƯA ĐỦ; BẠN CÒN CẦN PHẢI ĐỘNG VIÊN CHÁU NỮA.

QUY TẮC 96

BỎ ĐI CÁC ĐIỀU KIỆN RÀNG BUỘC

Một người bạn của tôi có gia đình rất giàu có. Và gia đình cô đã cho cô vay một khoản tiền với lãi suất rất thấp để giúp cô mua một ngôi nhà. Gần đây, cô ấy quyết định bán ngôi nhà đó để chuyển ra nước ngoài sống và mua một ngôi nhà khác ở Thụy Sĩ. Gia đình cô nói rằng họ sẽ lấy lại khoản tiền cho vay đó, vì họ không đồng ý với quyết định của cô. Tuy nhiên, nếu cô chuyển tới nơi nào đó mà họ đồng ý, thì họ sẽ cho phép cô ấy tiếp tục sử dụng số tiền vay đó.

Tôi mong bạn đừng bao giờ làm điều đó với các con mình. Như thế là kẻ cả, là kiểm soát đối với con bạn. Hoặc là bạn tin tưởng con mình về vấn đề tiền bạc, hoặc là không. Nếu bạn không tin tưởng, thì bạn hãy lùi lại và để cháu tự sống cuộc sống của cháu. Còn nếu bạn tin, thì bạn hãy để cho cháu có số tiền đó và sử dụng chúng theo cách mà cháu muốn. Nhưng trong bất kỳ trường hợp nào bạn cũng không nên cố kiểm soát cuộc sống của con bạn bằng cách tặng cho các cháu các món quà với các điều kiện ràng buộc kèm theo, cho dù đó là tiền hay là bất cứ thứ gì khác.

Thật buồn là tôi từng biết những bậc cha mẹ đã sử dụng tất cả các loại đòn bẩy nhằm kiểm soát cuộc sống của con mình, và tiền là hình thức thông dụng nhất (một hình thức cũng thông dụng khác sẽ được nêu trong quy tắc 97). Họ trả tiền học phí cho các con của mình, nhưng chỉ khi các cháu theo học ở trường mà do họ chọn. Hoặc họ có thể hỗ trợ một con ngựa hoặc một chiếc xe ô tô, nhưng chỉ khi họ đồng ý với sự lựa chọn.

Một số người khác thì lại chọn cách nửa vời. Họ cho con mình tiền, nhưng sau đó lại nói với các cháu rằng: “Đáng ra mẹ đã không cho con tiền nếu mẹ biết con phung phí hết số tiền đó và các kỳ nghỉ tốn kém”, hoặc bất kỳ điều gì khác mà họ không thích. Bạn không thể làm những điều như vậy với con mình. Bạn sẽ không điều khiển các cháu, bạn không nên nói với các cháu là các cháu không thể sống cuộc sống riêng của mình. Nếu các cháu thật sự không thể, thì đó là lỗi của bạn. Bạn đã dạy dỗ cháu những gì trong suốt 18 năm đầu?

Tôi xin lỗi nếu tôi đã hơi quá lời. Và dù sao đi nữa, bạn cũng là một bậc cha mẹ nắm vững quy tắc cho nên bạn không thể tưởng tượng rằng bạn có thể làm những điều đó. Nhưng để tôi đưa ra cho bạn hai ví dụ của các bạn tôi, những người có một số tiền để lập các quỹ tín thác cho các cháu của họ, thể hiện cách làm ngược lại với những điều trên. Ví dụ về trường hợp “có điều

kiện ràng buộc” là như thế này. Những người ông bà tự lập một quỹ và đóng vai trò là những người thụ ủy. Khi các cháu của họ được 18 tuổi, họ kiểm soát việc các cháu có thể mua ô tô hay không, có nghỉ học một năm hay không, lựa chọn nghề nghiệp, thế nào, chọn mua nhà. Cha mẹ của các cháu hoàn toàn không được tham gia, và trong một số trường hợp còn bất đồng với sự lựa chọn của ông bà các cháu, nhưng họ bất lực.

Trong ví dụ còn lại, những người ông bà lập một quỹ tín thác cho các cháu của mình nhưng chỉ sau khi họ hỏi các con mình xem các cháu thích loại quỹ như thế nào. Họ thường làm theo những gì mà các cháu mình mong muốn, và để cho các cháu làm những người thụ ủy – chứ không phải là họ – do vậy khi lập quỹ, họ không có quyền pháp lý nào hoặc sự kiểm soát nào đối với quỹ đó. Và họ không đòi hỏi hoặc đặt điều kiện về việc các con của họ có thể giải ngân các khoản tiền cho các cháu của họ như thế nào và vào lúc nào. Đó là kiểu không có điều kiện ràng buộc – và đó là kiểu mà tôi gọi là kiểu cha mẹ nắm vững quy tắc hạng nhất.

KHÔNG NÊN CỐ KIỂM SOÁT CUỘC SỐNG CỦA CON BẠN BẰNG CÁCH TẶNG CHO CÁC CHÁU CÁC MÓN QUÀ VỚI CÁC ĐIỀU KIỆN RÀNG BUỘC KÈM THEO.

QUY TẮC 97

ĐỪNG KHIẾN CON BẠN CÓ MẶC CẢM TỘI LỖI

Đây là một loại đòn bẩy khác mà các bậc cha mẹ sử dụng để kiểm soát những đứa con đã lớn của mình: tội lỗi. Một số người hơi quá lạm dụng cách này, nhưng con trẻ là những đối tượng nhạy cảm nên dù gì thì các cháu cũng biết thôi.

Chủ đề thông dụng nhất của kiểu tạo ra mặc cảm tội lỗi này là mức độ quan tâm mà “đứa trẻ” dành cho cha mẹ mình. Các nhận xét kiểu: “Chị con gọi điện về hàng tuần đấy” hoặc “Mẹ biết các cuối tuần con rất bận. Giá mà mẹ cũng có thể bận như thế”, đều có ý làm cho các cháu cảm thấy mình thật tệ vì đã không dành nhiều thời gian hơn cho cha mẹ. Thậm chí còn nói: “Ôi, căn nhà này sẽ thật là trống trải khi con rời đi.”

Chúng ta hãy làm rõ hơn ở đây. Các con bạn không nợ bạn điều gì cả. Không gì cả. Tôi không quan tâm về việc bạn đã tốn bao nhiêu mồ hôi và nước mắt để nuôi cháu khôn lớn trong 18 năm đầu đời của cháu. Các cháu có đòi hỏi bạn phải sinh các cháu ra đâu. Khi lựa chọn có các cháu, bạn đã tự nhận lấy các trách nhiệm đó cho mình. Bạn nợ các cháu rất nhiều, còn các cháu thì chẳng nợ bạn điều gì cả. Vì vậy bạn hoàn toàn không đúng khi bạn tạo cho con mình ấn tượng rằng các cháu nợ bạn bất kỳ điều gì – thời gian, sự quan tâm, tiền bạc,...

Tất nhiên, nếu bạn là một bậc cha mẹ nắm vững quy tắc thì các con bạn sẽ muốn làm nhiều điều cho bạn. Và sự thật là các cháu không nợ bạn điều gì sẽ làm cho việc các cháu tự nguyện làm điều gì cho bạn trở nên quý giá hơn. Các cháu có hiếu sẽ chăm sóc bạn khi bạn về già bởi vì các cháu muốn làm vậy và vì các cháu yêu quý bạn. Một số cháu chăm sóc cha mẹ mình để không cảm thấy tội lỗi, nhưng các cháu không thích thú gì và các cháu còn bức bối với cha mẹ mình vì phải làm việc đó. Đó không phải là điều bạn muốn. Bạn cần thời gian và sự quan tâm mà các con bạn tự nguyện dành cho bạn bởi vì bạn xứng đáng với những điều đó. Và bạn sẽ không nhận được những điều đó nếu bạn tạo mặc cảm tội lỗi cho con bạn.

Chắc hẳn bạn sẽ có những người bạn nói những câu như: “Mình phải đi thăm cha mình vào cuối tuần này đây. Đã một tháng rồi mình chưa gặp ông ấy”, hoặc “Tối nay mình bận mất rồi – tối thứ Tư nào mẹ mình cũng gọi điện và lần nào mình cũng mất ít nhất hai giờ đồng hồ cho tới khi mẹ mình kết thúc cuộc điện thoại.” Có thể bạn cũng từng thầm nói những điều như vậy. Nhưng bạn không hề muốn con bạn nói về bạn như vậy. Bạn muốn con bạn nói rằng “Mình không tham gia được rồi – Mình thật sự muốn tới thăm cha mẹ mình vào cuối tuần này” hoặc “Đã vài tuần rồi mình chưa dịp nào để trò chuyện thoải mái với mẹ mình cả, mình nhớ những lần nói chuyện với mẹ quá.” Vì vậy bạn đừng tạo mặc cảm tội lỗi cho con mình. Bởi vì khi đó dù cháu có làm điều gì cho bạn đi nữa, thì cháu sẽ làm điều đó gấp hai lần khi không có mặc cảm tội lỗi, và bạn sẽ biết là các cháu thích làm điều đó.

Thực tế, món quà đẹp nhất mà bạn có thể trao cho con mình là sự độc lập. Không phải là sự độc lập của các cháu, mà là của bạn. Nếu bạn độc lập về tình cảm, về xã hội và về tài chính, thì bạn đã giúp cháu thoát khỏi cảm giác

tội lỗi. Như vậy, bất cứ điều gì các cháu dành cho bạn đều là xuất phát từ tình yêu.

CÁC CON BẠN KHÔNG NỢ BẠN ĐIỀU GÌ CẢ. KHÔNG GÌ CẢ.

QUY TẮC 98

NÊN NHỚ RẰNG CÁC CON BẠN LUÔN CẦN BẠN

Khi các con bạn lớn và xa rời tuổi ấu thơ, thì các cháu sẽ cần bạn càng ngày càng ít hơn (bởi vì bạn đã thực hiện rất tốt công việc của mình là nuôi dạy các cháu). Nhưng vẫn có những lúc các cháu cần bạn giúp điều gì đó. Có thể đó là tiền bạc, tất nhiên, đặc biệt là trong những năm đầu. Có thể đó là lời khuyên. Có thể các cháu muốn nhờ bạn trông giúp bọn trẻ, hoặc trông nhà khi gia đình cháu đi nghỉ hoặc giúp việc vườn tược. Có thể là các cháu muốn nhờ bạn góp ý về chuyện bán nhà, hoặc viết một bản sơ yếu lý lịch, hoặc mua ô tô.

Và cả những thứ ít hữu hình hơn, các cháu cũng vẫn muốn có sự tán thành của bạn. Các cháu muốn bạn xem ngôi nhà mới của cháu, hoặc muốn bạn tới thăm cháu bé mới sinh, hoặc xem chiếc ô tô mà các cháu mới đổi. Và mặc dù các cháu có thể muốn bạn bè của cháu cũng làm như vậy, nhưng không giống với điều bạn làm. Khi các cháu còn nhỏ, các cháu luôn khoe bạn những bức vẽ, lâu đài cát hoặc quần áo mới của các cháu. Giờ thì cũng giống như vậy có điều ở phạm vi lớn hơn. Các cháu cần bạn cho các cháu biết rằng các cháu đang làm tốt mọi việc.

Và, tất nhiên, có lúc các cháu sẽ cần tới bạn trong những việc thật sự lớn. Giúp cháu khẩn cấp khi cháu trở dạ sớm, hỗ trợ cháu trong giai đoạn ly hôn, giúp đỡ cháu khi bọn trẻ bị ốm nặng, cho cháu ở nhờ khi nhà của cháu bị ngập lụt. Những lúc như vậy, các cháu cần ai đó sẵn sàng làm bất kỳ điều gì để giúp cháu và hỏi han sau. Nếu bạn là một bậc cha mẹ nắm vững quy tắc, các cháu sẽ biết rằng khi có điều gì tồi tệ nhất xảy ra, bạn sẽ luôn ở bên cháu, không một lời phàn nàn hay kêu ca.

Robert Frost từng nói: “Nhà là nơi mà khi bạn phải tới đó, thì người ta phải cho bạn vào.” Và đó là vai trò mà bạn cần dành cho các con mình (với nhiều sự nhiệt tình hơn). Các bậc cha mẹ tốt sẽ tự hào được là người hỗ trợ

hàng đầu của các con mình, và hạnh phúc khi có thể giúp con mình trong cơn hoạn nạn, mà không than phiền rằng cuộc sống riêng của họ bị làm phiền.

Khi các con bạn lớn thì các cháu sẽ ít cần tới bạn hơn. Có thể các cháu sẽ không nhờ vả bạn điều gì quan trọng trong vòng một năm hoặc thậm chí cả chục năm. Nhưng bạn đừng dại dột nghĩ rằng các cháu không cần tới bạn nữa. Các cháu luôn cần bạn. Chỉ cần bạn đừng bao giờ để các cháu biết rằng bạn biết điều đó.

KHI CÓ ĐIỀU GÌ TỒI TỆ NHẤT XẢY RA, BẠN SẼ LUÔN Ở BÊN CHÁU, KHÔNG MỘT LỜI PHÀN NÀN HAY KÊU CA.

QUY TẮC 99

ĐÓ KHÔNG PHẢI LÀ LỖI CỦA BẠN

Có những người sống rất dễ dàng và có những người lại gặp khó khăn. Đôi khi thì có lý do rõ ràng tại sao họ lại gặp khó khăn, nhưng cũng có khi chẳng có lý do gì cụ thể cả. Nhưng thường là có liên quan tới cách họ được nuôi dạy.

Tôi từng biết những người có nền tảng gia đình không tốt. Từng bị lạm dụng, bỏ mặc, gặp bị kịch. Rất nhiều người trong số đó bị ảnh hưởng, nhưng cũng rất nhiều người lại trở nên cứng cáp hơn. Tôi biết một người đàn ông bị mất cả hai tay – do một lần bị ốm nặng và phải cắt bỏ – và anh ấy là người vui vẻ nhất và tự cân bằng giỏi nhất mà bạn có thể hy vọng được gặp. Tôi biết những người đã phải trải qua thời thơ ấu rất tồi tệ nhưng vẫn lớn lên thành những người hạnh phúc và có lý trí. Tôi biết cả những gia đình bất thường trong đó một số cháu lớn lên có vấn đề và các cháu khác thì chẳng làm sao cả. Và ngược lại, tôi biết có những người xuất thân từ những gia đình tuyệt vời, thì lại nghiện rượu hoặc ma túy, thậm chí bị tâm thần nữa.

Tôi phải công nhận rằng tôi gặp nhiều người có vấn đề xuất thân từ những gia đình bất thường hơn là những người có nền tảng gia đình ổn định, nhưng tôi biết có rất nhiều người có vấn đề xuất thân từ các gia đình tốt với các bậc cha mẹ tuyệt vời. Bởi vì cha mẹ chỉ là một trong những nguyên

nhân của các vấn đề của người lớn. Có rất nhiều lý do khác là nguyên nhân của việc tại sao con bạn có vấn đề, cả bên trong lẫn bên ngoài, mà bạn không thể kiểm soát.

Nếu bạn biết rằng bạn đã thực hiện công việc của mình trong vai trò là một bậc cha mẹ nắm vững quy tắc (hãy nhớ rằng dù sao thì bạn cũng không phải hoàn hảo), thì đó không phải là lỗi của bạn khi có điều gì không hay xảy ra sau này. Bạn đừng tự trách mình nếu con bạn bị trầm cảm, hoặc không thể duy trì một mối quan hệ nào lâu dài, hoặc nghiện rượu, vẫn chưa tìm được việc làm khi đã 35 tuổi. Đó không phải là lỗi của bạn. Bạn có thể phải chịu trách nhiệm nếu cháu bị ở ngoài trời mưa suốt buổi tối khi cháu còn là một đứa bé, nhưng nếu cháu ngủ ngoài đường khi cháu đã 30 tuổi thì bạn không còn phải chịu trách nhiệm nữa.

Có thể sẽ đến lúc bạn cảm thấy bạn không có sự lựa chọn nào khác hơn là đóng sập cánh cửa trước mặt con mình. Cách gọi thức thối là “tình yêu khắc nghiệt” và tất nhiên đó là những khi đó là sự lựa chọn duy nhất còn sót lại. Điều quan trọng là con bạn biết rằng bạn chỉ chờ khi có dịp là sẽ mở lại cánh cửa ấy, ngay khi mà bạn cảm thấy đủ tự tin để làm như vậy. Nếu con bạn thật sự gặp vấn đề, bạn có thể là người duy nhất còn lại trên thế giới này sẵn sàng mở cửa đón con bạn về. Đến lúc này tất cả các bạn bè của cháu có thể đã rời bỏ cháu rồi. Nhưng vẫn còn bạn ở đó, vẫn chờ đợi, vẫn cho cháu biết là có ai đó luôn yêu thương cháu và luôn ở bên cháu.

Tội lỗi là một thứ cảm xúc ích kỷ và buông thả, và cách tốt nhất để giúp bản thân bạn và con bạn là không chìm đắm trong suy nghĩ rằng tất cả những điều đó là lỗi của bạn như thế nào, mà hãy chấp nhận và tập trung vào việc bạn có thể hỗ trợ con mình thế nào. Hãy quên quá khứ đi và tập trung vào hiện tại. Vâng, kể cả khi bạn thức dậy và lúc 2 giờ sáng và không thể ngủ lại được vì lo lắng cho con mình, thì bạn hãy đừng để cho bạn chìm đắm theo dòng suy nghĩ đó. Tôi biết điều đó thật là khó nhưng cách nghĩ như vậy sẽ chẳng đưa bạn tới đâu cả. Và thật sự thì bạn có thể không cảm thấy tội lỗi vì đó là lỗi của bạn, mà bởi vì nỗi lo sợ rằng có thể là như vậy. Vâng, nếu như bạn là một bậc cha mẹ tốt, thì đó không phải là lỗi của bạn. Như lời mà chuyên gia và tác giả Steve Biddulph đã nói: “Việc của bạn là chăm sóc con mình cho tới khi cháu có thể tìm được sự giúp đỡ.”

TỘI LỖI LÀ MỘT THỨ CẢM XÚC ÍCH KỶ VÀ BUÔNG THẢ

QUY TẮC 100

MỘT KHI ĐÃ LÀ CHA MẸ, HÃY LUÔN LÀ CHA MẸ

Thế là chúng ta đã đi tới quy tắc cuối cùng. Một trăm quy tắc. Và nội dung của quy tắc cuối cùng là bạn không bao giờ kết thúc được vai trò của mình cả. Là một bậc cha mẹ nắm vững quy tắc, bạn sẽ phải duy trì một mối quan hệ tốt nhất với một người tuyệt vời. Một mối quan hệ mà không giống bất kỳ mối quan hệ nào khác, và mối quan hệ đó sẽ mang lại cho bạn và con bạn sự vui vẻ và niềm an ủi trong suốt quãng đời còn lại. Đây là thành quả mà bạn nhận được, sau suốt những năm tháng dài vất vả, với đồng tiền lút bản, cãi cọ, bừa bộn, tuổi mới lớn khó chịu, những đêm mất ngủ và những điều còn lại. Và tôi chắc chắn với bạn, những gì bạn nhận được còn nhiều hơn những gì bạn đã từng phải nỗ lực.

Bạn sẽ đột nhiên phát hiện ra những đứa con đã trưởng thành của bạn muốn dành thời gian cho bạn, vui thích khi có bạn ở bên, và muốn nghe ý kiến của bạn. Các cháu vẫn thầm mong có sự tán thành của bạn, như chúng ta đã thấy, mặc dù các cháu không muốn những lời khuyên tự nguyện. Nhưng điều đó cũng không sao cả, bởi vì bạn sẽ thán phục cách mà các cháu sống trong bất kỳ trường hợp nào. Tất cả những bậc cha mẹ của những cháu đã trưởng thành mà tôi biết đã dành thời gian nói về những phẩm chất mà họ ngưỡng mộ ở con mình, họ mong họ có thể tự tin có đầu óc tổ chức, chủ hoặc suy nghĩ được rõ ràng như các cháu khi họ ở tuổi các cháu ra sao. Và họ luôn nói những điều đó mà không hề có chút ghen tị hoặc đố kỵ nào. Các bậc cha mẹ nắm vững quy tắc nói những điều này với sự tự hào trong giọng nói của mình.

Giờ đây, khi bạn đã tới được giai đoạn này và nhận thấy mình đang nghĩ các con mình thật là những người tuyệt vời làm sao. Đừng quên tự thưởng cho mình. Vì các con bạn có thể không được như vậy nếu không có bạn.

Một trong những điều vui nhất khi là một bậc cha mẹ nắm vững quy tắc, đó là con bạn sẽ luôn yêu bạn, và bạn sẽ luôn biết điều đó mà không cần phải hỏi. Và khi tới lúc mà bạn cần dựa vào ai đó, thì các con bạn đã đang chờ đợi để đền đáp lại tình yêu thương mà bạn đã dành cho các cháu trong bấy nhiêu năm qua. Không phải bởi vì các cháu phải làm như vậy, không phải vì các cháu nợ bạn điều đó, không phải bởi bạn yêu cầu và cũng không phải vì

các cháu cảm thấy các cháu phải làm như vậy, mà chỉ đơn giản vì các cháu muốn làm như thế.

ĐỪNG QUÊN TỰ THƯỞNG CHO MÌNH. VÌ CÁC CON BẠN CÓ THỂ KHÔNG ĐƯỢC NHƯ VẬY NẾU KHÔNG CÓ BẠN.